CLAUDE SPAAK

Ecouri în memoria timpului

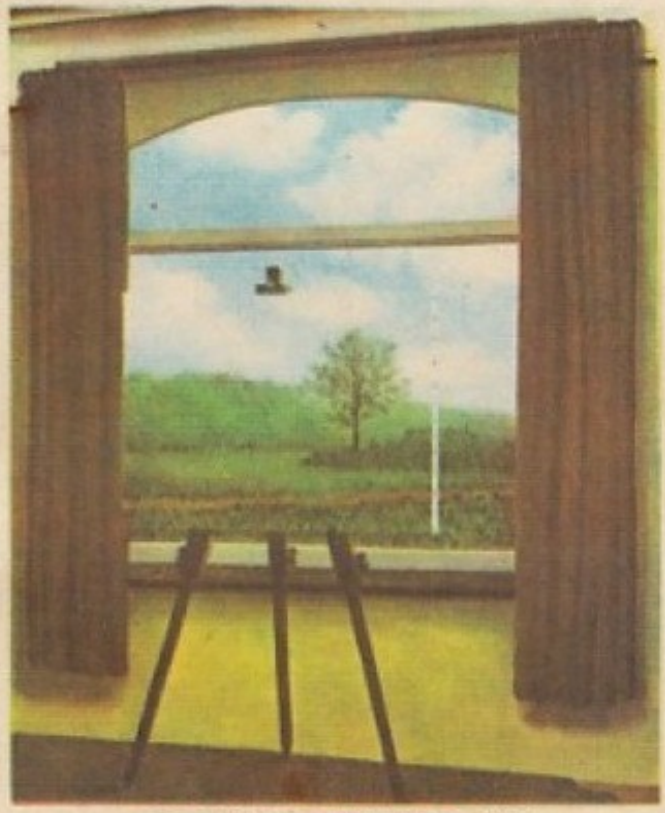

EDITURA EMINESCU

CLAUDE SPAAK

Ecouri în memoria timpului

În româneşte de Sanda Râpeanu

EDITURA EMINESCU
1987

Cuprins

CIMITIRUL STRĂINILOR_____4
EA ESTE FRUCTUL, EA ESTE MIEZUL_____10
VERGISSMEINNICHT_____22
CUM ÎŞI VORBESC ÎNGERII?_____29
VEŞNIC NECONSOLATĂ_____37
DORINŢA DE-A MAI TRĂI_____42
MUZICĂ DE SCHUMANN_____44
ALT CÂNTEC_____50
LICOAREA DRAGOSTEI_____57
FIECARE CU ADEVĂRUL SĂU_____63
O INTERVENŢIE CHIRURGICALĂ_____69
DIOTIMA_____75
ALEGERE_____82
VICII ŞI VIRTUŢI_____88
CALINA_____99
PLECAREA_____108
CAPITOLUL ÎNTÂI_____110

CIMITIRUL STRĂINILOR

TOTUL A ÎNCEPUT CU MOARTEA unul om.

Era în vara anului 1944. Pe şoseaua naţională ce leagă Belléme de Nogent-le-Rotrou. Tancul nostru era în fruntea altor două. Formam o patrulă de recunoaştere şi câţiva motociclişti explorau drumul.

Nemţii nu se arătau. Parcă-i înghiţise pământul.

Frémiot, pilotul tancului meu, ajunsese aproape de intersecţia unde se afla cafeneaua unui târg, când un nazist apăru la fereastra de jos şi trase în noi.

N-am avut timp să-l privesc bine. Era înalt. Cu locurile tancului meu precis dirijate, l-am trimis pe lumea cealaltă.

Unul mai puţin, mi-am zis.

Tancul trecu printr-un nor de flăcări şi fum, iar eu restabilii legătura cu avangarda ce înainta.

Cum tocmai atingeam o cotă, primirăm prin radio ordinul să aşteptăm până la noi instrucţiuni. Motocicliştii se opriră şi ei.

Cu turela deschisă, cercetai priveliştea. Câtă linişte dintr-odată! Grâu până la linia orizontului. La stânga, un pâlc de copaci. La dreapta, un hangar folosit ca remiză în timpul secerişului. Soarele ardea şi august bătea la uşă în Île-de-France.

Frémiot îmi confirmă ordinul ce i se repeta... După patru ani de absenţă, nu voi dormi la noapte acasă, pe strada Jacob! Sărmana Laure! Deşi nepunctuală, din fire, îmi va reproşa că am făcut-o să mai aştepte o zi!

Şi cât m-am gândit la această clipă! Nevasta aruncându-mi-se în braţe, apoi Mătăsoasa, gudurându-se şi lingându-mă, şi toate neclintite de la locul lor: cărţile, lucrurile... Laure cu obrajii scăldaţi în lacrimi de bucurie şi eu arborând aerul marţial al soldatului întors acasă.

Peste puţin, mânat de mica nevoie firească, m-am dus sub hangar, unde am găsit un jurnal aruncat. Scria acolo cum îşi vizitase capitala mareşalul Pétain. O sută de mii de parizieni îl aclamaseră, toţi antigaullişti şi colaboraţionişti.

Atunci de ce, de când am debarcat, sute de mii de provinciali ne aclamă zilnic? Spiritul de turmă înclină în favoarea învingătorului.

Din articol am aflat multe despre sfârşitul ocupaţiei la Paris, despre grijile de fiecare zi, pe care şi Laure a trebuit să le înfrunte, ceea ce mi-a sporit nerăbdarea de-a o revedea.

Seara ne-am întors în sat. Majoritatea tancurilor se înşirau de-a lungul străzii mari şi locotenentul ne asigură că înaintarea va începe curând, sprijinită de aviaţie.

Mi-era foame. Inutil să sper o omletă, un pui; ţăranii închideau obloanele, după ce-şi scoseseră la vedere steagurile.

M-am trântit pe nişte paie şi, până să adorm, m-am gândit din nou la ea.

Eram foarte legaţi când ne-a despărţit războiul, într-o dimineaţă de septembrie 1939, în Gara de Est. Emoţionată, Laure tăcea. M-am străduit s-o consolez, apoi m-am urcat repede în tren ca să evit ritualul batistelor fluturate la despărţire.

În Anglia, camarazii mei ofiţeri mă tachinau. Mă porecliseră „părinţelul“, fiindcă nu mă interesau legăturile extraconjugale.

Dar trecuseră patru ani. Singurătatea poate schimba inima unui om...

Mă cuprinse pentru o clipă îngrijorarea. Cu siguranţă, viaţa noastră fericită se va înnoda de acolo de unde o

întrerupsesem. Cinci minute mai târziu, sforăiam.

A doua zi în zori mă plimbam, când îl întâlnii pe Frémiot, care-mi spuse:

— Ai făcut o treabă grozavă! Mergi de-ţi salută cadavrul. Ai ce vedea!

N-a fost nevoie să împing uşa cafenelei. Se prăbuşise. Şi în odaia devastată de foc şi mirosind încă a carne arsă, am găsit omul întins pe jos. Adică ce mai rămăsese din om: un tors fără cap, fără braţe, fără picioare, ca un buştean pe care focul nu-l mistuise cu totul. Ca să stingă incendiul, vecinii deşertaseră vedre după vedre. Mă bălăceam în apa murdară care-l scălda.

N-aveam remuşcări. Mi-era doar silă că ucisesem un adversar a cărui moarte semăna cu o sinucidere. Ce prostie să tragă în tancul nostru, în loc s-o ia la sănătoasa!

Dezgustat, priveam pe fereastra pârjolită, când o întâmplare legată de soţia mea îmi reveni brusc în minte. Eram la Roma în călătorie de nuntă. Hotelierul ne sfătui să vizităm cimitirul străinilor, situat în apropiere de piramida lui Sextus. Acolo este înmormântat Keats[1].

— *Signori,* nu veţi regreta. E un loc „poetic “ şi treceţi chiar prin faţa lui în drum spre ruinele de la Ostia.

Şi cu vocea scăzută, adăugă:

— Din bătrâni se spune că scheletele se mişcă şi gem acolo sub pământ. Dumneavoastră ce credeţi?

Şovăia neliniştit.

Ei bine, cadavrul acesta nu mai avea niciun oscior şi rămăşiţele sale se ţineau la un loc ca prin miracol.

Mă pregăteam să ies, când o raniţă, calcinată şi ea, îmi atrase atenţia. Din mormanul de cenuşă, câteva hârtii bătute la maşină mai păstrau urmele scrisului: câteva cuvinte, o frază. Scăpaseră de foc. Pe una din ele (sunt profesor de germană) se putea citi:

[1] Este vorba de cimitirul englez din Trastevere (n. tr.).

...zboară ghiuleaua prin vânt:
Pentru mine-i sau...

Şi completai din memorie:

...pentru tine.
Jos, lângă mine-i, căzut la pământ
Şi cred că el chiar eu sunt.[2]

Era dintr-o veche baladă anonimă.

„Şi cred că el chiar eu sunt.“ Nu. Nu-mi trecuse aşa ceva prin minte, dar mai gândindu-mă, mi-am zis: dacă „ghiuleaua” lui şi-ar fi atins ţinta, aşa cum şi-o atinsese a mea, am fi ars amândoi, el aici, eu în tancul meu.

După ce am luat raniţa neagră şi spongioasă – conţinutul ei putea fi interesant – l-am lăsat pe Hermann, Albrecht sau Adolph în seama groparilor.

Mă voi opri doar o clipă asupra scurtei mele permisii.

Portăresele sunt gata oricând să-ţi anunţe o catastrofă.

Chiar de la scară, doamna Fargaud îmi comunică proaspăta şi savuroasa veste:

— Soţia dumneavoastră s-a mutat acum trei săptămâni. A plecat în provincie cu iubitul ei.

Am urcat treptele fără să-mi dau seama ce mi se întâmplă. Probabil că oricine, în situaţia mea ridicolă şi neaşteptată, ar avea aceleaşi reacţii: la început – stupoare, îndoială, apoi – frica de-a afla mai mult.

Am deschis ferestrele. Pe birou, mă aştepta o scrisoare.

23 iulie 1944

— Dragă Sylvain, în curând vei fi aici. Trebuie să plec. Fiindcă în timpul războiului *miam* refăcut viaţa.

Caută să mă înţelegi şi să mă ierţi.

Nu uit zilele noastre fericite...

[2] Versurile din această carte, în româneşte de Alexandra Bărcăcilă (n .tr.).

Dar am întâlnit un pictor şi vrem să trăim împreună.

O iau şi pe Mătăsoasa. Cu greutăţile de aprovizionare, n-ar lua-o altcineva.

Şi totuşi tristă,
L.

Voi reveni la această scrisoare de o înspăimântătoare banalitate şi la greşeala de ortografie, explicabilă doar prin nebunia plecării. Citind şi recitind aceste rânduri, îmi venea să plâng, totuşi am reuşit să mă stăpânesc.

Am cercetat apartamentul. Hainele mele de-atunci spânzurau în dulap. Lenjeria era aranjată în scrin. Nu lipsea nicio cămaşă, nicio pijama. Ba chiar am găsit una în plus, verde ca mărul crud; evident, aparţinea „pictorului”! Ocazional, domnul îşi petrecea noaptea în strada Jacob!

M-am întors în birou şi m-am uitat prin bibliotecă. Laure e meticuloasă. Frumos aliniate, cărţile mele erau aşezate după autori, colecţii, genuri: roman, teatru, poezie, arte frumoase. Cineva însă îmi şterpelise *Viaţa animalelor* de Grandville, la care ţineam în chip deosebit. Tot el să fie? Dar îl acuzam fără dovezi, şi asta m-a făcut să zâmbesc. Apoi am plâns.

Mama se stinsese înainte de război. Îmi lăsase o avere frumuşică, pe care o administra tata, om egoist şi avar. Din păcate, nu puteam scăpa fără să-i fac o vizită.

Avea cămara plină de provizii. Aprecia că arătam bine în uniforma americană, spuse de nora lui că-i o stricată şi, cum nu-i cerui nicio socoteală bănească, îmi oferi un pacheţel de biscuiţi.

După părerea lui, toate femeile sunt o apă şi-un pământ, Până şi văduvele de război, dar era pornit mai ales împotriva evreicelor şi negreselor.

Ne-am despărţit fără ca acest individ să mă întrebe unde mă duc.

Rănit în ajunul capitulării lui Hitler, am avut parte de o foarte lungă convalescenţă, am călătorit şi am căutat să dau uitării durerea care mă rodea. Nişte prieteni canadieni m-au invitat la ei. Am rămas acolo mai multe luni. Aveau o casă pe malul lacului Muskoka. Prindeam păstrăvi şi bibani. Devenit maestru în pescuitul cu momeală şi cu lanseta, mă gândeam la Laure, dar evitam să aduc vorba despre ea. Citeam. Ascultam muzică, Amărăciunea se destrăma, mă resemnam.

Tocmai atunci, un alt prieten, editorul Wartmann, îmi scrise. Căuta un bun traducător din germană. I-am acceptat propunerea şi m-am întors la Paris, în aceeaşi locuinţă, pe strada Jacob. Era în anul 1950.

EA ESTE FRUCTUL, EA ESTE MIEZUL

READAPTAREA A FOST MAI GREA decât prevăzusem. Apartamentul, în care locuiesc singur, îmi trezeşte amintiri adormite sub praful strâns de cinci ani.

Nu vreau să ştiu nimic despre Laure, iert şi înţeleg. Cine i-ar reproşa că a căutat un sprijin în timpurile unui război fără de sfârşit? Şi-apoi absenţii sunt întotdeauna de vină, vorba doamnei Fargaud.

Dar faptul că recursese la o asemenea scrisoare ca să-mi anunţe ruptura noastră, continuă să mă uimească. Îmi spun şi acum, slabă consolare, că i-a fost dictată.

Foarte legaţi încă din copilărie, ne-am căsătorit îndată ce-mi terminasem serviciul militar, după acordul de la München.

Fără să-mi dau seama de tragedia care se apropia, mă dedicasem Laurei, concursului de definitivat şi scriam un roman în care două personaje nutreau aceeaşi dragoste unul faţă de celălalt, în ciuda unor complicaţii sentimentale.

(S-ar fi putut numi *Iluzia comică!)*

Povesteam acolo întâlnirea noastră şi transcriu pasajul fără nicio corectură:

„Aveam paisprezece ani.

Eu, Michel şi familia mea petreceam vacanţa mare pe malurile Loarei.

Livada noastră cobora spre fluviu şi văd şi astăzi bătrânul măr în care, ca un nou Robinson, mă cuibăream între crengi. Era nava mea de frunze. Recitind un vers din

Hölderlin: *Copilul şi arborele caută către ce-i mai înalt decât ei,* mi-am regăsit visurile de atunci, atât de nedesluşite.

Uitate sunt cărţile editate de «Mercure de France», cu coperta lor galbenă şi împodobită cu un caduceu, care mă încântau înainte, iar eu, descriind dulcea viaţă din părţile Loarei, simţeam cum mă podidesc lacrimile, lacrimi ce vesteau pubertatea unui băiat retras în sine şi susceptibil la vârstă când stau să-i dea primele tuleie.

Vila «Izvorul», învecinată, era nelocuită. Mama privea cu tristeţe grădina sălbatică, tata calcula costul inevitabilelor îmbunătăţiri, fiindcă altfel... etc.

Proprietatea aceasta părăsită mă atrăgea. Printr-o gaură a gardului viu de păducel, ascultam de-aproape alte păsări decât ale mele care, de fapt, erau aidoma! Mai vedeam un puţ cu apă stătută, bălării, un balansoar care se legăna singur; mă aflam în plin mister: ca în *Cărarea pierdută*[3], numai că nicio fustă nu flutura încă pe cărare.

Totuşi la sfârşitul lui august, domnul şi doamna Morot sosiră pe neaşteptate, deschiseră jaluzelele şi începură să viziteze împrejurimile. Tata bodogăni: «S-a zis cu liniştea noastră!», mama regăsi vechi relaţii «şarmante», cum spunea ea, în timp ce eu, refugiat în ascunzătoarea mea, examinam intruşii, un cuplu insignifiant cu fiica lor.

O fată! Eram suspicios şi intrigat. În loc să joace şodron, sau să sară coarda, citea, dar ce?

Într-o dimineaţă, Dominique mă zăreşte, dar continuă să stea cu nasul în carte, fără să-i pese de Robinson. Mă simt jignit.

A doua zi îmi strigă:

— Atenţie! Ai să cazi!

Îi răspund:

[3] Romanul lui Henri Alban *Alain-Fournier,* Le *Grand Meaulnes,* apărut în 1913, a fost tradus în româneşte de Domniţa Gherghinescu-Vania, cu titlul *Cărarea pierdută.* Această traducere a cunoscut mai multe ediţii, începând cu anul 1942, ultima apărută la Editura Univers în 1987 (n. tr.).

— Vezi-ţi de păpuşile dumitale!

Acest «dumitale» îi stârneşte râsul. Mă simt teribil de jignit. Dar după două zile, descoperind gaura din gardul viu, vine şi se aşază sub arborele meu! Avansuri, sau provocare? Ce poţi şti cu femeile! Distant, dar curios, o întreb:

— Ce citeşti? convins că e vorba de *Nenorocirile Sofiei.*

— *Cântecul cel bun.* Îmi place grozav. Dar ţie?... dacă ai citit cartea.

— Te cred că am citit-o! E straşnică!

Poate cuvântul nu e potrivit. Dar ce-are a face? Încuviinţează şi, după ce urcă un etaj, o întâmpin pe puntea celor trei catarge.

Neprevăzutul devenea obişnuinţă. În fiecare zi, venea sus după mine, ori mă aştepta. Stăteam de vorbă, glumeam, mâncam ciocolată. Sufocaţi amândoi de părinţi mediocri, aveam gusturi şi antipatii comune. Michel voia să călătorească. Lui Dominique îi plăcea drumeţia. Ea va fi actriţă. El va trăi din scris!

— Recită-mi o poezie de-a ta, vrei?

Şi i-am declamat cu tremolouri, pe când mierlele înnebunite îşi luau zborul, căutând să scape de-această privighetoare.

Cât priveşte sărutările, ne-am fi prăbuşit în gol şi-apoi, eram complet nepriceput. Răbdare însă, prilejul primului sărut se va ivi curând. Într-o noapte, citisem până târziu şi am simţit dorinţa să cobor în livadă.

Spre mirarea mea, Dominique era acolo.

— Priveam spre fereastra ta luminată, îmi spuse ea. Şi-mi venea să te strig.

— Nu dormi?

— Dacă dormeam, nu eram trează!

— Asta-i adevărat. Unde mergem?

— Să ne plimbăm.

Un drum ducea spre Loara: am dezlegat barca noastră şi curentul ne-a purtat lin.

Era lună plină. Plopii drepţi şi tremurători se profilau pe

mal. Cerul nu era decât o cale lactee; dar pentru noi, un văl de zăpadă îndepărta totul. Cu vâslele ridicate, alunecam încet. Fericiţi că suntem împreună, vrăjiţi de acest calm tulburat doar de murmurul frunzelor bătute de vânt, tăceam.

Şi-apoi?

Apoi ne-am întors cuminţi şi-a fost mai bine că am petrecut astfel ultima noapte a copilăriei noastre.“

Ce romantism! Clar de lună! Foşnet de frunze! Văl de zăpadă!

Dacă cititorul se gândeşte că e vorba de anul 1933, va înţelege. Cei mai mulţi adolescenţi nu semănau cu cei de astăzi. Noi îndrăzneam să declamăm *Diotima*[4] şi să ne pierdem în lăcaşul stelelor fără să ne simţim ridicoli.

Ocupat la Wartmann cu traducerile din limba germană, n-o înlocuisem pe Laure şi nici nu doream acest lucru. O femeie care şi-ar fi avut partea ei de tinereţe independentă şi de aventuri, din care eu aş fi fost exclus, mă îngheţa. Chiar dacă ar fi fost tandră, tot nu mă simţeam în stare s-o iubesc. Astfel încât treceam de la o legătură scurtă la o iubire efemeră, toate însă mă plictiseau.

„Sunteţi neurastenic, diagnostică medicul meu. Trebuie să vă distraţi!“

Să mă distrez! Doar Mătăsoasa cea supusă îmi lipsea. Ea ar fi participat, după bucuria fericirii, la tăcerea durerii.

Făcând ordine într-o seară prin apartament, am dat peste raniţa găsită în cafeneaua dintre Belléme şi Nogent-le-Rotrou.

Am deschis-o. Mirosea uşor a pârlit. Foile de hârtie, deşi uscate, se lipiseră între ele. Bătute la maşină (am mai spus-o), mi s-au părut la început indescifrabile. Textul era

[4] De fapt mai multe poeme cu acest titlu de scriitorul romantic german, *Johann Christian Friedrich Hölderlin* (1770 – 1843); vezi J.C.F. Hölderlin, *Imnuri* şi *Ode,* ed. Minerva, B.P.T., trad. de Ştefan Augustin Doinaş (n. tr.).

şters. Servindu-mă de un cuţit subţire, am reuşit să desfac cu grijă mai multe pagini şi am ţinut-o pe prima în faţa lămpii. Am citit două cuvinte: „Augenwald“ şi „Tag...“

O fi locuit omul în acest oraş ori sat din Germania? „Tag...“ însemna jurnal? Un jurnal de război bătut la maşină! Nu. Şi totuşi n-ar fi fost imposibil dacă răposatul ar fi fost ofiţer.

Ignorând încă numărul de întrebări pe care aveam să mi le mai pun, o altă foaie m-a ajutat să reconstitui o replică din *Wallenstein.* Schiller spune acolo că preferă oleandrului sângeriu prima floare a primăverii.

Ceva mai departe, o frază spălăcită se încheia cu numele lui Goethe.

Să mă fi aflat pur şi simplu în faţa unui repertoriu de citate? Având în vedere dimensiunile manuscrisului, mă îndoiam. Probabil că X strânsese aici câteva maxime, versuri spicuite în timpul lecturilor, potrivit cu starea de spirit a momentului, dar şi alte însemnări mai personale.

Lupa îmi dădea dreptate. Unele fragmente erau descrieri de natură, brazi, lacuri, munţi, în care X descria un peisaj familiar. Un text destul de lung părea să se refere fie la copilăria sa, fie la o perioadă mai puţin îndepărtată, unde îmi fu mai uşor să acopăr lacunele. Chiar dacă nu era opera unui scriitor adevărat, avea o anumită savoare.

„Unde sunt ajunurile noastre de Crăciun, când zăpada cade albă din înaltul cerului plumburiu? Pe sub fereastra mea, toţi paşii sunt la fel de tăcuţi.

Fiecare familie duce acelaşi buchet la cimitir.

Plăcută nostalgie! Căci după curcanul fript şi după Kugloff[5], se anunţă o seară în jurul focului, cu râsete, poveşti de altădată, bine cunoscute, dar pe care doream să le mai auzim, stând la căldură, când vântul sălbatic va face să geamă obloanele şi va şuiera: «E iarnă»!“

Descopeream în sfârşit o fiinţă vie, vreau să spun o

[5] Formă coruptă, întrebuinţată mai ales în Austria, pentru *Kugelhupf,* un fel de cozonac (n. tr.).

fiinţă care trăise.

Două pasaje trunchiate îmi îngăduiră să merg mai departe.

„În zori, porneam la pescuit... Păstrăvii noştri hrăniţi cu ierburi sunt vestiţi. Dar eu nu doream să-mi încerc norocul! Preferam să mă aşez pe malul înalt, să privesc un nor, o rândunică, iar când se întorceau berzele...

H. Şi cu mine ne plimbam pe malul apei. Ea...“

Apărea o femeie pe care o mai întâlnisem, căci câţiva de „H“ răspândiţi în jurnal o evocau:

a) H purta colierul galben cumpărat la Düsseldorf.

b) ... scrisoarea îmi confirmă că H e cuminte.

c) ... bătrână, obosită, ea suferă de reumatism. Ca H.

d) H, singura mea bucurie, unica mea dragoste.

e) Coşul lui H...“

Aş fi vrut să ştiu despre ce coş era vorba. Un coş de rufe? Un coş de piaţă? Un coş de lucru?

Dar, uşurat, constatam că H nu era Hitler!

Mai greu mi-a fost să justific un poem de Rainer Maria Rilke:

> *Dă, Doamne,* fiecărui om o moarte-a sa:
> E moartea ce-i *cuprinsă*-n viaţa-n care
> Află iubire, *noimă, dezolare.*
>
> Fiindcă nu suntem decât învelişul, frunza,
> Măritei morţi *pe care fiecare-o poartă-n sine.*
> *Ea este fructul, ea este miezul*[6].

Succesul m-a încurajat să perseverez.

O altă enigmă, adevărat rebus chinezesc, mă intrigă. Descria o stranie procesiune.

„Sfânta Hedwige, împodobită cu giuvaeruri, înaintează pe străzile Augenwaldului... Dansatori mascaţi o preced, copii obraznici aruncă petarde pe Unter den Linden

[6] Fragmentele subliniate sunt acelea pe care am izbutit să le descifrez (n.a.).

iluminat... Ajunsă în faţa primăriei, se opreşte... toţi cad în genunchi... un clopot bate...“

Urmarea, ilizibilă, se încheia cu: „schelete”.

Foaie roasă şi îngălbenită care nu-mi lăsă pe mână decât un praf fin, această naraţiune mă îndeamnă să-mi reiau romanul.

„La Roma, se instalară la poalele Aventinului, în apropiere de cimitirul străinilor.

— Să-l vizitaţi negreşit, erau sfătuiţi. Locul e încântător.

— Să mergem, îi propuse Michel soţiei sale. Vom lămuri povestea cu scheletele pe care ne-o spune hotelierul nostru, şi dacă fac zgomot...

— Atunci?

— Am s-o şterg.

Îngrijorată, Dominique îi răspunse:

— Domnule, sexul slab o şterge mai întâi!

Braţ la braţ, ajunseră la cimitirul dominat de piramida lui Sextus. O avalanşă de frunze cădea de pe zid şi poarta întredeschisă te îmbia să intri, mort sau viu.

Paznicul, un omuleţ cu înfăţişare de militar, zâmbea italieneşte. Se obişnuise cu turiştii care căutau ultimul locaş al lui Keats. Cu un gest, îl arătă.

Azalee roz şi albe, camelii albe şi, roz duceau până acolo.

Parcurseră încet o grădină liniştită, cu cărările mărginite de merişor. Anumite morminte îşi învăluiau mortul cu un giulgiu de iederă: verdeaţa timpului ştergea pe încetul numele şi datele.

O inscripţie spunea că Angelica a alunecat dintr-un vis de dragoste în viaţa îngerilor.

Două cruci sculptate într-un acelaşi bloc de marmură apăreau ca una singură.

O, amintiţi-vă! Dar chipul, profilul, mâinile cioplite în piatră nu evocau pe nimeni.

Şi ce francez odihnea aici?

Cimitirele sunt fundături. Nu duc nicăieri.

Un altul, mai modest şi pustiu, presărat cu coloane

sparte, le ieşi în cale. Keats, tânăr încă, s-a oprit aici în 1821, convins că n-a scris decât pe apă.

Aleseră o bancă de unde puteai cuprinde locul părăsit cu ruinele, cu piramida, singura prezenţă durabilă printre atâtea regrete eterne.

Un chiparos se înălţa spre cer, semeţ şi neînfricat, prinţ al copacilor, mesager al liniştii: o adiere uşoară dar prielnică îl legăna.

Zvonul îndepărtat al Romei nu tulbura calmul acestui loc retras, iar în vastele întinderi ale cerului, un nor părea neclintit.

Ţi-aduci aminte de poezia lui Rückert[7], întrebă Michel, despre mortul acela ce renaşte sub pământ, prefăcându-se în floare?

Bogăţia de plante, frunzişul abia mângâiat de adierea vântului – parcă o mână nevăzută îi întreţinea suflul – primăvara, blândeţea-i tristă, mohorâtele şi poroasele stele funerare: o pensiune de familie rezervată defuncţilor şi purtând inscripţia: *La Melancolia.*

Totuşi Dominique încuviinţă. Preferau Ostia, oraş pietrificat, sever în alt fel decât acest sat, Ostia aflată în afara lumii, părăsită până şi de moarte.

Sub ruinele Ostiei, niciun schelet nu visează la ceea ce a fost, iar timpul nu-şi mai numără ceasurile.

— Să mergem, dragă. Mi-e foame.

— Mai întâi să te fotografiez.

Purta o rochie roşie.“

Fotografia făcută de mine în cimitirul străinilor e singura pe care o am cu Laure. Ascunsă într-un sertar, preget s-o privesc. Mi-aduce aminte de-o plimbare frumoasă ce mă întristează.

Dar mare mi-e surpriza când, studiind *Jurnalul,* găsesc

[7] *Friedrich Rückert* (1788 – 1866). A scris atât poeme originale cât şi – atras fiind de lumea Orientului – imitaţii după şi traduceri din poezia persană. Gustav Mahler a compus patru lieduri pe versuri de Friedrich Rückert (n. tr.).

aceleaşi versuri ale lui Rückert. Şi X aprecia graţia lor nostalgică.

Pe de altă parte, constatai cât de mult semăna neurastenia mea cu-a lui, descifrând următoarele:

„... e un efort inutil, lipsit *de orice interes,* să *stau de vorbă cu cineva.“*

Fraza figurează într-o scrisoare a lui Wagner adresată Mathildei Wesendonck.

Mai mult. Lui X îi plăcea *Liederkreis*[8] de Schumann „de-o frumuseţe sfâşietoare” şi, în general, muzica, despre care scria: „Cum se poate explica faptul că este cea mai abstractă şi cea mai sensibilă formă de artă? Semne. O adevărată matematică. Şi, ascultând-o, sufletul nostru transfigurat se înalţă spre Dumnezeu.“

Acest paragraf intact, scăpat de foc, mă apropia de el. N-am primit o educaţie religioasă, sunt agnostic, dar prezenţa divină mi se impune când, de exemplu, ascultând *Pastorala,* parcă o rază de soare cade din cer. Atunci văluri mi se ridică de pe ochi. Şi tăcerea devine felul meu de-a mă ruga.

O sută de bucăţi dintr-un vas spart permit să fie reconstituit. În ciuda bucăţilor lipsă, el îşi regăseşte forma, conturul. Dar aici imaginaţia mea e pusă la grea încercare. Jurnalul indică o dată şi un nume de localitate. Nancy 11 mai 1944. Îl tălmăcesc. Suna cam aşa:

„În piaţa Stanislas, copiii se joacă în spatele grilajului forjat. Privesc pe unul dintre ei, un băieţel drăguţ de vreo zece ani, care fuge, râde şi nici nu mă bagă în seamă. Mă împinge şi spune: «Vă rog să mă iertaţi, domnule». Iar eu îi zâmbesc.

Deodată se împiedică şi cade. Îl ridic. Îi curge sânge din nas. Îmi scot batista, când deodată o femeie, mama copilului fără îndoială, se năpusteşte şi-l ia de-acolo, nu înainte de a-mi arunca o privire plină de ură.

Sunt prea sensibil, câtă nevoie am de afecţiune!

Îmi place Nancy, în ciuda ostilităţii locuitorilor. Intru în

[8] *Ciclul de lieduri* (în limba germană în text). (n. tr).

biserica ordinului Cordelierilor. E remarcabilă, dar n-am putut să mă reculeg.

Ameţeli. O imensă oboseală.

Mâine pornim spre Cherbourg“.

Mai era în franţuzeşte (subliniez, în franţuzeşte), o mărturisire neterminată:

„Gelozia mă chinuieşte îngrozitor. Mă...“

Asta-i tot? Am mai exhumat câteva fragmente răspândite:

„Pian” şi „dificultate”.

„Cicatricea ei“.

„O albină”.

„Scârţâitul treptelor mă enervează”.

„Orologiul încremenit din...“

„Poeziile lui Hölderlin mi-au adus...”

Ce concluzii trebuia să trag din cercetarea mea? Într-un anumit fel, X mă înduioşa. Atracţia pentru muzică şi literatură, neurastenia, nevoia neîmplinită de-a fi iubit ne erau comune.

Ajuns la capătul „unei imense oboseli”, a folosit oare prilejul ca să dispară? Eu, după ce m-am întors acasă, pe strada Jacob, nu m-am sinucis, deşi m-am gândit s-o fac. O doză de curaj m-a ajutat să depăşesc încercarea. O decepţie sentimentală să fi provocat prăbuşirea fizică şi morală a lui X?

Într-un cuvânt, aveam puţine elemente capabile să-l identifice.

a) Locul unde a trăit înainte de război: Augenwald.

b) Cititor atent, împrumuta de la scriitori celebri gânduri şi emoţii ce corespundeau cu ale sale şi se mulţumea să descrie natura într-un stil şcolăresc.

c) La Nancy X vizitase biserica Cordelierilor, fără a se putea „reculege” în ea. De ce? Fiindcă era protestant sau fiindcă era liber-cugetător? Sau fiindcă îşi pierduse credinţa?

Un credincios nu se sinucide...

d) Obsedat de moarte.

e) Nu ştiam ce vârstă are. Era căsătorit? Celibatar? Ce profesiune?

f) Înţelegea, poate chiar vorbea limba noastră.

g) Gelos? Pe nevastă? Pe vreo amantă? Pe H cea reumatică ce purta un colier galben?

h) „X” era pacifist.

Şi presupuneam, călcam în gol. Esenţialul portretului îmi scăpa. Cum să leg această mulţime de elemente răzleţe? Prin ce fir să le prind şi să le înnod? Şi în ce scop?

Pentru a-mi linişti „conştiinţa”? În realitate mă simţeam oarecum răspunzător faţă de el, cu toate că mă înfruntă în loc să se predea. Certitudinea sinuciderii sale m-ar fi liniştit, dar n-o aveam.

Puţin câte puţin, jurnalul mi-a ieşit din minte. Păstram notele, dar nu le mai citeam.

Pe strada Jacob, la parterul imobilului nostru, îşi are prăvălia un bătrân anticar, specialist în obiecte rare ce măsoară minuţios timpul şi spaţiul ori au o legătură cu acestea. Discutăm despre ele. Regretă când nevoia îl obligă să le vândă. Sedentar, le mânuieşte cu respect.

„Tare n-aş vrea să mă despart de ele, domnule.”

Preferinţele sale se îndreaptă spre un cadran solar model vertical care desparte umbra de lumină, spre o roza a vânturilor cu treizeci şi două de stele, spre un astrolab concentric, făcut din inele de aur şi reprezentând universul. Masiv, el se învârteşte în jurul său, la cea mai uşoară atingere.

Este apoi busola marină şi acul său magnetizat care se deplasează aproape din senin, dar care e mereu fidel nordului şi Stelei Polare.

Mai este mobilul pe care orice suflare de aer îl animă.

Toate respiră.

Ieri prietenul meu mi-a dăruit un cap de fildeş din veacul al XVI-lea, căci nu intră în acest cerc magic. Privit din dreapta pare un mort, cu ochiul închis, de curând mutat în lumea drepţilor. Privit din stânga, este un craniu

ros de uitare.

Piesa îmi aduce aminte de X pe care nicio ancoră nu-l leagă de freamătul lucrurilor vii, de dorinţele şi virtualităţile lor.

VERGISSMEINNICHT[9]

„RESPECTĂ UN CONSEMN, ÎI SPUsese Wartmann: evită să le vorbeşti despre Hitler. Toţi nemţii au fost antinazişti! Şi caută să te distrezi. Ai nevoie.”

Editorul pregătea o lucrare de artă despre şcoala renană şi Sylvain, trimis la Köln să se documenteze, rămase acolo două săptămâni.

Înainte de întoarcere, hotărî să treacă prin Augenwald. Priveliştea, satul erau pitoreşti, i se spusese, şi era curios să vadă unde locuise X. Dar, prudent, n-avea să rămână decât o noapte în sat, pentru a nu trezi curiozitatea localnicilor.

Spre seară, timpul se răci şi începu să plouă. Munţii închideau zarea. Drumul urca, străjuit de brazi. Câteodată în vale apărea Ahrul, un pârâu, sinuos, ce curgea într-o albie pietroasă.

După un coborâş abrupt, Sylvain auzi tot mai desluşit murmurul apei şi, după ce trecu peste un pod, ajunse în Augenwald.

Casele, toate aidoma, formau o aglomerare din alte vremi, cu faţade cu colombaj şi acoperişuri de ardezie. Firme naive îl reprezentau pe băutorul de bere, pe fierar, pe Till Buhoglindă. O boltă... Un balcon lucrat cu minuţiozitate... O adăpătoare cu ghizdul acoperit de muşchi.

Ferestrele începeau să se lumineze. Bătând străduţă cu

[9] *Nu-mă-uita* (în limba germană în text). (n. tr.).

străduţă, Sylvain încheie repede circuitul turistic care ducea de la biserica barocă la *Rathaus*[10], trecând pe Unter den Linden, Aleea Teilor.

A parcurs oare X acelaşi drum la aceeaşi oră? Absent şi îngrijorat, purtând un loden verde şi o pălărioară cu pană de cocoş, la fel cu bărbaţii aceştia care se întorceau acasă în amurg?

„Dar de ce îngrijorat? Şi de ce să mă mai gândesc atâta la el?“

Un puşti îi recomandă Hanul Schiller, fostă staţie de poştă, ai cărui pereţi acoperiţi cu viţă sălbatică vesteau primăvara.

Schmidt, proprietarul, sexagenar robust, de-abia scăpat din Wehrmacht[11], era o fire irascibilă. Masă şi casă? Dar mai întâi actele dumneavoastră.

Neîncrezător, le cercetă, apoi capitulă, resemnat. Caporal cu părul tuns perie, mirosea cale de-o poştă a nazist chipurile pocăit.

— O mansardă îmi convine de minune, spuse Sylvain.

— Costă patru mărci.

Pe tejghea, o plantă pricăjită ducea lipsă de clorofilă; holul, tapetat cu afişe atrăgătoare de dinainte de război, te invitau să porneşti imediat spre Heidelberg sau Bayreuth.

— Şi nu-i încălzită.

— Foarte rău!

Domnul Schmidt luă o cheie de la tablou şi strigă:

— Maria, condu-l pe străin. Eu mă duc să cumpăr cârnaţi.

Cina se anunţa promiţătoare.

Mai puţin posacă, nevasta o luă înaintea unicului client al „Schillerului“, după cum îi explică, deoarece „la noi sezonul nu începe decât în aprilie, odată cu procesiunea”.

O femeie tristă, îmbrăcată în negru: necazurile şi trecerea anilor o ofiliseră. Reumatică, se sprijinea de

[10] *Primărie* (în limba germană în text). (n. tr.).

[11] *Armata germană* (în limba germană în text). (n. tr.).

balustrada scării. Mai sus, culoarul întunecos se prelungea. Sylvain observă că în trecere doamna Schmidt atinse cu mâna una din uşi.

— Aici este.

Hangiul minţise ca să-l descurajeze. Camera, destul de confortabilă, în stil rustic, dădea spre torentul dincolo de care se bănuiau câmpiile cufundate în ceaţă; un pat de campanie având deasupra o etajeră, scaune cu fundul din pai, dulap cu chipiu de jandarm şi, în faţa şemineului, un fotoliu ar fi făcut popasul agreabil dacă...

— Vă aprind focul după ce se culcă soţul meu.

— Sunteţi foarte amabilă.

— E aspru! Nu-l luaţi în seamă.

Femeie bătrână, tristă, dar bună.

După plecarea ei, Sylvain se gândi:

„Toţi purtăm o cruce. A mea este Laure, pe-a ei n-o voi cunoaşte, iar domnul Schmidt a pierdut Alsacia şi Lorena.“

Ora nouăsprezece douăzeci şi cinci.

Pe masa aşternută într-o odăiţă ce servea drept salon în timpul verii, se găsea o glastră cu miozotis.

„Nu-mă-uita!”, spuneau aceste domnişoare.

Singur şi resemnat, Sylvain aştepta cârnaţii. Privirea lui se plimba de la comoda acoperită cu o faţă de masă brodată, pe care două vaze încadrau o pendulă de porţelan, la gravurile ale căror culori păliseră de multă vreme.

Voalată cu o fâşie de organdi, lustra lumina slab.

Totul părea sever şi vetust.

Atenţia îi fu atrasă de fotografia unui tânăr militar agăţată deasupra căminului: o candelă ardea în faţa ei.

Sylvain tocmai se apropia s-o examineze, când doamna Schmidt intră şi se opri în prag.

— Era...

Apoi se corectă:

— Este fiul meu.

Mama amesteca prezentul şi trecutul, ca şi cum copilul ar fi continuat să trăiască în această plăpândă flacără de veghe.

Ce să-i spună? Tăcea.

— Sunteţi francez, nu-i aşa?

— Da.

— Wilhelm a murit la voi.

„La voi“ însemna „departe de mine“.

Dornică de confidenţe, doamna Schmidt se destăinuia bucuros. Stând în picioare, îşi înnoda şi deznoda panglica neagră a şorţului, sporovăia, îşi ştergea lacrimile şi Wilhelm încoace, Wilhelm încolo, ce băiat cuminte, ce elev bun, nu-l vedeai decât citind, învăţând, desenând. Student la Köln, scria duminicile câte-o carte poştală ilustrată, iar dacă evita Augenwaldul, o făcea numai pentru că nu se înţelegea cu tatăl lui.

— Din ce cauză? întrebă Sylvain dorind să fie amabil.

Ea şovăi înainte de-a răspunde.

— Din cauza politicii... a evreilor... a revanşei. Wilhelm era... socialist. Certurile lor îmi frângeau inima.

În două părţi egale? Bănuia el de partea cui atârna balanţa. Era limpede că soţii Schmidt, în ciuda doliului care ar fi trebuit să-i apropie, continuau să trăiască dezbinaţi.

— O, domnule!

Vocea i se schimbă, mai ostenită, înecată în lacrimi.

— O, domnule, sunt atât de disperată, să n-aibă nici măcar parte de cimitir!

— Cum parte de cimitir?

— A fost dat dispărut.

— Cine? Fiul dumneavoastră?

— Da. Nu ştiu unde e îngropat.

Hazardul joacă un rol important în viaţa noastră. Dar e un simplu pretext care se transformă repede în absurd. Până acum Sylvain nu avusese nicio îndoială, nicio bănuială; şi-l reprezentase pe X slab, chinuit, romantic. Or fotografia arăta un adolescent bine hrănit, cu trăsături

regulate, sociabil. Respinse ipoteza unei coincidenţe de-a dreptul extraordinare şi continuă.

— Aţi făcut cercetări?

— Timp de trei ani.

— Şi n-aţi obţinut niciun rezultat?

— Niciunul. Am încercat totul.

— Sunteţi sigură că regimentul fiului dumneavoastră lupta în Franţa?

— De-acolo venea ultima lui scrisoare.

— De când datează?

— Din 3 august 1944.

Aşadar decesul avusese loc după debarcare şi tragica lor întâlnire ar fi putut să aibă loc.

Lectura acestei scrisori i-ar permite oare descoperirea adevărului? Să îndrăznească s-o roage?

„Să zicem că acceptă. Atunci risc să mă găsesc tocmai în situaţia pe care voiam s-o evit. Aş fi obligat să tac ori să mint. Chiar dacă – ghinion! – am dat peste necunoscutul meu, mai bine să schimbăm vorba.“

S-o facă pe doamna Schmidt să schimbe vorba! N-o cunoştea încă!

— O ştiu pe dinafară, domnule. Am citit-o de mii şi mii de ori. Ascultaţi: „Compania noastră este în refacere. Suntem foarte obosiţi, dar nu fi îngrijorată. Mă scald într-un râu frumos. Timpul e superb. Războiul se va termina în curând, draga mea. La Crăciun? Să sperăm. Aş vrea să văd iar zăpada căzând peste Augenwald, să mănânc Kugloff şi să te sărut. În primul rând să te sărut! Veveriţa ta.“

Doamna Schmidt repetă:

— „În primul rând să te sărut!“

Apoi, după ce îşi şterse o lacrimă, suspină:

— Să-mi mărturisească ei că e foarte obosit! Wilhelm nu se plângea niciodată.

— De ce „veveriţa ta”? se aventură Sylvain.

— Aşa-i spuneam când, copil fiind, se suia să viseze şi să citească în teiul din grădină. Mai târziu, devenit om

învăţat, protesta. „Încetează, te rog! Acum sunt bărbat.” Şi, exact înainte de-a muri, Wilhelm şi-a adus aminte...

Panglica neagră a durerii ei se desfăcea continuu.

Printr-o ferestruică, domnul Schmidt trimise brânza şi desertul. Subofiţerul dezaproba taclalele astea cu un nemernic de francez. Încă un cuvânt şi ar fi izbucnit: „Dumneata eşti asasinul”.

— Şi mie-mi place să citesc. Ce cărţi îl interesau?

— Multe.

— Cărţi de poezie?

— Şi de istorie. Şi de drept. Astăzi ar fi fost avocat.

— Îi mai păstraţi biblioteca?

— Din păcate nu. V-am spus, fiul meu studia la Köln. Volumele i-au ars în timpul unui bombardament.

Cercetările în această direcţie devenind imposibile, Sylvain simţi o uşurare. Se mai păstrau la han obiecte care-i aparţinuseră lui Wilhelm? Nu dorea să le examineze, voia doar să se întoarcă în odaia sa cât mai curând şi, profitând de un moment de acalmie, se retrase.

— Vă doresc noapte bună!

— Nopţile mele sunt lungi, domnule!

— Îmi închipui.

— Vă rog să mă iertaţi. Sunt cam vorbăreaţă. Dar mi-a făcut bine.

Sylvain tocmai ieşea când observă că pendula, cu acele oprite, arăta tot ora nouăsprezece şi douăzeci şi cinci.

Surcele şi buşteni erau aşezaţi într-un colţ al căminului. Sylvain aprinse focul, o pipă şi recapitulă tot ce auzise mai înainte.

„E vina mea! Trebuia să evit Augenwaldul şi cred că m-am aruncat în gura lupului.”

Jurnalul vorbea despre zăpada de Crăciun, despre Kugloff – detaliu inevitabil – dar şi despre un orologiu oprit.

Pendula nu e orologiu. Folosise oare X acest cuvânt impropriu pentru a desemna obiectul? Improbabil. La

drept vorbind, acesta căpăta o importanţă excesivă şi, deoarece toate ceasurile se strică mai des ori mai rar, nu trebuia să-şi piardă vremea.

În schimb, Wilhelm, afectuos, emotiv, sensibil, citea mult; avusese o bibliotecă şi, viitor avocat, frecventa universitatea din Köln.

Aici mai multe puncte concordau cu imaginea abstractă pe care şi-o schiţase Sylvain la Paris.

Nimic însă din confidenţele doamnei Schmidt nu trăda pesimismul afişat de X.

Dar îşi cunoaşte o mamă copilul? Expresia „sunt obosit” adăugată la „o imensă plictiseală”, notată în timpul etapei de la Nancy, întărea ipoteza unei sinucideri.

Şi despre „treptele enervante ale scării“ – alt ecou al jurnalului – ce să creadă? Cele ale hanului scârţâiau.

Liniştea nopţii se pogora peste Augenwald. Sub focul aproape stins, mocnea căldura.

Sylvain ar fi dorit să-l uite pe Wilhelm Schmidt. Dar nu izbutea, căci veveriţa şi cu el făcuseră dintr-un măr şi-un tei refugiul copilăriei lor: amândoi stăpâniţi de-aceleaşi visuri, şi-aceleaşi speranţe, iubeau foşnetul frunzişului care e pânza de corabie a arborelui.

CUM ÎŞI VORBESC ÎNGERII?

ÎN VĂZDUHUL ALBASTRU, CEAŢA se risipea: se anunţa o zi frumoasă.

De la fereastra lui, Sylvain îl descoperi pe domnul Schmidt care pescuia pe malul pârâului şi, pe malul celălalt, zări o pajişte ce urca spre liziera unei păduri de brazi. Odată cu soarele, vor apărea munţii. Nicio casă, niciun coş de uzină nu distona cu acest peisaj de apă curgătoare şi verdeaţă.

Doamna Schmidt îi servi un mic dejun execrabil. Mai puţin expansivă decât în ajun, fusese probabil dojenită de fostul caporal.

— Când plecaţi, domnule? întrebă ea stânjenită.

Nu-l reţineau!

— Pregătiţi-mi nota. Mă duc să vizitez biserica şi mă întorc.

După o lungă insomnie, hotărârea era luată: florile de nu-mă-uita se înşală şi X, căzut în uitare, va înceta să-l mai preocupe.

Datorită unui pliant găsit la han, află că Augenwaldul fusese întemeiat în timpul Reformei; locuitorii săi, rămaşi în continuare catolici, trăiau din creşterea animalelor, din turism. Frederic Barbarossa poposise aici înainte de-a se duce să se înece în Sicilia. O procesiune avea loc la începutul lui aprilie, la care participau ţăranii şi ciobani; coborâţi din satele vecine.

Fericit târg, cruţat de douăzeci şi trei de războaie, „gratie protecţiei vigilente a sfintei noastre Hedwige”, încheia autorul prospectului.

Un pod cu scândurile desfăcute trecea peste Ahrul rece, zgomotos; aplecându-se, Sylvain observă un păstrăv sărind printre ierburi şi regretă că în ajun mâncase doar cârnaţi.

Rarele prăvălioare se deschideau. Pe Unter den Linden, un magazin de antichităţi – mobile, gravuri, faianţă pictată – îşi aştepta cumpărătorii. În piaţa de grâne, patrulater cu arcade, agreabilă având în vedere vârstă pietrelor, o fântână susura jucăuşă.

— Cum te cheamă?

Căţeluşa, vioaie şi cu părul scurt, nu semăna cu Mătăsoasa. Se ţinea după el de la han, având aerul să latre: „Francezule, te urmăresc”.

Dar trecătorii nu-i arătau niciun fel de ostilitate. Îşi spuneau desigur: „Augenwaldul te ignoră, chiar dacă primăvara noastră e a tuturor”.

În piaţa sfânta Hedwige, faţada bisericii îl dezamăgi. Restaurată în stilul importat din Italia, distona cu vechile clădiri acoperite de iederă. Anotimpurile adăugau aici patina şi cântece de păsărele.

Uşa era închisă. Sylvain se apropie de monumentul morţilor din cele două războaie, o dală de marmură simplă dar mare, înălţată lângă un zid în faţa casei lui Dumnezeu şi străjuită de doi îngeri.

În loc de epitaf, se putea citi o frază de Novalis:

„Somnul are de partea sa eternitatea.“

Dedesubt, o listă la stânga, o listă la dreapta. Prima începuse să se şteargă. Cealaltă nu avusese încă timp. Sylvain îl descoperi pe

Schmidt Wilhelm. Dispărut. 1944.

„Ars de viu între Belléme şi Nogent-le-Rotrou, îşi spuse. Sunt singurul care ştiu lucrul acesta. Corpul tău, mic şi inform, nu cântărea mai mult decât umbra sa; resturile tale erau un buzunar negru umflat de apă ce plutea pe pardoseala cafenelei.”

Îngândurat, tăcea ca şi cei doi îngeri care, cu un deget pe buze, cereau linişte.

Oare cum îşi vorbesc îngerii?

— Vă interesează morţii noştri, domnule?

Cineva i se adresa. Sylvain se întoarse.

Era parohul bisericii sfânta Hedwige, om corpolent, cu faţa rotundă şi expresia cordială: celibatar prin vocaţie, el şi vinul roşu făceau casă bună.

Curios, continuă:

— Cunoaşteţi pe vreunul din ei?

— Pe niciunul, părinte. Am înnoptat la Hanul Schiller. Aseară, doamna Schmidt mi-a vorbit despre Wilhelm. Îi căutam numele.

— Un băiat bun; din păcate, ne-a părăsit de timpuriu. Ocazia neaşteptată de-a afla mai multe despre X se ivea. Dar după ce hotărâse că nu va mai insista, Sylvain era gata să-şi părăsească interlocutorul, când acesta îl opri.

— Îmi daţi voie să mă prezint: Hieronymus.

— Sylvain Lancey.

— Încântat să vă cunosc. Germana dumneavoastră este excelentă.

— Mulţumesc.

— Doamna Schmidt este enoriaşa mea, iar pe dragul nostru Wilhelm l-am învăţat catehismul. Da. Băiatul era dezgheţat şi studios. Pe-atunci purta pantaloni scurţi. Apoi... o să mă credeţi? Apoi... influenţe proaste l-au îndepărtat de religie... sau poate firea lui independentă. E trist... şi scuzabil. Traversam o epocă atât de zbuciumată! Tinerii îşi puneau întrebări, se îndoiau... Cu ce drept îţi permiţi să judeci comportamentul unei generaţii doritoare să trăiască... şi sacrificată? Eu refuz s-o fac.

Plin de bunătate, Hieronymus ţi-ar fi iertat toate păcatele, în afară de cele strigătoare la cer. Devenind atent, Sylvain nu se putu abţine şi-l întrebă:

— Ce înţelegeţi prin influenţe proaste?

— Mă puneţi în încurcătură! Se spune că... la universitatea din Köln făcea curte unei femei măritate.

Dumnezeu ştie unde te duce păcatul. Ar fi urât să calomniem şi, pe cât posibil, e bine să ne ferim de bârfeli.

Umbra ştearsă a lui H, a cărei amprentă se păstra în jurnal, reapăruse.

— Şi ce înţelegeţi, părinte, prin fire independentă?

— Mai bine zis, închisă.

În timpul vacanţelor, Wilhelm se plimba singur noaptea, saluta oamenii distrat; în rest, ieşea puţin. Deloc comunicativ, grăbit să plece iar, îşi evita părinţii, deşi era un fiu bun, domnul şi doamna Schmidt o repetau adesea.

În sfârşit, citea cărţi serioase, folositoare studiilor sale.

Chiar în afara confesionalului, Hieronymus continua să înţeleagă şi să ierte.

Augenwaldul avea un paroh excepţional care adăugă!

— Fostul nostru învăţător v-ar fi dat mai multe informaţii. Erau în relaţii bune. Din păcate şi el a murit în război! Priviţi!

Şi sublinie cu degetul un rând înscris pe marmură:

Wollendorf Ludwig. Dispărut. 1944.

Surprins, Sylvain întrebă:

— Dispărut? Ca şi Wilhelm?

— Ca şi Wilhelm. Odată cu el, încă doi soldaţi au pierit. Satul meu plânge patru dintre fiii săi morţi fără de mormânt. Vă miră? Este explicabil, căci aparţineau aceluiaşi regiment de infanterie angajat în luptă în regiunea Alengon. Amintiţi-vă. Ariergarda noastră se retrăgea. Primise ordin să întârzie înaintarea americanilor şi... mă ascultaţi, domnule Lancey?

— Bineînţeles.

— Augenwaldul a plătit-o scump!

Hieronymus îi confirmă ceea ce-i povestise şi doamna Schmidt. Mai mulţi ani de cercetări nu dăduseră niciun rezultat. De cinci ani, groapa comună a unui cimitir militar ascundea doar necunoscuţi. O comisie de anchetă nu-l identificase decât pe fiul primarului, înmormântat la...

În clipa aceea, parohul nu-şi amintea numele locului.

— Îmbătrânesc şi încep să-mi pierd memoria.

La numele lui Wilhelm se adăugau aşadar cele ale lui Georg Breitinger, Gustav Vogt şi Ludwig Wollendorf, învăţătorul.

„Erau oare morţi când l-am omorât pe X?“

Dar Hieronymus ignora evident ziua şi locul bătăliei.

„Dacă atâtea indicii duseseră către Wilhelm, asta rămâne o simplă ipoteză, destul de fragilă, şi-acum alte perspective mi se deschid. Să pun întrebări? Cu riscul de-a mă aventura prea mult? De-a deveni suspect? Ori să fug?“

Şovăia când parohul reluă:

— Iată o poveste tristă.

— Adevărat.

— Din nenorocire pentru noi, Hitler a fost diavolul întrupat. Nu îndrăzniţi să-mi spuneţi, dar o gândiţi, la fel ca şi mine. Dar diavolul s-a sinucis în buncărul său. Foarte bine şi *Deo gratias...* Aţi vizitat casa Domnului?

— Nu, părinte.

— E o greşeală. Vă rog să mă urmaţi. Vreau să vă arăt un minunat potir.

Îndatoritorul prelat nu-l lăsă să plece. Sylvain se înarmă cu răbdare şi se supuse.

Biserica nu avea vitraliile acelea care atrag privirea plină de mister a cerului. Nu te îndemna la reculegere, cu-atât mai mult cu cât un paracliser în cămaşă făcea zgomot derulând draperiile verzi şi roşii ce urmau să fie agăţate pe faţada bisericii duminica următoare.

— Pregătim procesiunea, explică Hieronymus. Pe jumătate păgână, pe jumătate creştină, ea îşi are obârşia în evul mediu şi atrage în fiecare an numeroşi catolici la Augenwald. Veţi mai fi aici, domnule?

— Regret, nu.

— Păcat. Să intrăm în sacristie.

Păstrat sub un glob, sfântul potir, încrustat în ametiste, era într-adevăr preţios, dar Sylvain admiră o ciudată

statuie din lemn policrom, statuia sfintei în mărime naturală, acoperită de zdrenţe şi în picioarele goale. O faţă suptă din pricina posturilor, părul cenuşiu, trupul descărnat, toate o făceau să pară o cerşetoare care-ţi imploră mila, şi totuşi mâna ei dreaptă, întinsă, îţi oferea un crin.

— Păreţi intrigat, zise Hieronymus maliţios.

— De obicei sfintele au nimb şi sunt pline de pietre scumpe.

— Hedwige a murit săracă. Sculptorul a înfăţişat-o aşa cum a fost aici, pe pământ... dar la procesiune credincioşii mei cer s-o contemple încununată, în glorie.

Se întoarseră în biserică şi se aşezară aproape de confesional. Era aceasta o invitaţie de-a se spovedi? Nerăbdător să se întoarcă la han, „fiul” îl asculta pe „tatăl” vorbind, când citi pe speteaza băncii din faţa lor: familia Vogt.

Parohul îi urmărise privirea.

— Familia Vogt, astăzi stinsă, îl avea pe Gustav drept unic descendent, Gustav de-a căruia dispariţie tocmai vă vorbeam. Îl stimam. Foarte evlavios, cultivat, excelent muzician, făcea parte din corala noastră. Un artist. Şi chiar un scriitor de talent. Îi datorăm un studiu consacrat porţelanurilor populare şi dulapurilor pictate din regiunea Eifel. Cumpăra şi restaura mobile. Războiul i-a curmat toate îndeletnicirile şi doamna Elisabeth, născută Schmelling, continuă să se ocupe de magazinul de antichităţi de pe Unter den Linden. Mi se spune că e pricepută. Ce vreţi? Germania trece printr-o gravă criză economică, marca se prăbuşeşte, preţul pâinii creşte, salariile scad. Fiecare caută să se descurce, singuri morţii noştri nu mai au probleme de rezolvat... pe pământ.

Oftă.

— O, ce diferenţă între Gustav şi fostul nostru învăţător! Acela mă îngrijora. N-ar fi putut preda la şcoala comunală dacă n-ar fi fost catolic, dar îşi neglija obligaţiile religioase în ciuda repetatelor mele îndemnuri. De sfânta

Hedwige, de Paşti, de Crăciun. Se refugia într-o delăsare sterilă. Venit de la Dresda, nu ştiam să aibă familie, în afară de o soră... care locuieşte acum într-un oraş îndepărtat, dacă nu cumva o fi murit... nu mai ştiu nimic de ea.

— Când nu sunt veşti, înseamnă că totul merge bine! declară Sylvain exasperat. Părinte, acuma trebuie să vă las, căci sunt aşteptat.

— Bine, bine, vă conduc.

Clopotele băteau de ora zece. Piaţa era năpădită de lumina soarelui, iar umbra monumentului se întindea violacee peste caldarâm.

— În Franţa, cu o rândunică nu se face primăvară, zise Hieronymus. La noi barza e cea care o vesteşte. Primele s-au şi întors. Din păcate, Wilhelm, Gustav şi Ludwig nu vor mai revedea zborul ce aduce înnoirea. Trei suflete nobile! Trei eroi. Iertaţi-mă că vi i-am evocat atâta şi drum bun.

Ludwig, Gustav şi Wilhelm... Şi celălalt? Al patrulea. Din ce cauză neglijase să-l menţioneze? O făcuse involuntar ori cu bună-ştiinţă? Alarmat deodată, Sylvain deveni atent: tăcerea vorbăreţului paroh dădea uitării un necredincios a cărui moarte nu-i trezise niciun regret?

Renunţând la rezerva lui obişnuită, întrebă:

— Dar Breitinger? Mă mir că nu mi-aţi spus nimic de el.

— Păi...

Hieronymus clipi des şi se îmbujora.

— Păi, nu ne aveam bine. Vreau să spun că mă evita. Fără vreun motiv. Sunt un om cu vederi largi. Toate religiile trebuie respectate. Ca protestant, Breitinger nu frecventa desigur biserica mea.

— Ce profesiune avea?

— Arhitect.

— Avea rude?

— Soţie. Continuă să locuiască în Augenwald. E bibliotecară la primăria noastră, o persoană merituoasă şi... neconsolată. Doamna Hilde Breitinger îmi inspiră o

milă profundă şi Domnul îi ştie pe cei care-l slujesc.

Parohul bisericii sfânta Hedwige era un sfânt.

Hilde! Fără preaviz, H, necunoscuta din jurnal îşi făcea cumva apariţia? H... cu care X se plimba pe malul apei. H...

„Să mă duc la bibliotecă? Indiciul e fragil. O iniţială reprezintă prea puţin. Mai bine m-aş abţine. Şi aş vrea să văd cum stau lucrurile. Această văduvă «foarte merituoasă şi neconsolată» mă intrigă. Nu, n-am să mă duc. Ori să-i vorbesc două minute? Dar despre ce?“

Nehotărit, ajunse pe Unter den Linden.

Sub firma „Comorile Eifelului“, patroana magazinului de antichităţi, născută Schmelling, o femeie trupeşă, oacheşă şi nepieptănată, lustruia un obiect de argint.

Mai departe, Aleea Teilor se lărgea într-un semicerc ce cuprindea primăria cu piaţa ei desuetă, precum şi cadranul solar în centrul unui rond cu brânduşe. O cărare prin iarbă ducea la acesta din urmă.

— Să ştii că mă plictiseşti.

Oare căţeluşa asta, care se încăpăţâna să-l urmeze, şi-o fi pierdut stăpânul?

VEŞNIC NECONSOLATĂ

SYLVAIN URCA SCĂRILE PRIMĂRIEI şi descoperi la parter uşa şi placa pe care era gravat: *Biblioteca.* Ciocăni.

— Intraţi.

Rafturi cu volume legate în pânză cenuşie străjuiau încăperea întunecoasă şi boltită, lămpi se aliniau pe o masă lungă. Fiind luni de dimineaţă, niciun cititor nu se apucase de lucru, dar o femeie tânără încă şedea la biroul ei, în apropierea unei ferestre cu ochiurile geamurilor verzui.

— Doamna Breitinger?

— Eu sunt. Ce doriţi?

— Preotul mi-a vorbit despre biblioteca dumneavoastră. Sunt în trecere prin Augenwald şi aş dori să consult... *Istoria literaturii germane* de von Eichendorff... dacă o aveţi cumva.

— O avem. Luaţi loc. Mă duc s-o caut.

Şi fără să pară mirată că un străin cere două volume atât de vechi, le găsi fără să şovăie, aprinse o lampă, apoi se aşeză din nou la locul ei, indiferentă.

Sylvain o privi. Slabă, îmbrăcată în negru, nu purta nicio bijuterie, – este verigheta o bijuterie? – şi, aplecată, rânduia pe îndelete fişe într-un sertar.

Câtă linişte pe chipul acestei femei! Ochii ei se uitau la tine fără să te vadă: priveau în urmă, în amintire.

Doamna Schmidt protesta împotriva pierderii nedrepte a unui fiu, plângea, îşi striga revolta. Rănită în adâncul inimii, Hilde – aşa îi va zice de acum înainte – se

stăpânea, închisă într-o suferinţă fără margini, impresionându-l şi mai mult prin atitudinea ei plină de rezervă şi demnitate.

Totuşi... ei da, totuşi imaginaţia te duce departe.

„Visător incorigibil, se gândea el, exagerez acum, o înfrumuseţez pe văduva «neconsolată». Trebuie că are griji, la fel ca noi toţi, sau o migrenă care nu cedează. Dragoste veşnică nu există.”

Şi totuşi: aceşti ochi păreau scăldaţi în tristeţe... şi pe o femeie frumoasă durerea o face interesantă.

Hilde se simţea spionată şi întoarse capul.

Cum să stabilească un contact întrei ei? Să înceapă o conversaţie? Timp de zece minute, Sylvain păru că se concentrează, apoi se ridică şi se duse să examineze un raft.

— Doriţi altă carte?

— Vă rog, doamnă. *Diotima*[12].

— Care? Cea de Friedrich von Scheyzel sau cea de Hölderlin?

— N-o cunosc pe cea dintâi.

— Eseul lui von Scheyzel, publicat în *Berliner Monatschrift* în 1795 este anterior poemului lui Hölderlin.

Ea luă în mână cartea şi-o răsfoi.

— Faptul că n-o cunoaşteţi este explicabil. Nimeni nu mai citeşte astăzi această lucrare istorică. Multe din temele dezvoltate de romanticii noştri sunt anticipate aici: statornicie, înţelegerea cuplului, o morală de virtute şi de frumuseţe. Diotima din Manlineea îi profeţise lui Socrate: să te uneşti fără dragoste e o greşeală de neuitat, în timp ce a împărţi... sau a fi împărţit... toate încercările vieţii îţi îngăduie să atingi cel mai înalt grad de fidelitate interioară.

Odată gheaţa spartă, Sylvain evită să-şi întrerupă

[12] *Diotima,* preoteasă din Mantineea, vestită pentru că-l iniţiase pe Socrate într-ale filosofiei; la ea se face referire în *Banchetul* lui Platon. Diotima este şi numele prin care Hölderlin o indică pe iubita sa, Suzette Gontard (1769 – 1802). (n. tr.).

interlocutoarea. Informaţiile pe care i le dădea, lipsite de tonul profesoral care l-ar fi iritat, îl interesau şi dacă Hilde îl primise cu răceală, îi vorbea acum nestingherită.

— Romancier, von Scheyzel evoca de pe atunci perfecta comuniune a sufletelor, Hölderlin, care s-a inspirat de la el, a fost poet. Dar asta o ştiţi dumneavoastră foarte bine. Natura, anotimpurile, peisajele serveau drept cadru minunatei sale inspiraţii.

Încântat să arate cât de priceput era în acest domeniu, Sylvain cită un vers din *Diotima:*

— „Cu zorii zilei, aripele sunt treze toate.“

Iar ea răspunse:

— „Dar ochii limpezi deseori preferă umbra.”

Amuzaţi de jocul citatelor, schimbau replici între ei, când Sylvain făcu o confuzie între două poezii.

— Aici va înşelaţi. Distihul dumneavoastră nu este din *Diotima.* E din oda *Asfinţeşte, tu, Soare frumos.*

— Credeţi?

— Să verificăm.

Deschise ediţia Hölderlin la pagina dorită, din nou fără să ezite:

— Să greşesc eu? Dar nu mă veţi prinde pe picior greşit. I-am consacrat teza mea de licenţă.

— Aş fi curios s-o citesc. E publicată?

— Nu. E o lucrare prea personală.

Şi redevenită brusc severă, se întoarse la biroul ei. Gheaţa se forma din nou.

Ar fi fost o stângăcie din partea lui să insiste. Tăgada seacă, aproape agresivă, semnifica refuzul de a prelungi conversaţia, abordând un domeniu rezervat la care „străinul“ nu avea acces.

Nemulţumit de-a fi pus o întrebare indiscretă, se aşeză din nou.

Aşadar Hilde scria. Sau scrisese cândva. Cultivată, pasionată de literatura anilor 1800, s-ar fi căsătorit cu Breitinger dacă Breitinger nu i-ar fi împărtăşit gusturile? O influenţă a unuia asupra celuilalt se vădea posibilă,

deoarece Hölderlin era prezent în jurnal.

De altfel, expresiile „să te uneşti fără dragoste” şi „fidelitate interioară” legate de „H e bucuria şi unica mea fericire” veneau să confirme un strâns raport de intimitate şi înţelegere a acestui cuplu excepţional.

Un mister dăinuia. Iubind, iubit, de ce-ar fi căutat Georg moartea?

Sylvain continua s-o observe pe Hilde, gravă, detaşată, închisă într-o singurătate vastă şi pustie, precum un ţărm de mare fără arbori

— Ora douăsprezece, spuse ea, confirmată numaidecât de *unsprezece* bătăi ale clopotului de la sfânta Hedwige.

— Mulţumesc pentru amabilitatea dumneavoastră, doamnă. Voi reveni mai târziu.

— Îmi pare rău. În mod excepţional biblioteca va fi închisă.

— Atunci... pe mâine?

— Dacă doriţi.

La fel ca şi familia Schmidt, nu părea nici ea dornică să-l vadă prelungindu-şi şederea.

Un cadran solar, contabil al timpului, nu indică ora decât pe lumină. Sylvain, aşezat pe piatra uzată a celui din Augenwald, va înainta oare prin bezna unei noi întâlniri cu Hilde care, purtată de cultul ei pentru Hölderlin, îngăduise un dialog pe care probabil îl regreta acum? Fragila punte aruncată între ei, distrusă apoi, se va reface cu greu şi *Diotima* epuizată nu va mai fi de niciun folos.

Să-şi continue vacanţa pentru a limpezi situaţia ar fi primejdios. Cea mai neînsemnată greşeală în cursul unei alte vizite l-ar da de gol. Era mai înţelept să abandoneze.

Dar femeia asta îl atrăgea... îi amintea de Laure, dar o Laure statornică, instruită şi-atât de demnă.

În curând, doamna Breitinger ieşi din clădirea primăriei, traversă piaţa, îl zări şi schiţă un zâmbet politicos în direcţia lui.

„Să-mi amân plecarea? Ce bun pretext procesiunea aceea de care-mi vorbea Hieronymus!“

O căţeluşă care latră şi dă din coadă în acelaşi timp nu poate fi luată în serios.

— Ce pofteşti? o întrebă pe necuvântătoarea plină de purici culcată în iarbă. Eşti din cale-afară de plicticoasă, draga mea.

Dejunul se apropia, forfota creştea în sat. Teutonii înfometaţi se repezeau spre varza lor călită, tot aşa cum francezii se reped la biftec, iar italienii la spaghete.

Nehotărât, Sylvain se întoarse la han. Prin vitrina de la „Comorile Eifelului“, o văzu pe oribila doamnă Vogt, născută Schmelling, rozându-şi unghiile. Probabil că Gustav, anticarul, o detestase.

Gravuri vechi, destul de bine păstrate, erau expuse în vitrină: Naşterea, Răstignirea, Punerea în mormânt. Îl ispitea să cumpere una din ele pentru a-i aduce aminte de călătoria sa... Să se mai gândească.

„Mai am douăzeci şi patru de ore ca să iau o hotărâre.”

Încăpăţânată, Calina se ţinea după el, fără să-1 slăbească un pas.

DORINŢA DE-A MAI TRĂI

DUPĂ CE-L ANUNŢĂ PE DOMNUL Schmidt, prea puţin entuziast, că-şi păstrează camera, Sylvain îşi făcu siesta.

Coşmarurile noastre sunt saci în care situaţiile neverosimile se amestecă într-o dezordine bizară.

E noapte neagră. Laure şi cu el sunt readuşi cu doisprezece ani în urmă în cimitirul de pe Aventin. Îmbrăcată în culori cernite, ea o ţinea în lesă pe Calina care pregetă să înainteze şi geme.

Chiparoşii negri par a fi luminaţi pe dinăuntru de lămpi de un galben pal; o bocitoare culcată, semănând cu sfânta Cecilia din Trastevere, plânge.

— E Hilde, spuse el.

— Sau oacheşa ta anticărească.

Dar luminile se sting una câte una, ca şi cum vântul trist le-ar fi suflat rând pe rând.

— Sylvain, auzi?

— Da, aud.

— Mi-e frică.

Percep un murmur, o lentă melopee subterană, apoi voci, strigăte ce urcă până la ei. Cealaltă faţă a cimitirului se trezeşte, grotă, închisoare, uriaş sicriu ocupat de osemintele lipsite de libertate. Se-aud parcă bătăile unei tobe ce cresc, apoi se pierd, val tânguitor sau furios. Prinşi de zidurile nopţii, aceste marionete oarbe caută oare ieşirea inaccesibilă? Puţin aer? Mirosul lucrurilor vii?

Nemişcată, Laure repetă:

— Mi-e frică. Să fugim.

Înnebunită, Calina urlă a moarte.

Brusc, într-o tăcere deplină, luminile se aprind iar. Fiecare chiparos s-a învăpăiat şi îşi desfăşoară coama luminoasă pe care o pleacă furtuna.

Şi totul se schimbă, umbra, calmul se aştern din nou. După ce-au făcut dragoste, iată-i strâns îmbrăţişaţi acasă la ei, umăr lângă umăr, pe patul conjugal, şi acest coşmar devine un vis în somnul lui.

MUZICĂ DE SCHUMANN

DE CUM SE TREZEA DIMINEAŢA, doamna Vogt, născută Schmelling – „Hrăpăreaţa“ cum o numeau gurile rele – se forţa să bea un pahar cu săruri de Kruschen apoi, după douăzeci de minute de gimnastică, făcea o baie cu alge marine: cine vrea să-şi păstreze silueta şi să fie seducătoare se îngrijeşte.

După ce termină, Elisabeth trase perdelele de tul şi soarele se revărsă în odaie. În fine, dădea colţul ierbii. Nu mai demult decât ieri văzuse o barză, iar acum porumbeii gângureau pe acoperişul de ardezie al casei.

Primăvară rimează cu dragoste. Dragoste cu beţie. Îmbrăcându-se, „Căprioara” – numită astfel de cei apropiaţi – fredonă aşadar un vals de Franz Lehar; în vocea ei nenumărate speranţe se îngrămădeau, trezite la viaţă. Era o văduvă veselă sub o aparenţă mâhnită. O, sărmanul Gustav!

Dar să lâncezeşti întruna înseamnă să sfidezi natura. Aşa încât crizantemele pe care le depunea în faţa monumentului morţilor celui de-al treilea Reich îşi cedaseră prospeţimea unui buchet de panseluţe de celuloid, mai puţin perisabile.

Ordinea prestabilită pretindea să te coafezi, să-ţi smulgi două-trei fire albe de păr, să te pudrezi, să-ţi lustruieşti unghiile, să te parfumezi după ureche în faţa unei oglinzi care-ţi spunea: „îmi placi“.

Vaporizatorul era unul din rarele cadouri oferite de sărmanul Gustav, într-o clipă de rătăcire şi de nebunească risipă.

Pentru a evita reproşurile oamenilor gata să condamne

(cum ar fi parohul, doamnele Schmidt şi Breitinger), ea păstra neatins dormitorul, cu perdelele din creton, berjera, patul, orologiul al cărui tic-tac vine, revine şi-şi aminteşte.

Ea nu-l mai auzea.

Sărmanul Gustav!... Nu mai vărsa lacrimi, îl uitase.

Ce valoare o fi având bufetul acela pe care i-l propunea notarul din Bergesheim? Era o mobilă rară? Un banal dulap de bucătărie? Păţită nu o dată, Elisabeth n-avea încredere în notari.

Coborî, trase zăvorul uşiţei amenajată în oblonul lăsat şi ieşi pe Unter den Linden unde staţiona vechiul ei Volkswagen.

— Iertaţi-mă, doamnă, magazinul e închis? întrebă Sylvain.

— Astăzi. Eu trebuie să plec, iar vânzătoarea mea e bolnavă.

— Vânzătoarea dumneavoastră?

— Domnişoara Knappen. Doreaţi să-i vorbiţi?

— A, nu! Aş vrea să cumpăr o gravură.

— Veche?

— De Froy.

— Am, dar alegerea ar dura şi am întârziat.

Se privirã. Sylvain gândea:

„Aşadar doamna Vogt şi oacheşa nu sunt una şi-aceeaşi persoană. Grozavă surpriză! Adevărata este blondă, atrăgătoare. E cam peltică, dar asta e ceva amuzant şi la cei treizeci şi ceva de ani ai ei se ţine bine.“

Iar Elisabeth chibzuia:

„Cum să-mi las baltă clientul, care poate e bogat, fără să-i fixez o oră? Să ratez o afacere!“.

— Domnule...

— Doamnă...

— Mă întorc pe la ora cinci. Mai treceţi... dacă se poate.

— Se poate şi voi trece.

— Pe curând.

O privi cum se îndepărtează legănându-şi şoldurile,

apoi cum dispare: această femeiuşcă „made în Germany“ avea un trup pe cinste.

Să se întoarcă la primărie? Să stabilească acolo relaţii mai apropiate? Nu era nicio grabă! A o face pe Hilde să aştepte oferea un avantaj: o va intriga şi mâine îl va primi ca pe-o veche cunoştinţă.

„Pariez. “

Apoi o idee o goni pe cealaltă. Doamna Vogt începea să-l intereseze. Aşa-i bărbatul: puţin îi pasă de una urâtă şi bondoacă, lucrurile se prezintă însă cu totul altfel când e vorba de una zveltă şi frumoasă. Această pistă promitea a fi mai îmbietoare, iar el şi trebuia să mai stabilească: dacă iniţiala din jurnal rămânea neschimbată, H putea reprezenta o poreclă intimă dată de anticar comorii sale din Eifel şi nu cea a unei sfinte care figura în calendar.

Fiind zi de piaţă, Augenwaldul mirosea a legume, a fructe şi a brânză. O fermieră oferea ouă, un pescar matinal, păstrăvi; iezi la rotisor prevestea Paştele, găinile aşteptau să fie puse în oală.

La cafeneaua Bismarck, trei geambaşi în haine verzi beau vin alb. La tejghea, Sylvain îi ascultă discutând, apoi cumpără o pipă din spumă de mare de pe Unter den Linden. Domnul Schmidt trecu pe lângă el, dar nu-l băgă în seamă. Pe unde-o fi umblând Calina? Nu cumva adoptase alt stăpân!

Plimbându-se agale, ajunse iar în faţa bisericii. O fetiţă bătea mingea. Căzu. El o ajută să se ridice şi nicio mamă indignată nu-i aruncă priviri încărcate de ură. X avusese o experienţă contrară în piaţa Stanislas...

În fine doamna Schmidt, scăpată de cerberul ei, îl primi mirată:

— Vă întoarceţi devreme.

Şi nevrând să piardă prilejul de a-şi mai descărca inima, îl întrebă:

— Dacă v-aş arăta odaia lui Wilhelm?

Un refuz ar fi îndurerat-o. Aşa încât Sylvain acceptă.

— Să urcăm. Vă urmez.

Uşa de pe culoar era cea pe care ea o atinsese la sosirea oaspetelui, iar camera era cea a unui copil. Doamna Schmidt păstra aici patul *lui* de lemn cu bare, masa şi scăunelul *lui,* primele *lui* desene colorate şi pe perete, prinse în evantai, caietele *lui* de şcoală. Cadrul reconstituit obiect cu obiect era un muzeu al durerii a cărui cortină se ridică pentru a dezvălui doar amintiri.

Ea spuse:

— Vin în fiecare zi aici. Şterg praful. Îmi fac de lucru. Împletesc... sau aştept.

Şi cu un gest cuprinse toate aceste umile relicve:

— Lumea uită repede. E plictisită să tot audă vorbindu-se despre război. În afară de doamna Breitinger, nu am pe nimeni cu care să stau de vorbă. E văduvă. Georg şi Wilhelm făceau parte din acelaşi regiment. Ne înţelegeam.

— Găsesc că e inteligentă.

— Cum? O cunoaşteţi?

— Am fost la bibliotecă.

— Atunci aţi observat: e o femeie foarte amabilă.

— Doamna Breitinger vă vorbeşte despre soţul ei?

— Da şi nu. Rareori. E rezervată, discretă. Nu vreau s-o forţez.

Cum Sylvain insistă, doamna Schmidt îi oferi câteva informaţii. Veri, crescuţi împreună şi locuind într-o casă construită de arhitect pe strada Mătăniilor – Hilde trăia şi acum acolo – formau un menaj fericit. Deşi erau protestanţi, se bucurau de preţuire. Chiar dacă bunul Dumnezeu nu le dăruise moştenitori, le dăduse fericire şi parohul din Augenwald spunea despre ei: „Sunt oameni buni; să respectăm credinţa altora“.

Ce om de ispravă Hieronymus ăsta!

— Eu, domnule, aş fi dorit să am nepoţi. Dar Wilhelm iubea o doamnă căsătorită! Păstraţi asta pentru dumneavoastră, vă rog! O femeie căsătorită care era...

O podidiră lacrimile.

— De ce „care era“?

— Pentru că a murit la sfârşitul anului 1943. De tifos. Veveriţa mea nu-mi ascundea nimic. Mi se destăinuia.

Muziciană, Sophie Batterfeld, soţia unui bogat industriaş din Köln, cânta la catedrala unde o auzise Wilhelm. Se revăzuseră la profesorul lor de franceză la universitate. Legătura care urmase rămăsese o taină pentru toată lumea, în afară de doamna Schmidt. Sophie era gata să divorţeze când mobilizarea îi despărţi.

X scria: „...Liederkreis de Schumann... frumuseţe sfâşietoare“.

Interpretase oare Sophie admirabilul ciclu? se gândi Sylvain.

La miezul nopţii, o briză adie în pădure, înălţată dincolo de îndepărtata constelaţie. O, de-ar renaşte acele clipe, să plâng de fericire la pieptul tău!

Glasul urcă, apoi coboară, urcă iar, limpede sau grav, speriat sau domolit. Şi, sub nemărginita boltă înstelată, un suspin:

„Iubitule, sunt a ta.“

Evocarea acestui Liederkreis, la care se adăuga fraza consacrată lui Schumann, reactualiza ipoteza că Wilhelm ar fi autorul jurnalului.

Sylvain reflecta, iar doamna Schmidt, luându-i tăcerea drept emoţie, continuă:

— Sophie avea douăzeci şi cinci de ani!... Soţul meu nu ştia nimic. Dar eu ştiam.

Păstra o mândrie fără margini pentru că fusese singura confidentă a Veveriţei. Pe ascuns, în timpul unei permisii – ultima – vorbiseră tot timpul despre moartă.

— Căutam să-i dau curaj. Mi-era milă când îl vedeam atât de disperat! O mamă este toată numai inimă, domnule. Iar a mea...

— Da, mamă Schmidt...

— Cum aţi spus?

— Mamă Schmidt.

Mişcată, incapabilă să continue, ea îi apucă mâna şi i-o sărută.

Dintre martorii unei copilării lipsite de griji, Sylvain nu reuşea să-şi desprindă ochii de la pătuţul în care buşteanul din Belléme ar fi încăput tocmai bine.

Trebuiau să părăsească acum odaia, căci domnul Schmidt putea să sosească dintr-un moment în altul.

— Mai am atâtea să vă povestesc! zise ea. O, am să caut să fiu rezonabilă. Lui Wilhelm nu i-ar plăcea să mă vadă plângând. Să închid fereastra.

— Lăsaţi-mă pe mine, se oferi Sylvain.

Peisajul îmbina câmpia şi muntele într-o vastă blândeţe: se aplecă să tragă oblonul şi o zări pe Calina în faţa hanului.

— O ştiţi pe căţeluşa asta? Uite colo, sub teiul dumneavoastră.

— Nu, n-am văzut-o niciodată.

Se ţine după mine de două zile. Ciudat.

— Fiţi atent. Câinii vagabonzi sunt răi câteodată.

Calina era urâtă, fără doar şi poate, o corcitură nefericită, dar Sylvain avea să-i cumpere totuşi câteva bucăţele de zahăr.

ALT CÂNTEC

CU CÂT SĂ-I VÂNDA o gravură de Froy acestui domn? Conform registrului ei, sărmanul Gustav o cumpărase cu 35 de mărci în 1938; deci:

1. 35 de mărci înmulţit cu patru (devalorizarea) = 140 mărci

2. Beneficiu meu, plus dobânda = 140 mărci

3. Şi încă vreo 20 mărci

Total 300 mărci

Sumă plătită peşin. Şi, precaută, doamna Vogt va cere o mică primă, chiar dacă va bate apoi puţin în retragere.

Dar se va întoarce el oare?

Astăzi totul o agasa. Bufetul notarului din Bergesheim nu făcea două parale, domnişoara Knappen n-avea guturai ci chiulangită, Volkswagenul dădea semne de oboseală.

Iar primăvara e de-a dreptul enervantă!

„Un pahar de şnaps mă va remonta.“

Dacă viaţa e scurtă, câteodată timpul se eternizează. Mai ales atunci când aştepţi.

Elisabeth aprinse două lămpi de opalină, se aşeză în fotoliul scund şi comod apoi, distrată, răsfoi o revistă de modă. Pentru un străin, domnul acesta vorbea bine nemţeşte. Genul artist. Distins. Mâini frumoase: e un semn care nu înşală.

Dar se va întoarce oare?

Moda se schimba. Grès rămânea fidel drapeurilor; Dior şi Schiapparelli lungeau rochiile. Violet, roz pastel. Strasuri. Taioarele strânse pe talie puneau în evidenţă

bustul şi...

„Ce vârstă o fi având? Treizeci şi cinci de ani? De fapt de ce voia străinul să stea de vorbă cu domnişoara Knappen? Am să mă lămuresc eu.”

Dar se va întoarce oare?

Un zgomot de paşi se apropia, se oprea. Puse paharul şi sticla într-un dulap şi deschise uşiţa Comorilor”.

— Bună seara, doamnă.

— Bună seara. Mă pregăteam să închid.

— Am întârziat?

— Deloc! O să sune de cinci.

Prima apreciere a lui Sylvain se confirmă. Elisabeth e agreabilă, bine făcută. Prima impresie a Elisabethei se preciză: seducător, el valora 350 de mărci.

— Luaţi loc. Vă interesează Froy, nu-i aşa?

— Într-adevăr,

— Excelentă alegere.

— Şi scumpă?

— Glumiţi. Pretenţiile mele sunt modeste când clientul e simpatic.

— Vă întorc complimentul.

— Mulţumesc, domnule.

Între oameni curtenitori buna înţelegere este asigurată şi treaba va merge ca pe roate. Din mobila cu sertare, Elisabeth scoase o mapă, iar din mapă, o gravură. Aplecându-se, o prezentă vizitatorului.

Parfum venerabil al lucrurilor de odinioară, gândea Sylvain, boare de lavandă. Ce siguranţă a liniei! Şi bluza, ce răscroială!

— Vă place, domnule?

— Mult.

— Puteam să jur că aveţi gust.

Naşterea, clasică, o reprezenta pe Maria îngenuncheată şi pe Iisus dormind în ieslea aşternută cu paie. Într-o parte, boul. În partea cealaltă, măgarul. Într-un colţ, Iosif îşi punea întrebări în legătură cu imaculata Concepţiune şi prin spărtura unui zid se vedeau venind păstorii. Aştia

întârzie mereu.

— Ultimul dumneavoastră preţ, doamnă? Nu-mi place să mă tocmesc.

Moment hotărâtor pe care şi-l aleseră trei pendule ca să bată în acelaşi timp.

— Ia te uită! remarcă Sylvain. Nişte persoane care s-au pus perfect de acord.

— Ei da! Răposatul meu soţ era când anticar, când ceasornicar. Pendulele, ceasurile lui de perete trebuiau să sune toate deodată, în aceeaşi secundă. O manie de-a lui. Dintr-un simţ al datoriei, îl continui. În orice caz, mă străduiesc.

— E greu.

— Şi plictisitor! Eu nu sunt ceasornicăreasă. Aţi asistat la o coincidenţă!

— La două coincidenţe, fiind vorba de trei pendule!

Fă-le să zâmbească: ai marcat un punct. Elisabeth urmă regula, căci străinul avea o replică promptă, în timp ce nemţii sunt greoi. Ceea ce însă evident că nu modifica valoarea unui Froy.

Sylvain examina gravura în acvaforte şi căuta o posibilitate să îndrepte conversaţia spre un teren mai puţin auster.

— *Naşterea* dumneavoastră îmi aminteşte de-o variantă a Evangheliei, zise el. În noaptea de Crăciun în care s-a născut Mântuitorul nostru Iisus Christos, Fecioara şi Iosif erau de faţă, împreună cu păstorii, atraşi de această naştere miraculoasă. Închipuiţi-vă liniştea, uimirea lor! În staul se reculegeau de asemenea boul şi măgarul. Deodată...

„Vai de mine, se gândi el, am încurcat-o! Preotul mi-a spus că Vogt era un catolic fervent. Nevastă-sa o să mă arunce pe uşă afară. Dar cum să mai dau înapoi? Se anunţă un dezastru.“

— Continuaţi, domnule.

— Deodată se aude un geamăt. Păstorii ciulesc urechile. Au înţeles despre ce e vorba. Măgarul e o

măgăriţă: urmează să fete. Imediat moaşele noastre se reped şi-o ajută pe viitoarea mamă să-şi aducă pe lume copilaşul.

Până aici doamna Vogt nu protestă şi nu se indignă: „Dar huliţi, domnule!“

— Într-un colţ al staulului, încheie Sylvain, se afla deci reunită o nouă familie.

Amuză-le şi-ai să câştigi. Fire veselă şi prea puţin evlavioasă, ea izbucni în râs. Înviorat, Sylvain nu putea bănui că preţul lui Froy scăzuse cu zece la sută.

— Povestea dumneavoastră e „hazlie”, conchise Elisabeth, ştergându-şi lacrimile.

— Hazlie!

— N-am spus corect?

— Ba da. Vorbiţi franţuzeşte?

— Dacă mă corectaţi. La şcoală primeam la fiecare sfârşit de an premiile de compunere, lectură şi gramatică.

— Adevărat?

— Profesorul meu era formidabil. O, ador ţara dumneavoastră! În timpul călătoriei de nuntă, împreună cu răposatul meu soţ, am stat o săptămână la Paris.

— Domnul Vogt ştia şi el franţuzeşte?

— Foarte prost. Bascula... pardon, se poticnea în construcţia frazelor.

— Unde aţi locuit?

— La hotelul Pont-Royal. În arondismentul şase.

— Aproape de mine. Eu locuiesc pe strada Jacob.

Din oraşul lumină şi Parisul nocturn, ea păstrase o amintire neştearsă: cafenelele, Luvrul, bistrourile, magazinele de antichităţi, Sena leneşă curgând printre pagini de istorie. Le evocă pe toate în câteva minute.

— Aş vrea să mă mai duc acolo, dar zilele trec, iar eu mă mistui la Augenwald.

— Protestez. Sunteţi veselă şi spirituală.

Dintr-odată gravura lui Froy mai scăzu cu zece la sută.

— Dragă domnule, să bem un pahar de şnaps, să-mi treacă dorul.

Văzută din spate, Elisabeth nu-şi pierdea farmecul. Nu purta doliu şi crupa ei, subliniată de rochia vişinie de jerseu, era ispititoare.

Un rachiu băut pe stomacul gol deschide apetitul. Două rachiuri dau siguranţă şi, cum Elisabeth turna porţii duble, convorbirea lor continua însufleţită. Citise Maupassant, *Mizerabilii, Educaţia sentimentală.* Flaubert cunoştea inima femeilor: sărmane creaturi care-şi duc viaţa din decepţie în decepţie până la cimitir.

— Până la mormânt.

— Pardon! mai corectaţi-ma! Iar în doamna Arnoux îmi descopăr o soră.

— Explicaţi-vă

— E limpede. Doamna Arnoux s-a căsătorit cu un anticar.

— Comparaţia se opreşte aici!

— Să nu credeţi. Comuniunea sufletească este atât de importantă. Dar să nu insistăm! Fiţi sigur că dacă aş fi îndrăgostită de Frederic, i-aş cădea în braţe.

Urmară alte confidenţe: monotonia zilelor la Augenwald, care n-are nici măcar un cinematograf. Câteva concerte... la radio! Câteva călătorii la Köln, scurtă evadare, dezamăgitoare întoarcere.

Oamenilor le place să vorbească despre ei şi numai despre ei, convinşi că mărunta lor persoană este cu totul ieşită din comun.

Sylvain o aproba repetând: „Aveţi dreptate”, ceea ce-o înduioşa pe Elisabeth, a cărei gravură scăzu de la două sute şaptezeci la două sute cincizeci de mărci. Cursul ei se prăbuşea.

— Viaţa dumneavoastră e-un adevărat roman! exclamă el.

— Tragic.

— Romanul singurătăţii.

— Al unei femei neînţelese. Mă târăsc într-o stare larvară. Trebuie să mă resemnez, dar...

Îngândurată, răsucea verigheta când, deodată, inelul îi

scăpă din mâini rostogolindu-se sub un dulap.

— Vai de mine!

— Vai, vai!

În patru labe, înarmată cu un lung baston de sticlă, încercă bâjbâind să tragă verigheta înapoi.

— N-o găsesc.

— Îmi permiteţi să vă ajut?

— Sunteţi prea amabil.

Trântit pe burtă, Sylvain căută, exploră întunericul, dar degeaba. Zăpăcita se prinsese într-o crăpătură sau cine ştie pe unde.

— Să mutăm dulapul, propuse el.

— Prea multă tevatură! E plin de stofe şi de patrafire.

Şi resemnată:

— Iată-mă provizoriu celibatară.

Faţă în faţă, ghemuiţi, poziţie neobişnuită pentru cumpărătorul unui Froy şi vânzătoarea sa, renunţară să pună pe deget verigheta oferită de Gustav şi se ridicară după ce-şi atinseseră genunchii şi se priviseră drept în ochi.

— Să vă perii. Sunteţi plin de praf.

— Cu condiţia să fac şi eu la fel.

Îmbujorată, Elisabeth îi perie energic puloverul, vestonul şi pantalonii.

— Stofa dumneavoastră este englezească, constată ea. Nu se uzează. Practică. O stofă de bărbat. Verdele e culoarea mea preferată.

— Iar a mea e roşul.

— S-a potrivit bine.

Şi gravura scăzu către o sută optzeci de mărci.

— E rândul dumneavoastră.

Mai pe furiş, el îi atinse umerii, şoldurile, talia. Doamna Vogt nu purta sutien. Să mângâi o anticăreasă cu peria de haine e un adevărat viciu. Şi-apoi sărmanul Gustav ar fi dezaprobat sânii aceştia provocatori şi-aceste nări fremătătoare.

Ca să-şi dea mai bine seama, era de ajuns să tragă

fermoarul, dar Sylvain, un fleţ şi jumătate, şovăia, când ea îi zise:

— Veniţi să vă arăt camera din spatele magazinului.

Odaia din spate? Ce să înţeleg prin asta? Până unde o să ajungem?

În camera luminată de un candelabru, mobile rustice deschise la culoare se învecinau cu porţelanuri de Saxa, de Meissen, cu o colecţie de figurine şi statuete din teracotă şi alta de farfurii pictate. Etajerele propuneau halbe, pipe, vaze din aliaj. Niciun obiect nu valora prea mult. Toate erau alese, prezentate pe rând.

Sylvain se gândi: „M-am înşelat. E vina şnapsului. Încăperea este un frumos muzeu regional destinat turiştilor care doresc, la fel ca şi mine, să-şi ia un suvenir din Augenwald.“

Elisabeth îl urma. El admiră un pat cu coloane torsadate, vechi de două sute de ani, comoda pătată de ulei şi, mirat, se opri în faţa orologiului.

— Doamnă, acesta nu merge.

— De mult! Bărbatul meu renunţase să-l mai pornească. Dar încă sună dacă îi întorc acele.

— Pot să-l aud?

— Mai târziu.

Cu un gest rapid, ea îl atrase şi, lipită de el, murmură:

— Frederic... iubeşte-o pe doamna Arnoux.

— Aici?

— Acolo...

Nu putem prevedea totul. Sub greutatea amândurora, somiera patului se prăbuşi.

LICOAREA DRAGOSTEI

A DOUA ZI, ODĂII DIN SPATE Îl urmă dormitorul, iar somierei desfundate, un pat cu arcuri solide.

Totuşi întâlnirile lor cereau prudenţă şi ore fixe pentru a se evita gura lumii: Sylvain să nu vină decât după plecarea domnişoarei Knappen şi să se întoarcă la han înainte de cină.

Pretextând o plimbare înainte de masă – vor avea astfel timp berechet – părăsi hanul Schiller pe înserat, o apucă în susul Ahrului. La adăpostul unei perdele de arbori şi, trecând dintr-o pajişte în alta şi dintr-o grădină în alta, ajunse în cea a „Comorilor”, unde Zézette se impacienta.

— N-ai întâlnit pe nimeni?

— Pe nimeni.

— Să ne grăbim.

Se impunea un ritm susţinut, căci Sylvain n-avea decât o permisie de refacere.

Pentru a ajunge în dormitor, trebuiau să urce o scară în formă de spirală, al cărei lemn îi trăda vârstă. X vorbea despre o scară şi despre treptele care scârţâiau, exasperându-l. Era un aspect demn de reţinut.

Nu întârziară cu preliminariile. Haine smulse, ciorapi, şosete, pantofi, lenjerie zburară în cele patru colţuri şi altercaţia începu, prestissimo. Ea se descurca bine, el se lupta vitejeşte, urmărit totuşi de o idee: Gustav.

Şi se odihniră câteva minute, epuizaţi.

— Îmi placi, zise Sylvain, aşa ca să întreţină

conversaţia.

— Dovedeşte-mi-o. S-o luăm de la capăt... dacă vrei.

— Dacă pot!

Putea.

Zézette nu era una din acele amante care vor declaraţii înainte, comentarii după: îl sărută pe umăr în chip de mulţumire.

Şi cum orologiile magazinului anunţau stingerea, se îmbrăcară.

— Te văd mâine, scumpule.

— Jur.

— Te aştept de pe acum.

Cu braţele ridicate, ea îşi prinse cocul, îl privi în timp ce el se încălţa şi spuse:

— Azi-dimineaţă domnişoara Knappen mi-a găsit verigheta.

— Cu-atât mai bine!

— Dar tu nu porţi verighetă? Eşti celibatar?

— Un celibatar... divorţat.

— Eu sunt văduvă. Într-un fel e cam acelaşi lucru. Suntem dezlănţuiţi.

— Ba nu. Înlănţuiţi.

— Pentru o săptămână.

— Aici glumeşti, protestă Sylvain făcând pe ofensatul.

— E drept. Mă adori! Aşa încât am hotărât...

Ce? Se înfioră. Doamna anticar avea să-şi vândă firma? Să-i însoţească la Paris? Să-l ia de bărbat, mai calină decât Calina? ’

„Uite în ce cursă am căzut!“ se gândi el şi întrebă:

— Ce-ai hotărât, iepuraşule?

— Să-ţi dăruiesc gravura.

Seara următoare, lucrurile se desfăşurară mai calm. Erau mai puţin grăbiţi. Se ţinură de pozne. Făcură dragoste la fel de pătimaş, dar pe îndelete, în timp ce hainele li se răceau pe un fotoliu.

Ceea ce nu-l împiedică pe Sylvain să se gândească la lucruri serioase. Dar cum să le abordeze?

Or Zézette, epuizată, era gata să adoarmă.

— À propos... soţul tău a publicat vreo carte?

— O broşură.

— Aş putea s-o citesc?

— Acum? strigă ea buimăcită.

— O, nu! Ar însemna o pierdere de vreme.

— Bine. Am să ţi-o ofer... cu dedicaţie.

Post mortem! Ieri gravura, astăzi alt cadou.

Dar acesta îl interesa mai mult decât o bucată de hârtie dată pe gratis. „Arată-te, domnule Gustav, dar nu prin intermediul fostei dumitale jumătăţi care mă mângâie pe obraz şi-mi şopteşte la ureche”:

— Câte amante ai avut, răule? Te rog să nu mă minţi.

Sylvain îşi luă un aer modest, de seducător cuminţit.

— Mai multe...

Ea îi ceru numele, vârsta şi starea lor civilă.

Resemnat, el inventă, i le descrise cu lux de amănunte pe Germaine, Alice, Thérèse, Nicole, tinere sau coapte, prea grase ori prea slabe, la care se adăugau două canadiene şi, în fine, pentru a complota colecţia, o chinezoaică.

— O chinezoaică? Asta-i bună! Cu care din ele ţi-ai pierdut virginitatea?

— Cu prima.

— Îmi închipui. Cum era?

— Era bucătăreasa noastră. Foarte curată. Vreo şaizeci de ani. Iar eu aveam treisprezece.

— Unde s-a întâmplat?

— La părinţii mei, într-o debara.

— Povesteşte.

După ce istorisi cum se petrecuse violul, Sylvain începu iar s-o dezmierde, pentru a evita alte întrebări abracadabrante şi pentru a şi le pregăti pe ale sale. Dar cum să înceapă atacul?

— Zézette...

— Scumpule!

— Dar tu? Ai iubit mult?

— Niciodată.

— Pe soţul tău, sper!

— Asta s-o crezi tu!

Căzând pe gânduri, se sprijini în coate, pornită pe confidenţe.

— Gustav... da, aşa-l chema. Ştiai?

— Stă scris pe vitrină!

— Nu şi în inimă, te asigur.

Defectele virtualului X depăşeau măsura. Un pisălog pe care boala de ficat îl făcea neurastenic. Şi ce mai bombănesc! Şi ce mă mai vait! Ploaia udă până la piele! Zăpada se topeşte! Soarele arde! Şi ce are Hitler de gând? Preţurile cresc, margarina s-a dublat, o să vină Anschluss-ul[13] şi eu sunt mobilizabil. Să ne rugăm. Dar înainte pregăteşte-mi ceaiul purgativ. Avar, drămuia sarea, săpunul, un timbru de scrisoare. Nu se distra, nu-şi lua vacanţă şi-i repeta cât era ziua de lungă: „Economii, Elisabeth, economii”.

De altfel, deşi tot timpul cu nasul în cartea de rugăciuni şi nelipsit de la biserică, ipocritul devenea brutal la pat. Cine-ar fi suportat un asemenea individ? Dezgustată, ea refuza.

— Înţelegi, dacă mănânci varză călită la fiecare masă, cârnaţii ajung să ţi se pară fazi şi-ţi piere pofta de mâncare.

Atâtea deziluzii adunate îi marcau vocabularul şi-o împingeau spre un limbaj cârnăţăresc.

— Şi-apoi Gustav era gelos.

Sylvain încetă să mai zâmbească.

— Aici întreci măsura.

— Aşa crezi tu! Îmi deschidea scrisorile, mă bănuia că am un amant, îmi făcea scene îngrozitoare.

— Fără motiv?

Zézette şovăi o clipă şi reluă:

[13] *Anschluss* (germ.) – anexarea Austriei de către Germania fascistă la 15 martie 1938, în urma ocupării acestei ţări de trupele hitleriste cu o zi mai înainte (n.tr.)

— Ţi-o jur...

Dar minţea. X scria în jurnalul său: „Gelozia mă chinuieşte îngrozitor...“ Aceste cuvinte se refereau oare la nefericirea unui bărbat înşelat de o soţie amatoare de aventuri? Iată-l deci pe X făcându-şi apariţia.

— Soţul tău vorbea franţuzeşte, nu?

— Ţi-am mai spus. Dar termină te rog cu povestea asta! Gustav al tău mă calcă pe nervi.

Breşa odată închisă, Zézette se ridică, îşi puse capotul şi scoase din scrin un halat număr mare.

— O să îngheţăm. Să bem un pahar de *Liebfraumilch.* Ne va încălzi.

„Licoarea femeii iubite!“ Un vin alb datat 1937! Câţi alţi norocoşi nu gustaseră din el înaintea lui şi închinaseră în sănătatea mortului?

— Noroc, domnule!

— Noroc, doamnă!

Goliră sticla, uitând de oră şi discutară îndelung despre Augenwald, despre monotonia sa.

— Să trăieşti singură e obositor. Casc de plictiseală treizeci şi două de zile pe lună.

— Şi totuşi iepuraşul meu se consolează câteodată.

— O. Nimic important!

— E rândul tău să povesteşti. Cu cine?

— Un avocat din Dusseldorf timp de câteva săptămâni. Mă obosea. Anul trecut, un profesor. Se crampona. I-am dat papucii. Un dentist... Te şochează?

— Deloc.

— Ai idei largi. La urma urmelor, sunt ca sfânta Hedwige şi mă-ntreb dacă n-am vocaţie de călugăriţă.

Zézette se ameţise şi spunea orice-i trecea prin minte, vorbea fără şir, făcea haz ori era gata să izbucnească în plâns.

— Mi-e sete, scumpule. Mi-e sete. Nu mai vrei un pahar?

— Nu, ajunge pentru astăzi. Dar mâine am să-ţi aduc şampanie.

O sticlă mare, s-o facă să dezgroape amintiri despre Gustav.

Fumul ţigărilor se ridica în vălătuci. Două cercuri alburii se îndreptau unul spre celălalt. Cu greu se înlănţuiau şi când, din întâmplare, gurile li se întâlneau, ele se prefăceau din nou în fum.

FIECARE CU ADEVĂRUL SĂU

SCULAT DE DIMINEAŢĂ, SYLVAIN îşi reciti scrisoarea şi adăugă un post-scriptum.

Dragă Jacques,

Satul ăsta Augenwald, unde mă aflu. S-a rătăcit în ţinutul Eifelului.

Mă odihnesc în chip de schimnic, citesc şi, în dimineaţa asta, îţi scriu de pe terasa hanului Schiller: s-a făcut primăvară.

Te scutesc de o descriere a pajiştilor ce urcă pieptiş, a Ahrului, pârâu cu ape limpezi, a munţilor încă acoperiţi cu zăpadă (vezi Ramuz[14]), dar poţi să mă invidiezi că trândăvesc, lipsit de orice grijă.

Duminică voi asista la o procesiune, iar luni pornesc spre casă, fără să mai preget.

Îţi aduc fotografii, domnule Wartmann, precum şi diferite documente pentru cartea ta. T. m-a primit foarte cordial. Îţi transmite salutări.

Întins pe şezlong, mă întorc la romanul meu poliţist.

[14] Charles-Ferdinand RAMUZ (1878—1947). Romancier elveţian de limbă franceză, originar din cantonul Vaud. După ce-şi ia licenţa în litere la Universitatea din Lausanne, pleacă la Paris sub pretextul pregătirii unei teze de doctorat şi rămâne acolo mai bine de doisprezece ani. Nu scrie un rând din teză în schimb, înclinat spre singurătate şi cuprins uneori de dor de ţară, înnegreşte multă hârtie; dar nu are succes cu primele romane. În 1914, simţind apropierea războiului, se întoarce în cantonul Vaud, unde va trăi până la sfârşitul vieţii. Înţelegând că vocaţia lui era să-şi cânte pământul natal. Ramuz va dovedi că omul se cunoaşte după ceea ce lasă în urmă. (n. tr.).

Misoginul tău S.

P.S. Ghici ghicitoarea mea. Cine a scris? „Ştiţi cum fac şoimii dragoste? Se cuprind la înălţimi infinite şi-apoi, lipiţi unul de altul, cioc lângă cioc, se prăbuşesc: o voluptate aproape de nesuportat. În timp ce noi oamenii trebuie să recurgem la felurite poziţii ridicole şi să ne privim asudând.”

Scrisoarea cuprindea două minciuni. Sylvain nu se odihnea singur cuc la Augenwald: se istovea literalmente, iar frumuseţile naturii începeau să-l plictisească.

De altfel, odată cu apropierea faimoasei procesiuni, hanul îşi pierdea liniştea obişnuită. Trei familii gălăgioase se şi instalaseră aici. Altele erau aşteptate, anunţate de mama Schmidt, perspectivă care n-o încânta căci se simţea obosită.

Mesele erau servite în sala mare. Câteva Gretchen cu şorţuri albe, chemate în ajutor, scuturau, spălau cu apă multă şi lustruiau peste tot.

În timp ce Sylvain medita la contribuţia aproape neînsemnată, adusă de Zézette, Herr Schmidt, în ţinută de pescar desăvârşit, îşi făcu apariţia. Impermeabilul îi ajungea până la genunchi; ducea cu el un echipament impresionant; undiţe, minciog, coş simplu, coş lunguieţ cu capac. Voinicul pornea în urmărirea lui Moby Dick.

Şi deodată buf! Se poticneşte şi se întinde cât e de lung în faţa inamicului secular care se precipită:

— Sunteţi rănit?

— Nein.

— Ja! Mâna dumneavoastră sângerează.

— Nu-i decât o zgârietură.

— Vă împrumut batista mea. E curată.

Vexat, Herr Schmidt se ridică şi zise:

— O am pe-a mea. Şi nu-i murdară.

— Bine. Vă ajut să faceţi nodul.

— Danke schön.

Mulţumirea rămânea însă arogantă şi agresivă. La fel de îndatoritor, Sylvain strângea materialul ce zăcea în jurul lor.

— Pescuiţi păstrăvi?

— Când sunt.

— Şi sunt mulţi?

— Am să aflu curând.

— Evident. Am să vă derulez eu undiţa. Ia te uită! Folosiţi fir de 14/100?

Surprins, Herr Schmidt îl privi pe deasupra ochelarilor.

— Vă pricepeţi.

— Puţin, foarte puţin. Am pescuit somon în Canada cu fir de 80/100 din nailon.

— Nailon? Ce-i asta?

— Un material nou, mai rezistent decât pielea de şobolan pe care-o folosiţi. Ar trebui să încercaţi. Am să-i scriu prietenului meu din Quebec să vă trimită câteva bobine.

— Are să mă coste mult?

— Va fi darul unui amator făcut unui pescar profesionist.

— Atunci accept.

Clientul său, chiar dacă era francez, era modest şi generos. Îi adresă o grimasă de satisfacţie şi se îndepărta când Sylvain îl opri.

— Ce mai doriţi?

— Aş fi fericit... dacă mi-aţi da o lecţie. Experienţa dumneavoastră m-ar învăţa...

Bătrânul, atins în amorul său propriu şi cucerit de data asta, zâmbi de-a binelea.

— De acord.

Coborâră pe malul Ahrului şi discutară cu însufleţire despre diferitele merite ale momelilor, lapte prins, pesmet, mraniţă care se toarnă *în ploaie* sau se presară.

— Eu adaug rachiu de anason.

— Zău?

— Şi dumneavoastră?

— Sirop de migdale.

Elevul purta bagajul profesorului şi pentru el începea o nesperată partidă de pescuit, a cărui miză putea să fie până la urmă Wilhelm.

— Acum, tinere, linişte, pătaţii mei au auzul fin.

După ce-şi verifică plutitorul şi-şi verifică inelele, destoinicul pescar caută locul potrivit apoi, cu braţul suplu, pe jumătate îndoit, proiectă undiţa printre ierburile bătute de vânt. Relansările erau însoţite de o uşoară balansare a încheieturii. Lăsa momeala în voia curentului, apoi revenea, tachina apa. Se scurseră zece minute şi în fine un păstrăv muşcă, se scufundă şi reveni la suprafaţă. Herr Schmidt înfipse cârligul în carnea peştelui, trăgând de fir nici prea repede, nici prea încet.

— Al meu e! Luaţi minciogul. Atenţie! Apucaţi-l de spate. Altfel vă scapă.

După ce i-l aduse, Sylvain scoase cârligul.

— Bravo! Eu aş fi scăpat peştele. Ce privire ageră aveţi!

— Trebuie răbdare.

— Şi dibăcie.

— Acum dumneavoastră! propuse Herr Schmidt.

— Prefer să mă uit.

— E uşor totuşi.

— Dacă ştii!

Elogiile şi păstrăvii alternau. La fiecare izbândă, o exclamaţie îl flata pe unul şi, implicit, făcea să crească acţiunile celuilalt.

În fine, bătrânul, obosit, veni să se aşeze lângă Sylvain, care pregătea de mult o întrebare.

— Cum îi faceţi? În bulion?

— Glumiţi. Am metoda mea.

— Care anume?

— O să vedeţi la prânz.

Căci devenise iar suspicios şi ezita să-şi dezvăluie reţeta. O specialitate „Schmidt” nu se strigă în gura mare.

— Cu migdale?

— O, ce încăpăţânat sunteţi!

— Gurmand. Explicaţi-mi. Am să mă ospătez cu anticipaţie... dragă domnule.

„Domnul cel drag“ se lăsă prins în mreje şi bucătarul mărturisi.

— Se toarnă ulei într-o tigaie. Se încălzeşte la foc iute. Păstrăvul umplut cu o tocătură de ou şi tarhon trebuie să se pătrundă timp de patru minute. Când pielea devine crocantă, o picătură de oţet. Şi se poate servi. Fiul meu se lingea pe buze.

Deodată, fără legătură, privind în depărtare, Herr Schmidt oftă.

— A murit în război...

De unde venea această bruscă nevoie de-a se destăinui care se transformă curând în rechizitoriu? Cuvintele „fiul meu a murit în război“ îi stârniseră o emoţie imposibil de controlat şi dacă la început vocea lui era nesigură, se impuse încetul cu încetul, colerică şi acuzatoare.

Mirat, Sylvain descoperi un om cu totul diferit de cel pe care-l bănuise.

Doamna Schmidt nu povestea decât prostii pe seama lui, din răutate. Wilhelm şi cu el se înţelegeau bine. Discuţii între ei? Există în multe familii. Se explicau cu sinceritate. Doamna din Köln, de exemplu, care voia să divorţeze pentru a se căsători cu Wilhelm; tatăl încuviinţase căsătoria, cu toată împotrivirea soţiei sale, exasperată de această legătură. Bătrână autoritară şi geloasă. Da, geloasă de a trebui să se dea deoparte în faţa Sofiei.

Îşi atribuia meritul de a fi singura care să-l înţeleagă pe fiul lor şi, de altfel, camera cu amintiri de la etaj era ideea lui. Şi candela de sub fotografia din sufrageria mică. Iar ultima scrisoare semnată „Veveriţa” se încheia astfel: „Vă îmbrăţişez *pe amândoi“.*

Herr Schmidt repetă: „pe amândoi“.

— Ei, da, o ştie pe dinafară! În felul acesta poate să-i

mintă şi să-i înşele pe oameni. E ruşinos.

Căzu iarăşi pe gânduri, apoi continuă, mestecând un fir de iarbă.

— Să-mi reproşeze mie că sunt dur! Şi eu sufăr, dar nu mă arăt. Mă abţin. Dar câte lacrimi n-am vărsat!

Fiecare cu adevărul lui... sau fiecare avea şi în acelaşi timp n-avea dreptate. Şi-l disputau pe Wilhelm în virtutea unei neînţelegeri ireductibile pe care cinci ani de durere nu făcuseră decât s-o învenineze.

— Când a sunat mobilizarea, l-am condus la Düsseldorf. Pe peronul gării, Wilhelm mi-a spus: „Pe curând“, cu o voce aproape aspră. L-am privit cum se urca în tren şi m-am întrebat: „O să priveşti în urma ta, fiule?“... şi...

— Şi nu s-a mai întors să privească.

— De ce oare?

— Pentru că fiul dumneavoastră era tulburat şi nu voia să vă arate.

— Aş vrea să cred... că asta a fost pricina.

Hangiul, căzut iar într-o reverie mută, îl ignora pe Sylvain.

O INTERVENŢIE CHIRURGICALĂ

AŞEZAŢI PE-O BANCA ÎN GRĂDINA Comorilor, sporovăiau. Felinarul nopţii avea să urce în curând pe firmament.

— Când ţi-ai pus în gând să te culci cu mine? întrebă Zézette. Eu am dorit din clipa când ai spus glume cu boul. Te uitai la buzele mele.

Sylvain ieşi din încurcătură cu o minciună:

— De la prima noastră întâlnire am observat că eşti peltică, şi asta m-a cucerit,

— O, dragul meu!

Dulce, moale şi insistentă, se lipi de el.

— Povesteşte: ce-ai mai făcut?

— M-am plimbat.

— Şi altceva?

— Nimic altceva.

— Te-a însoţit Calina? Dar mai începe vorbă?

— Ca o umbră. Şi nimeni nu ştie a cui e.

— Nici eu nu ştiu.

Se aşternu o clipă de tăcere.

— Ce timp minunat, iepuraşule! Sunt douăzeci de grade la soare şi barometrul indică timp frumos.

Când Sylvain ajungea să discute despre militari şi temperatură cu o iubită, însemna că subiectele de conversaţie începeau să se epuizeze. Vorbea doar ca să se afle-n treabă. Din fericire, Zézette reveni la căţeluşă.

— Aş fi invidioasă pe ea dacă n-aş fi citit un roman – nu-şi mai amintea numele autorului – în care o nobilă călătoreşte prin Anglia. Trenul se opreşte la Brighton. Un

tânăr lord şi cockerul său se urcă în compartiment, înainte de-a se aşeza, el întinde un pled pe banchetă, pentru ca astfel câinele să stea comod. Rezultatul: doamna s-a îndrăgostit pe loc de tânărul lord.

— Nu văd legătura. Eu n-am cocker şi noi doi nu călătorim prin Anglia.

— Răule! Tare eşti distrat astă-seară. Caut să te-aduc mai aproape.

Nu distrat, ci preocupat de spusele domnului Schmidt. Ce credit să le acorde?

Sylvain îşi pusese această întrebare în timpul unei lungi plimbări până în pădurea de brazi care domină satul, locuri pe unde Wilhelm se ducea pe vremuri să viseze.

— Nu mă mai dezmierzi? se impacientă Zézette.

În plus această neobosită amantă se ataşa prea mult de el. Patul îi sporea pasiunea. Dacă el s-ar fi făcut că nu pricepe, şi-ar fi atras reproşuri şi îmbrăţişări care l-ar fi întârziat. Trebuia s-o rupă la fugă numaidecât.

— Mare iubeaţă-mi eşti!

— De tine ce să mai vorbesc!

Sylvain trebuia să recunoască. Te prindea şi nu mai aveai scăpare.

Tăcură o vreme, apoi Zézette începu din nou:

— Recunoaşte că o femeie ţi-a dăruit fularul.

— Te înşeli. L-am cumpărat.

— De la Paris?

— De pe bulevardul Raspail.

— Cartierul nostru! Ai gust. E moale şi miroase a colonie, colonia ta. Ne culcăm, domnule?

Invitaţia era limpede ca lumina zilei, în ciuda întunericului de afară; se ridicară, ea nerăbdătoare, el resemnat.

Ajunsă la etaj, ea exclamă:

— Era să uit. Dacă mai doreşti broşura lui Gustav, mă duc s-o caut în biblioteca lui.

În afară de dormitorul deja explorat, apartamentul, adevărat bârlog de anticar, mai cuprindea o sufragerie,

două saloane şi, la capătul unui culoar, biroul în care Vogt se închidea să-şi spună rugăciunile şi să-şi facă socotelile.

Din mobilierul foarte simplu, aproape sărăcăcios, Sylvain remarcă mai întâi scăunelul de rugăciune stil Renaissance, apoi dulapul cu geamuri în care se aliniau câteva zeci de volume legate în piele roşie.

Zézette îl deschise.

— Îmi dai voie să cercetez cărţile?

— Da, dar repede.

Rafturile conţineau vieţi ale sfinţilor şi vieţi ale martirilor, istoria Reformei de Leopold von Rank, manualul dogmelor, o enciclopedie. Şi mai ce? Un Goethe incomplet, Conciliul celor treizeci de la Pallavicino, de care Sylvain nu ştia. Vogt, insuportabilul Vogt, fusese un cititor sobru, dar fără chemare pentru modernism. Cum să te miri că el şi Zézette nu se înţeleseseră?

— Şi dosarele astea de lângă perete?

— Acolo îşi ţinea o grămadă de documente.

— Pot să mă uit?

— Dacă te grăbeşti.

Într-adevăr, dosarele, clasate după epocă şi stil, conţineau fotografii de porţelanuri, de lustre şi altele. Sub unele din ele apăreau adnotări făcute de mână. Scrisul, de tip „inegal”, dezvăluie, după unii grafologi, un caracter sensibil, nehotărât, dar nu prezintă niciun semn particular pe plan sentimental. Ar fi fost instructiv să-l cerceteze mai atent şi, de asemenea, să studieze ultima scrisoare a lui Wilhelm către părinţii săi.

Cât priveşte broşura, pe care nu figura numele editorului, avea şaizeci de pagini ilustrate, lipsite de orice interes pentru un neprofesionist.

— Vrei s-o înveţi pe dinafară? întrebă ea, căci Sylvain se instala într-un fotoliu.

— Un moment. O frunzăresc.

— Şi timpul trece. N-ai decât să citeşti operele complete ale lui Gustav la han.

— Degeaba eşti ironică. Lucrarea mi se pare

interesantă. De altfel...

O atrase pe genunchii lui şi-o mângâie cu premeditare.

— ...de altfel, doamna Breitinger e de-aceeaşi părere cu mine.

— Ia te uită! O cunoşti pe Hilde?

— Ne-am întâlnit.

— Unde? La ea acasă?

— Ce, eşti nebună? La primărie.

Bănuitoare, ea insistă:

— Îţi place pisăloaga aia?

— Am vorbit cu ea exact trei minute! Dar à propos, şi bărbatul ei a murit în război. Cum era?

— Eu îi spuneam Lohengrin. Dar n-aveam nicio şansă la el. Mi-aş fi pierdut vremea.

— Vă vizitaţi?

— Nici vorbă! Gustav era ros de gelozie, iar Hilde mă dispreţuia.

— Te dispreţuia!

— Pentru că aveam iubiţi. Şi continuă să mă dispreţuiască. După ea, o văduvă ar trebui să se îmbrace în negru şi să plângă mereu. Ce să fac, să jelesc un încornorat? Să renunţ la dragoste? Vrei să-ţi spun părerea mea? Protestantele sunt frigide.

Şi hop, Zézette îşi scoase rochia şi restul veşmintelor şi apăru în faţa lui Sylvain stupefiat de această uimitoare repeziciune.

Trebuia să se resemneze. Totuşi pe un covor, fie el şi oriental, scena devenea indigestă.

— Ascultă, iepuraşule, aş prefera în camera ta. Ar fi mai „agreabil”.

— Eu ador schimbările.

Şi se ridică provocatoare, cu părul despletit, cu o mână întinsă şi spuse:

— O să vezi... O să fie amuzant.

Faulkner avea dreptate. Să recurgi la tot felul de poziţii şi să transpiri pentru un rezultat atât de slab! Parcă ai pescui apă sau ai culege vânt.

Rezemat în coate, o privea dormind. Contemplându-i umerii îngemănaţi, sânii cu sfârcurile armonioase, abdomenul neted de femeie care nu născuse prunci, descoperi între buric şi vintre o mică cicatrice.

— Zézette!

Ea se trezi, mirată că se găseşte acolo:

— Scumpule!

— Ai fost operată de apendicită?

— Mă trezeşti din cauza apendicitei mele? Da, am fost operată de apendicită.

— Înainte de război?

— Înainte de incendierea Reichstagului. Tare eşti... ciudat. Te frământi în 1951 că mi-am pierdut apendicele în 1933.

— Mă gândesc la durerile tale... la emoţiile lui Gustav...

— Ale lui Gustav? Dar nu eram căsătoriţi. Şi-apoi e mai puţin dureros să-ţi pierzi apendicele decât să-ţi pierzi virginitatea.

— Îmi închipui.

— Hai lasă! Încă nu ţi-ai pierdut apendicele şi n-ai fost niciodată, cu adevărat virgin.

Ea râse. Se întinse, apoi se răsfaţă şi adormi din nou.

Iar Sylvain o privi dormind...

„Dacă i-aş mărturisi de ce-mi prelungesc şederea la Augenwald, dacă i-aş vorbi sincer despre Wilhelm, Georg, Gustav? Despre jurnal. Despre ezitările mele. M-ar ajuta să descurc iţele şi mi-ar spune adevărul. E idiot, pueril, a devenit ceva aproape morbid: aş vrea să ştiu. Dar aş dezamăgi-o. Zézette mi-ar răspunde: «M-ai înşelat de la bun început, sub pretextul de a-mi cumpăra o gravură şi nu te-ai culcat cu mine decât pentru a-ţi satisface curiozitatea». Şi n-ar avea dreptate? N-am premeditat aventura noastră, dar am căutat să profit de pe urma ei.“

Cuprins de remuşcări, fu năpădit de un elan de tandreţe. Zézette nu merita să fie umilită. Ce decepţie o aştepta după plecarea lui! Se va plictisi de moarte ca şi mai înainte. Singura soluţie era să se descurce singur.

„Şi nu pot să mă descurc! În afară de cazul în care m-aş trăda, nici tu, Hilde, nici bătrânii Schmidt n-o să-mi mai spuneţi nimic despre X.“

O mângâie. Ea deschise ochii şi se alintă:

— Scumpule...

— Scumpo...

— Sunt supărată.

— Din cauza mea?

— Din cauza mătuşii pe care o voi moşteni. Mâine după masă trebuie să mă duc s-o iau de la Köln.

— Ce plictiseală!

— O catastrofă care ne va îndurera profund. Mătuşa mea vine să vadă procesiunea. Dar luni o duc înapoi şi mă întorc la ora şase. Ai răbdare.

„Două zile de vacanţă”, îşi spuse Sylvain misogin, apoi îşi reluară poziţia de bipezi.

— Mă conduci, Zézette?

Grădina ei se odihnea, saturată de tot ce înseamnă primăvară: frunzişuri, miresme, privighetori. Pe cer stelele pregăteau roua dimineţii şi luna uşor voalată strălucea suspendată între doi munţi.

— O, căţeluşa asta! exclamă Sylvain. Căţeluşa asta! Lungită sub un măr, Calina căsca de nerăbdare.

DIOTIMA

SYLVAIN AFLĂ DE LA MAMA Schmidt că Hilde Breitinger, înstărită, ar fi putut să nu lucreze la primărie. Iar casa ei de pe Aleea Mătăniilor nr. 5 era cea mai frumoasă din Augenwald.

Sylvain o şi vedea, „acoperită cu viţă sălbatică, veche fermă renovată, ascunsă într-un parc umbrit. Ziduri înalte înconjurau proprietatea, pe drept cuvânt numită «Refugiul», în care, după ce trăise cu soţul ei, Hilde locuia acum singură. Aşezată într-un loc ferit de privirile oamenilor, se ajungea la ea pe un drum cotit. Muşchiul ştergea urmele paşilor. Cât priveşte locuinţa propriu-zisă, odaia principală era salonul, mobilat cu fotolii comode aranjate în faţa căminului. Biblioteca se afla pe peretele din faţa celor trei ferestre verzi, căci dădeau într-un părculeţ cu peluză şi arbori.“

Dar Aleea Mătăniilor nu ascundea niciun mister. Era o stradă pavată, fără tei ori salcâmi, mărginită de case de burghezi, ale căror grădini bine greblate, bine îngrijite, se asemănau între ele, în afară de cea a Hildei, mai mare decât celelalte. De faţada tencuită se agăţa o iederă firavă, iar „cărarea cu muşchi“, acoperită cu pietriş, ducea spre intrarea încadrată de două vase de pământ smălţuite. Totul era lipsit de farmec şi atracţie. O placă de aramă, fixată de grilajul porţii, continua să anunţe numele proprietarului:

Georg Breitinger
Arhitect

Dacă ar mai fi zăbovit, Sylvain putea să atragă atenţia vecinilor şi tot n-ar fi aflat mai mult, aşa încât dădea să plece, când uşa de la intrare se deschise.

Uimită, Hilde rămase locului o clipă, apoi se îndreptă spre el.

— Doriţi să vorbiţi cu mine?

— Nu, doamnă. Eram în trecere.

Un detaliu îl izbi. Îmbrăcată la fel ca data trecută, purta astăzi un colier de chihlimbar.

— Vă place satul nostru?

— Da. Îmi place.

— Rămâneţi mai multă vreme?

— Până săptămână viitoare.

După o pauză, Hilde, care îl privea drept în ochi, reluă:

— Credeam că vă mai văd la primărie.

Preocupat de colierul galben şi surprins de această invitaţie deghizată, Sylvain fu nevoit să improvizeze un răspuns:

— Aveam de gând să trec... vineri.

— Hotărât lucru; n-aveţi noroc! Prima vineri din lună e zi de inventar. Biblioteca e închisă.

Şi continuă pe acelaşi ton degajat:

— Care e profesia dumneavoastră?

— Lucrez la Wartmann, editorul parizian.

— Publică lucrări despre pictură, mi se pare,

— Cărţi foarte frumoase.

— Scrieţi şi dumneavoastră?

— Sunt traducător.

— E greu să tălmăceşti un text.

Ea îl conduse în stradă şi conchise:

— Era gata să nu ne întâlnim. Dumneavoastră o luaţi pe-aici. Eu o iau pe-acolo. Plimbare plăcută, domnule.

Încă o dată contactul se întrerupea. Un pretext pentru a o însoţi i-ar fi atras un nou refuz şi astfel speranţa că relaţiile lor vor evolua se dovedea deşartă.

Dar Hilde se întoarse:

— Doamna Schmidt mi-a spus ieri că locuiţi la hanul Schiller şi că o ascultaţi bucuros vorbind despre Wilhelm.

— Mi-e milă de ea.

— Şi mie. Simte o mare nevoie să se destăinuie, să caute ajutor, chiar dacă nimeni nu-i poate alina durerea.

— Fiecare suferă în felul său.

— Aveţi dreptate.

Şi schimbând discuţia:

— Nu există decât o singură atitudine condamnabilă: să uiţi.

Era oare o aluzie la Zézette? La întâlnirile lor, în ciuda precauţiilor pe care şi le lua când se ducea la „Comorile Eifelului“? Sylvain se linişti. În vocea ei nu se simţea niciun reproş, ci doar un regret şi de altfel îl întrebă fără tranziţie:

— Fiindcă studiaţi opera lui Hölderlin, n-aţi vrea să citiţi teza mea despre *Diotirna*?

Cum se explica această schimbare? Prin răbdarea lui plină de înţelegere faţă de mama Schmidt? Prin ocazia ce se ivise de a discuta din nou despre un poet pe care-l admirau amândoi? Dar ce importanţă avea! Ea îi propunea acum ceea ce îi refuzase la primărie şi, mai mult decât atât, să pătrundă în casa lui Georg.

Holul era pardosit cu dale. Observă stampele, orologiul, cuierul cu un loden vechi; consola pe care, lângă o legătură de chei, zăcea o pereche de mănuşi bărbăteşti. Din obişnuinţă, aceste obiecte continuau să aparţină celui absent: întoarcerea sa era mereu aşteptată.

Hilde îl conduse într-o cameră ce servise pe vremuri ca sală de aşteptare, deschise fereastra şi obloanele. Şase scaune acoperite cu catifea erau dispuse de jur împrejurul unei mese pline de reviste aruncate în dezordine. O dezordine respectată, intangibilă.

— Luaţi loc, domnule. Mă întorc imediat.

Totuşi Sylvain era dezamăgit. Nu fusese introdus în intimitatea „refugiului” lor şi nimic aici nu trăda un gust deosebit, în afară de reproducerile după Coliseu şi

Panteon. Călătoriseră şi ei în Italia, la fel ca Laure şi cu el? Vizitaseră Roma, cimitirul străinilor, într-o vreme în care Hilde purta rochii deschise la culoare?

„Wilhelm mi-a devenit familiar. Despre Vogt ştiu multe. Breitinger îmi rămâne un necunoscut. Ţinea oare un jurnal? Îi plăcea muzica? Şi care erau autorii lui preferaţi?”

Discuţia ce avea să urmeze – dar cum să antrenezi într-o conversaţie o femeie atât de distantă şi discretă? – nu va fi uşor de purtat, în ciuda unei primiri mai cordiale decât cea de la bibliotecă.

Hilde urcase la etaj de unde cobora acum pe o scară ale cărei trepte nu scârţâiau.

Intră şi-i puse teza în faţă:

— Vă rog să fiţi indulgent, domnule. Hölderlin al nostru merita mai mult decât modestul meu eseu. După ce terminaţi de citit, sunaţi. Acum vă las.

Discuţia era amânată. Fie. Sylvain avea să aştepte.

Caietul îngust, cartonat, cuprindea o sută de pagini scrise de mână. În evidenţă, sub titlul *Constanţă şi fidelitate,* un catren:

> Uită-ţi prietenii, ia-n derâdere un poet,
> Cleveteşte, înjoseşte un spirit profund:
> Dumnezeu va ierta. Dar nu tulbura cumva
> Liniştea inimilor ce se iubesc.

Hilda începe prin a arăta evoluţia poetului, student în teologie la universitatea din Tübingen, care compune ode inspirate de *Messias*[15] şi influenţa pe care o exercită Schiller asupra lui, în unele imnuri de factură convenţională.

O legătură platonică îl apropie de doamna Gontard, inteligentă şi cultivată, eliberându-l de legăturile sale – doamna Gontard pe care o numeşte ateniana zeiţă

[15] *Messias*, poem în douăzeci de cânturi, compus în hexametri de scriitorul german Friedrich Gottlieb Klopstock (1724 – 1803) (n.tr.)

Diotima. Simbol al tuturor virtuţilor, ea devine întruchiparea frumuseţii desăvârşite. Hilde amintea „că aceste două fiinţe privilegiate au fost nepăsătoare şi calme, închise într-un vis accesibil numai lor sau tinzând spre lumea de dincolo, dar mereu unite în adâncul sufletului”.

Pentru Hölderlin, Diotima este o sferă de cristal; aici vine şi el şi nicio forţă pământeană, nicio poruncă divină nu-i mai poate separa. Diotima este mareea scânteietoare a zorilor, astrul suveran printre stele, eterul presimţit din copilărie, „când duhul tău, aidoma zefirului, adia înspre mine“.

Citatele abundau, legate de comentariile menite să desluşească opera, să sublinieze exaltarea deja bolnăvicioasă a geniului neînţeles care, la capătul unei scurte existenţe creatoare, va cădea pradă nebuniei.

La fel de pasionată, Hilde prelua atât de bine stilul lui Hölderlin, cu modulaţiile-i unduitoare şi elanul său mistic, încât teza ei apărea asemenea unui poem, reflectare a poemului însuşi, în care aspiraţiile unei studente îşi aflau rezonanţa; dorinţă şi nevoie de absolut, încredere şi teamă în faţa dragostei.

În fine, ea explica de ce „natura care te încântă, minunăţiile ei şi graţia lumii vizibile încurajează, liniştesc, dar nu consolează o inimă însingurată”, fidelă concluzie a spiritului *Diotimei.*

Trei versuri citate în final reţinură atenţia lui Sylvain:

> Plâng, plâng ochii mei:
> Spălaţi de lacrimi,
> Să vadă mai bine unde te afli tu.

Pe margine, Hilde trecuse o dată: 1950.

Aşadar, recitise teza de curând şi confirma astfel perenitatea legăturii dintre ea şi soţul ei.

Cineva bătu la uşă. O slujnică vioaie şi dezgheţată îi aduse o ceaşcă de cafea.

Fata zâmbea fără să scoată o vorbă, părând să spună: „Ciudat că stăpâna mea vă primeşte, căci un domn pe la noi e ceva nou!“

Liniştea se aşternu din nou în casă.

El se gândea la Laure. Ce rol ciudat joacă întâmplarea care dispune de noi, menţinând unite sau despărţind două existenţe! Trecutul reapărea „calm, lipsit de griji”. Era nava de frunze, discuţiile din apartamentul nostru, Mătăsoasa, un disc, o lectură cu voce tare, voiajul la Roma: era certitudinea de-a mai avea atâtea amintiri în faţă. Şi-apoi scrisoarea ta cu greşeala de ortografie.

Era douăsprezece şi douăzeci. Ce făcea Hilde? Această cameră nelocuită devenea tot mai mult o sală, de aşteptare.

Sună.

Slujnica apăru, încântată că i se oferea ocazia de-a mai sporovăi puţin.

— Ce poftiţi?

— Ei bine... pe doamna Breitinger! Spune-i te rog să coboare.

— Să coboare? A ieşit.

— Dar se întoarce?

— O, nu! Stăpâna mi-a spus: Brigitte, astăzi nu prânzesc acasă. Scuză-mă faţă de domnul. Sunt grăbită şi-o să mâncăm iepurele duminică. Asta m-a mirat. De obicei duminica mâncăm berbec cu...

Furios, Sylvain, care n-o asculta, se ridică. Deci părăsindu-l, Hilde o pusese pe toantă să-l anunţe.

„După ce se gândeşte bine, anulează o discuţie susceptibilă s-o ducă prea departe şi fuga ei înseamnă un nou avertisment: «Ajunge că ţi-am oferit spre lectură teza: viaţa mea particulară îmi aparţine».”

Situaţia de la primărie se repeta...

Ar fi fost politicos să-i lase câteva cuvinte de mulţumire, dar când te simţi jignit, elogiile nu se îmbulzesc.

— Bine, plec. Şi mie mi-e foame.

Totuşi în hol mai întârzie o clipă:

— Ia spune, domnişoară Brigitte... de când eşti în serviciul doamnei Breitinger?

— De la Crăciun.

— Înainte avea o altă bonă?

— O bătrână. S-a întors în satul ei. Suferea de reumatism.

— De reumatism? Doamne! Şi-ţi place munca pe care-o faci?

— Ce să vă spun? Deretec, spăl, gătesc. Seara cad frântă de oboseală. Trebuie să lustruiesc parchetul, să împing mobilele, să scutur covoarele, iar dacă rămâne un fir de praf sub pian, mă ameninţă că mă dă afară.

— Doamna Breitinger cântă la pian?

— Nu. Arhitectul cânta. Cel a cărui fotografie o vedeţi peste tot. Doamna le colecţionează. Are o manie! Priviţi acest orologiu, n-am voie să-l ating.

Din lemn de mahon, cu doi îngeraşi deasupra, orologiul arăta prin lucarna rotundă un balansier de aramă imobil.

— Dar eşti sigură că mai merge? întrebă Sylvain.

— Nu ştiu. Strict interzis să te apropii de el.

Părea puţin probabil să fie stricat. Dimpotrivă, obiectul păstra pentru Hilde o valoare de simbol; nicio mână străină nu putea să-l atingă. Ciuda pe care o resimţea Sylvain fu înlocuită de compătimire.

— Domnişoară Brigitte, spune-i te rog stăpânei dumitale că am să-i scriu de la han. Şi-ţi mulţumesc pentru cafea.

— Doamna mi-a poruncit să v-o aduc.

— Aşa?

Două mărci o răsplătiră şi el ieşi.

Însufleţit sau mort, orologiul nu va mai suna. Înţepenite sub sticlă într-un cerc alb, limba mare şi cea mică, oprite anume la cifra doisprezece, vor arăta mereu aceeaşi oră şi vor rămâne suprapuse pentru totdeauna.

Aleea Mătăniilor, pe care nicio primăvară n-o va mai vedea înverzind, strada fără tei ori salcâmi, era străjuită

de singurătate.

„Eu o iau pe-aici, dumneavoastră pe-acolo.“

ALEGERE

— LA NOI SERILE SUNT RĂCOROASE încă.

Aşa încât doamna Schmidt continua să aprindă un foc mare de lemne în camera lui Sylvain, cameră în care oaspetele obţinuse să i se servească masa, căci foştii nazişti, atraşi de procesiune, îşi continuau zgomotoasa invazie.

În noaptea asta, nu izbutea să adoarmă şi se chinuia să rezolve o problemă hotărât foarte complicată. O săptămână întreagă de anchetă! Şi nimic nu-l făcea să progreseze cu certitudine în direcţia lui X.

„Ba sunt la un pas de adevăr, ba adevărul îmi scapă printre degete. Şi bat pasul pe loc. În mod cert X e unul din ei. Dar care?“

Trebuia să pornească de la jurnal, să compare situaţiile şi să examineze iar fiecare detaliu, fără idei preconcepute. Să claseze pe capitole indiciile de care dispunea, i se părea o bună metodă.

Cultura:

Studentul, anticarul şi arhitectul au fost „intelectuali", toţi trei susceptibili de-a fi ţinut un jurnal intim, de-a fi citat pe Goethe, Hölderlin etc. Vogt mai puţin decât ceilalţi? Wilhelm mai mult decât Breitinger? O, dacă unul din ei ar fi fost muncitor sau comis-voiajor! Cu siguranţă ar fi putut fi exclus de pe listă. Dar nu era cazul.

Sinuciderea:

Sylvain continua să dea crezare acestei ipoteze. X, aproape descoperit, trăsese cu puşca-mitralieră împotriva tancului inamic! Acest gest nebunesc trebuia să mai aibă şi o altă explicaţie decât războiul.

a) Vogt, dezgustat de abaterile mai mici sau mai mari ale soţiei sale tocmai a aflat de o nouă infidelitate a lui „Zézette" şi cedează.

b) Wilhelm, copleşit de moartea Sophiei, abandonează.

c) Georg? Despărţit de patru ani de Hilde, a suferit o depresiune nervoasă care se manifestă în două rânduri (Nancy şi Cherbourg).

O sănătate şubredă? *(„Ameţeli. Imensă oboseală").* O bruscă agravare a stării sale era de presupus.

Pacifismul:

a) Vogt pacifist? Zézette făcuse haz pe seama laşităţii şi a fricii lui în faţa ascensiunii naţional-socialismului. Vogt nu era un luptător. Se gândea: „De-ar semna Hitler mai repede armistiţiul să mă întorc acasă".

b) Doamna Schmidt spunea: „Fiul şi soţul meu aveau discuţii violente în legătură cu nazismul, politica, evreii." Dar domnul Schmidt nega acest lucru. El, subofiţer decorat cu crucea de fier, spunea: „Noi ne-am înţeles bine întotdeauna." Cine minţea?

c) Despre Breitinger, nicio informaţie...

Orologiile:

a) La Vogt, expert în materie, unul din ele nu mergea. Era normal să vorbească despre el şi chiar înclina balanţa de partea sa.

b) La pensiunea Schiller era vorba de o pendulă şi nu de un orologiu. Încă o dată, folosirea unui termen impropriu de a-l desemna părea îndoielnic. Wilhelm n-ar fi comis această eroare decât din neatenţie.

c) Faptul că Hilde, romantică şi fidelă, îl oprise pe al său în ziua plecării lui Georg şi refuza să-l mai întoarcă era în concordanţă cu firea ei „hölderliniană".

Limba franceză:

a) Gustav cunoştea franceza.

b) Wilhelm lua lecţii de franceză la universitatea din Köln.

c) Vorbea Georg franţuzeşte la fel ca Hilde?

Gelozia:

Georg: gelos pe cine? Supoziţie absurdă.

Gustav: din cauza rătăcirilor Zézettei? Da.

Wilhelm: pe trecutul Sophiei, soprana? Poate.

Copiii:

a) Fără îndoială, nici Wilhelm, nici Georg nu doreau să aibă. Primul, pentru că legătura sa cu o femeie măritată i-o interzicea; cel de-al doilea, pentru că un copil face uneori ca dragostea dintre doi soţi să se răcească sau oricum să scadă, în loc să-i apropie şi mai mult. (Asta e discutabil!)

b) Dimpotrivă, un copil ar fi cuminţit-o şi ar fi echilibrat-o pe Zézette.

Aluzia la zăpadă şi la oamenii care trec „pe sub fereastra mea“:

a) Ar fi putut-o face Wilhelm? Camera lui dădea spre grădina liniştită a hanului.

b) În schimb, „Refugiul” era situat pe Aleea Mătăniilor, iar „Comorile Eifelului“ pe Unter den Linden, artera principală a Augenwaldului.

În aceeaşi însemnare, X visa la ajunurile de Crăciun în care petreci cu prietenii, *pe când vântul sălbatic şuieră: „e iarnă“.*

a) Georg ducea o viaţă foarte retrasă. Fraza nu i se poate atribui.

b) Gustav era contrariul unui amfitrion hâtru, chiar dacă îi plăcea „licoarea femeii iubite”.

c) Puteai să ţi-l închipui pe Wilhelm în tovărăşia unui grup de prieteni? Nu.

H:

H e Hilde, dacă se exclude posibilitatea unei porecle date de Wilhelm amantei sale sau de Gustav Zézettei. X scria: „H e singura mea bucurie, unica mea fericire”. Cu greu ţi-l poţi închipui pe Gustav spunând asta despre Zézette! Iar Wilhelm ar fi folosit imperfectul, căci Sophie murise în 1943.

Scrisoarea lui Wagner către Mathilde Wesendonck:

„Mi se pare lipsit de interes să mă întreţin cu cineva.“

I se putea aplica:

a) Lui Wilhelm pe care nimeni nu mai era în stare să-l înţeleagă?

b) Lui Gustav care doar nu era să-şi povestească nefericirile conjugale camarazilor de regiment?

c) Lui Georg refugiat în dragostea sa?

Muzica:

a) Lui Wilhelm îi plăcea, fiindcă fusese cucerit de vocea Sophiei.

b) Gustav făcea parte din corul de la sfânta Hedwige.

c) Georg cânta la pian. O acompania oare pe Hilde? Cântase oare Hilde pe vremuri? Dar liedurile lui Schumann?

Religia:

X scria la Nancy că, intrând în biserica Cordelierilor, nu putuse să se reculeagă. Această incapacitate, lipsa puterii de concentrare era de înţeles la Georg, căci era protestant. Surprindea însă la catolicul Gustav. Wilhelm îşi pierduse credinţa, după cum spunea Hieronymus, dar, *în extremis,* o întoarcere spre Dumnezeu, provocată de „imensa lui oboseală” putea fi exclusă.

Scara:

Timpul nu contribuie la repararea unei scări cu trepte care scârţâie. Cele ale lui Gustav şi ale familiei Schmidt

sufereau de această meteahnă. Nu şi cea a Hildei.

Apendicita:

La drept vorbind, cicatricea Zézettei, care la început părea să fie un argument serios, nu era deloc convingătoare. Cine n-are dreptul să-şi piardă apendicele? O anticărească aiurită, o soprană din Köln, bibliotecara primăriei?

Nu şi-a întors privirile înapoi:

În principiu, asta se referea la despărţirea dintre Wilhelm şi domnul Schmidt în gara Düsseldorf.

Tot aşa o părăsise şi Sylvian pe Laure în Gara de Est şi, probabil, din acelaşi motiv. Îşi spuseseră totul şi dacă şi-ar fi arătat disperarea n-ar mai fi lăsat celuilalt niciun dram de curaj. De ce n-ar fi procedat şi Georg la fel?

Dar prea mulţi de „poate“, „fără îndoială” sau „de ce“-uri! Trei piste se deschideau, apoi se amestecau ca trei pârâuri într-un râu... sau mai degrabă ca trei ţipari lunecători într-un coş. Din supoziţie în supoziţie, Sylvain, care ajunsese din nou la punctul de plecare, se dădea bătut. Enigma era insolubilă.

Copil fiind, mama sa îi dăruise un caleidoscop. Pe un mic pătrat de sticlă, amesteca perle albe, galbene, liliachii. Ele alcătuiau o figură dar, deplasate şi reunite, nu formau niciodată un colier.

După cum nicio trăsătură de caracter, nicio situaţie din cele care apăreau în jurnal nu-l concretizau pe X.

„Mai bine, îşi zise Sylvain. Să-mi spun «ştiu», n-ar schimba nimic, atâta doar că mi-ar spori sentimentul de culpabilitate faţă de Hilde sau de familia Schmidt. Împrejurările, războiul au vrut-o: am omorât un om – cu-atât mai rău – măcar să nu-i aflu numele. Asta n-ar face decât să mă obsedeze şi să mă chinuie.“

De altfel, aşa gândea încă de la Paris...

Focul avea să se stingă. Înnegrit, un buştean se consuma dinăuntru, iar mâine, răcit, va fi asemenea

aceluia care nu arsese complet între Nogent-le-Rotrou şi Belléme.

Sylvain visă:

Aşezat pe un trunchi de copac, la liziera pădurii din Augenwald, vedea trecându-i pe dinaintea ochilor următorul peisaj: biserica sfânta Hedwige, acoperişurile cenuşii, roşietice; Ahrul sinuos care se strecura între maluri şi dispărea, apoi apărea din nou puţin mai departe. Curând zorile, mereu la datorie, aveau să trezească lucrurile adormite cu un adevărat strigăt de lumină.

— Aşadar?

— Aşadar ce, Calino?

— Ai găsit?

Încremenită pe patru labe în faţa lui, îl privea.

— Stăpâne, adevărul e sub ochii tăi. Eşti orb?

— Dar tu îl cunoşti?

— Da.

— Atunci vorbeşte! Sunt numai urechi

— Nici chiar în vis câinii nu vorbesc, stăpâne. Oftează,

Şi Sylvain se deşteptă.

VICII ŞI VIRTUŢI

PE UN SOARE NECRUŢĂTOR, TOT Augenwaldul se îndrepta spre biserica împodobită cu draperii roşii şi verzi, pentru a-l asculta pe paroh oficiind liturghia.

La drept vorbind, credincioşii păşeau resemnaţi, în aşteptarea unei predici cutremurătoare. După spusele mamei Schmidt, bunul nostru Hieronymus era neîndurător la aniversarea zilei în care patroana lor se mutase la Domnul în 1203. Nemuritoarea te obliga la un examen de conştiinţă.

Sylvain îşi salută rând pe rând cunoştinţele din sat: tutungioaica, poştăriţa, Fräulein Gerda. O căuta pe Zézette cu mătuşa ei. În sfârşit zări două penitente îndoliate, una toată numai zbârcituri, cealaltă spăşită foarte, dar care-i făcu în treacăt un semn cu ochiul.

„Pe mâine, scumpule.”

Dinăuntru veneau sunete de armoniu şi miros de tămâie. Intră. Liliac înflorit, lumânări împodobite făceau ca biserica, atât de banală, să devină fermecătoare.

Adusă din sacristie, sfânta Hedwige, în picioare pe o brancardă vopsită, era gătită cu pietre multicolore. Sylvain o prefera în zdrenţe. Dar tradiţia străveche cerea ca, în această duminică, sfânta să fie preschimbată întocmai ca o regină de teatru, purtând diademă şi giuvaeruri false. „Costumiera“ îi pusese o rochie lungă, albă, presărată cu paiete sclipitoare, care-i acoperea picioarele goale, iar crinul pe care-l ţinea în mâna dreaptă părea proaspăt scos din magazia cu accesorii.

Slujba începu. Ateu fiind, Sylvain nu-i acordă nicio atenţie. Hieronymus psalmodia cu voce estompată. *Iudica me, Kirie, Gloria* se succedau. Corul, fără evlavie, fără căldură, nu era înălţător. Totuşi, la ofertoriu, intervenea un moment care-l emoţiona de fiecare dată pe Sylvain; şi anume, acela în care preotul ridică potirul, iar credinciosul îşi înclină capul. Un simţământ fugar dar intens, ivit din taina sufletului.

Şi-acum ce-avea să predice inchizitorul? Se urcă în amvon, scoase din sutană un text, îşi suflă nasul şi, după ce-şi potrivi ochelarii, se uită sever spre enoriaşii săi.

„Fraţilor!

Natura a înzestrat-o pe sfânta Hedwige cu toate darurile care se pot închipui. Studioasă încă din copilărie, se distingea prin pietate, desena cu mult har şi, veselă privighetoare, cânta divin, astfel încât mulţi pretendenţi doreau s-o ia de soţie, fiind ea foarte frumoasă şi bogată.”

Un chicotit străbătu în rândul flăcăilor din Augenwald. Frumoasă şi bogată cum era, sigur că era curtată.

— Pe primul care mai râde îl dau afară, tună furios Hieronymus. Linişte!

„Dar Hedwige, ascultând porunca Domnului, se călugări, trecând peste disperarea părinţilor ei. Înger drag, ne părăseşti, plângeau ei. Vom muri de supărare. Ceea ce de altfel s-a şi întâmplat. Devenind unica lor moştenitoare, Hedwige îşi împărţi săracilor toată averea, căci erau destui săraci în Evul Mediu şi...“

Sylvain tresări. În spatele lui cineva mormăia:

— Şi astăzi nu mai sunt?

Începutul predicii nu fusese prea inspirat. Din fericire, Hieronymus continuă prin a citi din manuscrisul întocmit

de un călugăr de pe vremuri.

„Câte miracole n-ai împlinit, da, câte? Într-o seară de iarnă, ai găsit la poarta mânăstirii un nou-născut care fusese părăsit de-o mamă nedemnă.
«Să-l încredinţăm asistenţei publice», zise maica superioară.
«Să-l oprim», propuse Hedwige.
«Cum să-l hrănim? Suntem sărace.»
«Va bea laptele meu.»
«Dar tu n-ai lapte.»
«Cerul îmi va da.»
Şi sânii i se umflară, scăpară din corset, iar copilul fu legat prin ea de calea lactee.“

Apoi Hieronymus îl părăsi pe călugărul de odinioară şi începu să improvizeze aspre mustrări:

„Fraţilor, Dumnezeu, bunul nostru părinte, o hărăzise să fie izvor de viaţă. Şi rugile noastre sunt ascultate... daca suntem vrednici... şi numai dacă faptele noastre sunt conforme cu învăţătura sfintei evanghelii. Dar unii dintre voi o încalcă tot timpul. La confesional aud lucruri îngrozitoare pe care nu le pot repeta. Eu tac, dar până când?“

Şi, aplecat spre asistenţă, o împunse cu un deget acuzator, învinuind-o de toate cele şapte păcate capitale. Dacă stăteai să-l asculţi, parohia lui mişuna de trândavi, de scandalagii, de îngâmfaţi şi de mulţi alţi păcătoşi. Cât despre adulter, o sută de mii de „Tatăl nostru” abia dacă ar fi atenuat aceste căderi la care Satana sunase din trompeta izbânzii.
Şi mânia este unul din cele şapte păcate capitale, îşi aminti Hieronymus şi continuă, mai potolit:

„Fiţi milostivi, aşa cum a fost şi sfânta Hedwige. Să vă

mai spun o minune pe care a înfăptuit-o.“

Şi iarăşi îl cită pe călugărul de odinioară.

„Pe când se plimba o dată, Hedwige văzu nişte ţărani care se plângeau că nu au seminţe să-şi semene ogorul. Aşadar nu vor avea nici ce să mănânce. Covata avea să rămână din păcate goală. Aceşti oameni sărmani o înduioşară. Hedwige ar fi vrut să-i ajute, dar fără bani – şi cine să-i dea bani? – de unde secară şi grâu. Nedumeriţi, sătenii o priveau cum se roagă, în timp ce păşea pe ogorul înzăpezit, atingându-l cu veşmântul ei lung de aba, până când bătură clopotele de vecernie.

— Recolta voastră va creşte îmbelşugată, spuse ea.

— Îţi baţi joc de noi. Doi saci de seminţe ne-ar fi hrănit mai bine ogorul.

— Două seminţe mi-au fost de ajuns.

— De unde le cumperi, măicuţă?

— De nicăieri. Ele se numesc speranţă şi credinţă.

Astfel vorbi Hedwige şi, odată cu luna lui aprilie, holdele înverziră, transformându-se apoi în lanuri aurii.“

Călugărul de odinioară era poet.

Simţindu-se pe teren sigur, Hieronymus cită din memorie epistola întâi a sfântului Pavel către Corinteni, capitolul XIII: „Dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr.” Avea el oare să încheie cu cea de-a treia virtute teologală? Aşa credea Sylvain, dar rotofeiul preot reveni la cele lumeşti pentru a încheia:

„Nimeni nu vă cere să faceţi minuni. Nici eu nu pot să-i împiedic pe fraţii mei cei lacomi de bani să ardă în focul gheenei. Nu. Dar mărinimia fără margini a sfintei Hedwige trebuie să-i însufleţească pe unii dintre voi. Priviţi! Acoperişul bisericii sale ameninţă să se prăbuşească. Într-

o zi o să cadă peste noi!“

Îngrijoraţi, toţi înălţară capetele.

„Dar vitraliul? Are nevoie de reparaţii. Dar sacristia? Este atât de igrasioasă încât se impune o sobă. Cum s-a scot la capăt cu pfeningii adunaţi în cutia milelor? Daţi din prisosul vostru, aşa cum vă cere datoria. Şi până la procesiune, unde vă aştept *negreşit,* să ne întoarcem la casele noastre, să medităm cu sufletul împăcat. Amin.“

Negreşit? Sylvain nu ştia ce înţeles să acorde acestei întâlniri ameninţătoare, cu-atât mai mult cu cât credincioşii, cărora le venise inima la loc, râdeau, stăteau de vorbă animaţi; se ridicară şi, trecând prin pridvor, ieşiră în piaţa însorită.

Clopotele de la biserica sfânta Hedwige sunau vesele, cu toată puterea, sub cerul de un albastru neprihănit, iar sunetul lor cristalin se răspândea în toată valea.

Grupuri-grupuri, credincioşii tăifăsuiau.

— Hieronymus vorbeşte bine.

— Da; prea s-a îngrăşat însă.

— Unde te duci, Ursula?

— Să cumpăr flori. Dar tu?

— La cofetărie, să cumpăr plăcinte cu stafide.

— Îl cunoşti pe străinul ăsta?

— E francez, mi-a spus poştăriţa.

Şi tot aşa întruna.

Zézette, însoţită de mătuşa ei, se îndreptă spre Sylvain şi-i zâmbi: „Pe mâine, scumpule.”

Întreg Augenwaldul, adunat pe Unter den Linden, va îngenunchea în curând în faţa sfintei imaculate. Notabili, meşteşugari, ţărani, aliniaţi pe două rânduri, aşteaptă nerăbdători, iar între case, hotelul Edelweiss, cafeneaua Bismarck şi primărie sunt agăţate lungi ghirlande ornate cu panglici pe care le flutură vântul blând al serii. La

fiecare balcon fâlfâie un drapel, în fiecare tei băieţandri îndrăzneţi se cocoaţă pe cele mai înalte crengi, în văzduh un foc bengal proiectează lumini violete, roz ori galbene, iar artificiile se revarsă în buchete somptuoase.

Lumea aplaudă.

— Ăsta e minunat!

— Dar ăsta?

— Ia priveşte!

— E cel mai frumos!

Cincizeci de stele cad din calea lactee a Hedwigăi. Petarde explodează pe bulevard, ninge cu confetti de toate culorile, aruncate de la ferestre. Mulţimea intonează un marş. Asistăm cumva la intrarea triumfală a împăratului Frederic Barbarossa, căruia Hieronymus, devenit primar ad-interim, îi va înmâna cheile târgului său?

Sylvain îşi aduce aminte de recomandarea parohului: „Mai rămâneţi. N-o să regretaţi.” Acest folclor colorat şi sonor îl amuză. N-ar fi bănuit atâta exuberanţă şi se întreabă: „O fi procesiune sau carnaval?“

Numai Dumnezeu ar putea şti.

— Daţi-vă la o parte, faceţi loc! strigă paznicul satului.

Sfânta Hedwige este precedată de o fanfară, alămuri şi tobe, al cărei zgomot infernal ar fi mai potrivit pentru a o anunţa pe Brünhilde coborâtă din Walhalla. Pesemne tot Eifelul o aude stupefiat. Urmează edilii, primarul în persoană, consilierii săi municipali, şapte copii din cor cu cădelniţe, apoi Hieronymus, foarte solemn, şapte tinere agitând ramuri de palmier; în fine, şapte călugăriţe mai vârstnice încheie cortegiul.

Şapte e o cifră cabalistică, remarcă Sylvain.

Şi figuranţii se aşează în jurul cadranului solar, în timp ce toboşarii şi suflătorii intonează un dans macabru. Acesta acompaniază intrarea unor vagabonzi ciudaţi, în zdrenţe, care gesticulează şi se insultă furioşi. Măştile lor reprezintă capete de mort cu maxilare fără dinţi, cu orbite găunoase. O vrăjitoare călăreşte pe mătură, păcătoasa îşi

arată sânii verzui, un bărbat exhibă un falus enorm, călugărul îşi poartă crucea pe dos, alţii fac gesturi obscene, latră, şi toţi par scăpaţi din iad. Aleargă, se poticnesc, se zvârcolesc, apoi deodată încep să ţopăie într-un ritm îndrăcit, gem ori se vaită: „Suntem osândiţi! Suntem osândiţi!“ înainte de-a cădea unul peste altul cu faţa la pământ.

Sfânta Hedwige apare purtând pe cap o coroană fluorescentă. Sub razele unui reflector, pietrele false de pe veşmântul ei aruncă sclipiri de rubine şi smaralde. Poleită cu lumină, sfânta se opreşte, semeaţă şi radioasă, iar credincioşii îngenunchează, fascinaţi.

Rugaţi-vă.

Ce regizor, Hieronymus ăsta! În depărtări se-aude sunetul estompat al unui singur clopot. Pare a fi cel mai vechi al bisericii. Dangătul înăbuşit răzbate rar, prefirându-se asemenea unor mătănii, poruncind mereu: Rugaţi-vă.

Un murmur străbate pe Unter den Linden: e clipa de reculegere, în care ne rugăm.

Acum credincioşii se ridică şi procesiunea poate continua. Nemuritoarea deschide marşul, o ia pe străzile Berăriei, Arbaletei, apoi se-ntoarce acasă să se culce.

În spatele brancardei se stârneşte o debandadă. S-a zis cu ordinea protocolară, toţi se îmbrâncesc, se zoresc, cei din urmă vrând să ajungă cei dintâi. Sylvain îşi face loc cu coatele, calcă lumea pe picioare şi soseşte în piaţa sfintei Hedwige în momentul în care Hieronymus se urcă pe o estradă montată în faţa portalului iluminat.

Mai multe sute de gălăgioşi, înghesuindu-se şi tropăind de nerăbdare, sunt deja acolo.

— Hai o dată, părinte!

— Mărturiseşte, şmechere!

— Şi, înainte de toate, fii politicos. Scoate-ţi pălăria.

— Vezi că vorbeşti cu judecătorii tăi.

Resemnat, Hieronymus încuviinţează şi începe:

— Eu, cel de-al patru sute şaselea paroh al

Augenwaldului, potrivit regulii stabilite de predecesorii mei – odihnească-se în pace! – mă spovedesc vouă.

Să ni se spovedească nouă? Asta-i bună, gândeşte Sylvain. E de necrezut!

Hieronymus continuă:

— Sfânta Hedwige era desăvârşită. Avea toate acele însuşiri ce înfrumuseţează un suflet fără ascunzişuri ori slăbiciuni. Aflându-se acum printre îngeri, ea mă ascultă uimită, căci am păcătuit mult de la ultima noastră procesiune.

— Vai! Vai! strigă mulţimea, familiară.

— Păcătosule!

— Desfrânatule!

— Goleşte-ţi sacul, tâlharule!

Mulţimea râde. Parohul recită *Confiteor*, apoi continuă:

— Cu ce să încep?

— Cu începutul, sugerează careva:

— Ai dreptate, Wolfgang Krugener. Ai dreptate. De câte ori n-am mâncat friptură vinerea, în loc să respect postul? Poate de opt ori!

— Mincinosule!

— Fie! Să spunem de nouă. Şi n-am oficiat întotdeauna slujba pe stomacul gol...

— Asta nu e bine.

— Ba e chiar interzis, Frieda Kempel. *Mea culpa*[16]*.* După o lectură urâtă care m-a tulburat... profund... m-am arătat, indulgent faţă de o penitentă pentru că era...

— Cum?

— ...graţioasă. *Mea culpa.* Prompt în a descoperi paiul din ochiul enoriaşilor mei, mi se întâmplă adeseori să nu observ bârna din ochiul meu. *Mea culpa.*

— Continuă.

— Spune tot.

— Mărturiseşte, misteriosule!

— Sunteţi prea curioşi! protestează Hieronymus. Nimeni nu e răspunzător pentru visurile sale, căci vin de

[16] E vina mea (lat.) (n. tr.)

la diavol. Dar să te complaci în ele şi să te închipui înscăunat arhiepiscop de Köln depăşeşte orice limită permisă. *Mea maxima culpa!*

— Şi-apoi?

— Apoi ajunge!

— N-ai uitat nimic?

— Jur.

— Atunci îţi acordăm iertarea.

— Dar să n-o iei de la capăt!

— Am să încerc.

— Eşti băiat bun.

— Trăiască Hieronymus!

Aclamaţiile care, reluate de mulţime, ar trezi şi-un surd, zguduie nu numai Augenwaldul, ci totul preţ de cinci mile împrejur! Estrada este escaladată, mulţimea vrea să-l poarte pe „parohul nostru“ în triumf dar el, acum iertat, îşi dă la o parte credincioşii cu braţele şi conchide:

— Fraţilor, când sfânta Hedwige era pe moarte, stareţa a apropiat de buzele ei o oglinjoară, singurul bun care-i mai rămăsese sfintei aici pe pământ. Aceasta nu s-a aburit. Faţa-i palidă era marcată de privaţiuni şi suferinţe. Or în oglindă apăru deodată chipul unei fiinţe de-o frumuseţe rar întâlnită, aşa cum fusese Hedwige în tinereţe. Este imaginea pe care sfânta a vrut s-o lase despre ea, vie şi, sper, indulgentă faţă de noi, bieţii păcătoşi.

„Renunţ la plăcerile lumeşti, sunt un spirit pur şi totuşi, din cochetărie, păstrez o oglinjoară! Chiar şi călugăriţele rămân femei, întristându-se când văd că îmbătrânesc”, îşi spune Sylvain care înţelege că a asistat la un joc dublu, dinainte regizat. În amvon, Hieronymus e acuzator. În piaţa publică, se declară vinovat. Nimeni n-are voie să se creadă inocent. Această tradiţie medievală îi face pe preot şi pe credincioşii săi să fie mai solidari în rătăcirile lor comune.

Căci Dumnezeu îl înjoseşte şi-l mântuieşte pe cel ce-şi

pleacă ochii.

Pe Unter den Linden, balul începe la lumina lunii. În ritmul *Dunării albastre,* perechi armonioase valsează în noaptea blândă, legănându-se de parcă ar fi pe puntea unei corăbii în tangaj. Se rotesc într-o lentă mişcare languroasă: muzica le învăluie în mrejele ei, iar bătrânii din Augenwald fac cerc, bătând tactul.

Între două valsuri, îndrăgostiţii beau vin spumos, care contribuie şi el să-i zăpăcească. Satul, care doar cu câteva clipe în urmă era în genunchi, mirosea a tămâie. Sylvain se plimbă în mijlocul furnicarului de oameni, străbate petrecerea cu iz de friptură.

Draperiile roz de la ferestrele Zézettei sunt închise. Probabil că femeia gândeşte: „Pe mâine, scumpule”. Primăria fiind luminată, nu-i va permite cadranului solar din faţă să se odihnească înainte de ivirea zorilor.

La „Bismarck“, îl vede pe fereastra deschisă pe Hieronymus la masă cu mai mulţi ţărani. Şi, culmea, cântă „Lili Marlen”! Iată-l frecându-şi palmele de nerăbdare când patronul îi serveşte o porţie imensă de varză călită. Duminica, e voie!

Mama Schmidt îl anunţase: „Toţi clienţii noştri pleacă după cină. În fine, veţi fi liniştit. Ca şi mine de altfel, căci sunt epuizată.”

La întoarcere, Sylvain găsi hanul, situat departe de zgomotele petrecerii, cufundat în beznă. Înainte de-a intra în camera lui, zăbovi câteva clipe în livada care i-o amintea pe cea din copilărie: meri, cireşi şi, mai departe, abia ghicit, un ochi de apă argintie.

Nimic nu-l mai reţinea în Augenwald, decât doar obligaţia de-a o preveni pe Zézette. „Plec. Nu vrei să ne despărţim buni prieteni?“ Dar ultima scenă din actul trei promitea să fie lacrimogenă.

— Nu vi s-a părut interesant?

Ieşind din umbră, Herr Schmidt se apropie.

— Foarte ciudat. Mai ales confesiunea parohului.

— Nu-i aşa? Când Wilhelm era mic, îl luam întotdeauna cu mine. Cocoţat pe umerii mei, se distra, râdea în hohote. Chiar mai târziu, fiul meu venea de la Köln, ca nu cumva să lipsească de la „procesiunea lui“, cum spunea. Urmau apoi banchetul de ziua sfintei Hedwige, şi păstrăvii, şi Kugloff-ul delicios pe care i-l pregăteam chiar eu.

— Credeam că numai de Crăciun se face Kugloff, se miră Sylvain.

— Oricând! Ştiţi, Wilhelm era gurmand...

O, jurnalul acela, mereu cu noi şi noi ecouri!

La tot pasul se ciocnea de ele.

— Domnule Schmidt, mâine plec.

— V-aţi hotărât?

— Da, mă întorc la Paris.

Pescarul continuă, nepăsător faţă de această ştire:

— Dar nu uitaţi de firul meu de nailon?

— Nicio grijă!

Fără să-i mulţumească lui Sylvain, care-l urmărea cu privirea, coborî spre râu şi dispăru în noapte.

La etaj, mama lui Wilhelm îl aştepta. Întâmplător? Sylvain observase un lucru: de câte ori îl vedea stând de vorbă cu hangiul, mama Schmidt, geloasă şi bănuitoare, reînnoda firul confidenţelor. De ce se temea oare? De ce căuta să se apere?

Becul de pe culoar lumina slab. Bătrâna îi arătă o fotografie mică, opera unui amator, spunând:

— Iat-o pe Sophie.

Aşezată pe parapetul unui pod, cu lumina soarelui în spate, Sophie Battenfeld purta o pălărie cu borurile lăsate, care-i acoperea faţa. Fotografia era neclară, aproape ştearsă: îngălbenită.

— Ce persoană drăguţă, domnule! Acum m-au părăsit amândoi. Trist, nu-i aşa?

Repetând mereu aceeaşi poveste, isprăvea prin a te

agasa. Dar Sylvain încuviinţă.

— Foarte drăguţă. Şi tare tristă.

Dădu să intre în camera lui, când mama Schmidt îl reţinu.

— Ştiţi, poştăriţa mi-a spus a cui e Calina.

— A cui?

— A doamnei Grünenbach. Sau mai exact, a fost a învăţătorului.

CALINA

ATRAS DE HILDE, ACAPARAT DE Zézette, hărţuit de mama Schmidt, neglijase această pistă care-ar fi putut sa-l conducă la X. Nedescoperind niciun intermediar, niciun supravieţuitor, învăţătorul îi ieşise complet din minte. De neiertat!

Ce-i spusese Hieronymus în faţa monumentului morţilor în război? Ludwig Wollendorf, celibatar venit din Dresda, nu prea frecventa biserica. Discret din fire, trăia retras, dar era un bun învăţător şi Wilhelm îl vizita în timpul vacanţelor universitare.

Însemna ca Sylvain să ia totul de la capăt, să urce scări, s-o descoasă pe proprietăreasă.

Se sculă devreme, curios şi plin de avânt („Îmi amân plecarea”), îşi luă repede micul dejun şi în grădina hanului o găsi pe inevitabila Calina, cu urechile ciulite şi dând bucuroasă din coadă.

— Ne plimbăm?

— Da. Mergem la doamna Grünenbach.

— Ţi-arăt eu drumul.

De astă dată, mergea înaintea lui şi se întorcea mereu, nerăbdătoare.

— Grăbeşte-te, Tândală.

Pe Unter den Linden, măturătorii dădeau zor, stropeau, scoteau lampioanele, rămăşiţe ale procesiunii. Oare Zézette o mai fi dormind sau se îndrepta spre Köln? Un lăptar suna rând pe rând la toate porţile. Biblioteca primăriei deschidea abia mai târziu. Nori ameninţători prevesteau furtună.

Itinerariul stabilit de hangiu preciza: „După ce treceţi peste al doilea pod, vedeţi chiar în stânga o casă în dreptul cimitirului. Imposibil să n-o găsiţi. Are acoperişul roşu şi e complet izolată.”

Câteva găini ciuguleau în ogradă; sub streaşină, trei pisici îşi aşteptau porţia de carne tocată ori îşi făceau siesta. Calina nu le acordă atenţie, lătră: era modul ei de a-şi anunţa vizita.

O femeie scundă, sfrijită apăru, ţinând în mână o mătură.

— Căutaţi pe cineva?

— Pe doamna Grünenbach.

— Eu sunt.

— Aş vrea să vorbesc cu dumneavoastră despre domnul Wollendorf.

— Ultimul meu chiriaş?

Repetă nedumerită:

— Ultimul meu chiriaş? Cel care-a murit în război?

— Da.

După o scurtă şovăială – trebuie să te fereşti de vagabonzi – potolită de aerul onest al vizitatorului ei, ofilita gazdă înclină spre o atitudine mai amabilă.

— Ei bine... intraţi. Dacă scuzaţi dezordinea. Tu rămâi afară.

Dar Calina era de altă părere. Se strecură printre picioarele lor şi-i conduse „în salon“.

Fiind luni, zi de curăţenie mare, mobilele de pin gălbui „modern style“[17] fuseseră date la o parte şi zăceau de-a valma prin odaie. Perdelele scoase, covorul făcut sul, statueta din ipsos şi impunătoarea fotografie a unui fel de şef de gară zăceau pe jos.

— Luaţi loc. Să-mi eliberez şi eu fotoliul meu.

Era un fotoliu scund şi ponosit, ticsit cu obiecte de tot

[17] Mobilă concepută în ceea ce istoriile de artă numesc „stilul modern”: curent care se afirmă în cea de-a doua jumătate a veacului trecut şi primele decenii ale secolului nostru, în diferite domenii ale artei, şi care-şi găseşte o largă aplicare în artele decorative. (n. tr.)

felul: cârpe, ziare, o cutie cu sodă. Cât despre doamna Grünenbach, ţi-l amintea pe papa Iuliu II, din cauza mustăţii şi a unui fes tricotat.

Lipsea doar plafonul Capelei Sixtine.

— Vă ascult. Cine v-a dat adresa mea?

— Soţii Schmidt. Ei mi-au atras atenţia asupra învăţătorului din Augenwald şi-aş dori câteva informaţii despre el.

— De ce vă interesează?

Prins pe picior greşit, Sylvain se aventură într-o improvizaţie destul de confuză, din care reieşea că o comisie de anchetă căuta să identifice rămăşiţele pământeşti ale soldaţilor germani, rămase anonime. Precizările furnizate acestui organism umanitar vor permite repatrierea dispăruţilor.

— Întrebaţi-mă, domnule, şi-am să vă răspund.

Şi femeia se porni.

— Domnul Ludwig era... cum să spun?... foarte politicos. Niciodată n-am avut motive să mă plâng de el. Sâmbăta îşi plătea chiria, cinci mărci, masa şi spălatul inclusiv. Preţ dinainte de război, bineînţeles. Îl îngrijeam la fel ca pe soţul meu, iertat fie, mort de un cancer în iulie 1933. Cancerul nu iartă! Mă rog. Ocupa o cameră cu lavabou, pe care n-o mai închiriez, căci am pensie, o grădină cu zarzavat şi mă ocup şi de croitorie. Asta mi-ajunge... sau aproape.

Calina căscă. Sylvain o lăsă pe interlocutoarea lui să se desfăşoare.

— Îl prevenisem. Casa mea e respectabilă. Domnişoarele nu sunt admise. Dar domnişoarele nu-l interesau. Căţeaua şi altceva nimic. Şi radioul. Mergea zi şi noapte. Odată mi-a spus: „Aş fi vrut să devin pianist, să cutreier lumea şi nu sunt decât un învăţător de provincie.“ Vedeţi dumneavoastră, trebuie să ne câştigăm pâinea. Şi mă întreb: având în vedere că lucra până în zori, oare când mai dormea? Electricitatea mă costa mult.

— Ştiţi ce lucra?

— Bineînţeles! Corecta temele copiilor, îşi pregătea lecţiile.

— Ţinea un jurnal?

— Ce-i asta?

— Un fel de carnet în care-ţi notezi gândurile... intime:

— Nu sunt curioasă din fire! Şi de altfel domnul Ludwig îşi încuia sertarul cu cheia.

Sylvain aprecie atâta discreţie şi continuă:

— Avea mulţi prieteni?

— Niciunul.

— Şi totuşi... Schmidt?

O, despre Wilhelm doamna Grünenbach avea o impresie proastă! Studentul uita să-şi şteargă picioarele pe preşul din coridor, de-abia saluta, fuma pipă şi avea... o amantă! Conversaţiile lor?

— Nu ascult pe la uşi!

Puneau ţara la cale: politică, evenimentele din Spania, bunul Dumnezeu, chestiuni complicate.

— Pe care nu le prea înţelegeam.

O doamnă Battenfeld, cântăreaţă, care voia să divorţeze... din dragoste!

Vara se plimbau pe câmp şi se întorceau târziu.

— Eu mă culc devreme. Îl toleram pe Schmidt pentru că, vedeţi dumneavoastră, un bărbat tânăr nu-i o domnişoară.

Sylvain lua act de acest talmeş-balmeş sub beneficiu de inventar.

— Avea familie?

— Sora lui, care locuia în Dresda, îi scria cărţi poştale.

Discretă, doamna Grünenbach nu aruncase nicio privire asupra lor, dar îşi amintea că-l auzise spunând poştaşului: „Anna suferă de stomac. Va fi operată.”

— A murit?

— Nu! S-a făcut bine. Şi eu mi-am scos ovarele şi am şaizeci şi cinci de ani bătuţi pe muche.

Cicatricea ei era probabil mai puţin atrăgătoare decât cea de la Comorile Eifelului...

Calina se lipi de Sylvain şi alintându-se, îi linse mâna.

— Culcat. Îl deranjezi pe domnul, strigă Iuliu II.

— Suntem cunoştinţe vechi. N-o mustraţi.

În clipa aceea fu pusă întrebarea voit imprecisă.

— Unde sunt... obiectele... care i-au aparţinut chiriaşului dumneavoastră? La dumneavoastră?

— În parte, Frau Anna era moştenitoarea lui. Mi-a scris să împart hainele şi lenjeria bolnavilor de la spital. Cărţile sunt tot acolo sus.

— Aş putea să le examinez?

Înfricoşată, pensionara-croitoreasă şovăi. Era prudent să urce cu un domn necunoscut la etaj, acolo unde erau ascunse economiile ei? Poţi fi repede sugrumat! Dar luându-şi inima-n dinţi, acceptă:

— Dacă... prezintă interes pentru dumneavoastră. Aşteaptă-ne, Herta.

La auzul acestui nume, Sylvain tresări.

— Cum o strigaţi? Herta?

— E numele ei.

— Dat de Wollendorf?

— Doar nu de mine! Aşteaptă-ne, îţi spun! Fii cuminte!

Calina refuză să asculte şi ieşi prima.

— Continuă să-şi caute stăpânul, zise doamna Grünenbach, care urca înaintea lui pe scară. Iat-o în faţa uşii cum adulmecă şi scânceşte. Se aciuase pe lângă domnul Ludwig încă de când era pui – o clipă, să-mi trag sufletul – iar el mi-a încredinţat-o mie. Sunt miloasă de felul meu, aşa încât am acceptat-o. Dar prefer pisicile. Sunt curate şi, vedeţi dumneavoastră, nu latră. Am ajuns. Să ridic storul. Ia te uită, plouă. Spunea la radio...

O lumină difuză năpădise camera. Sylvain se apropie de fereastră şi descoperi poarta cimitirului, deasupra căreia era fixat un orologiu fără ace, cu o inscripţie în litere gotice: „Aici timpul se opreşte.“

În spatele lui şi al Calinei, neobosita limbută continua:

— Mă înţelegeţi, casa asta e prea mare. E greu de întreţinut. Dar n-am decât să trec strada pentru ca să pun

flori la mormântul lui Adolf. E practic.

Dricurile însufleţeau cartierul; ea le pândea sosirea, evalua importanţa defunctului după numărul de buchete, după preţul coroanelor.

Continuă inspirată:

— O, cât de puţin însemnăm aici pe pământ!

Tăcerea lui Sylvain o îngrijora. Totuşi Iulius II se linişti la gândul că un cimitir în ploaie, lipsit de animaţia unei înmormântări, nu era vesel nici chiar pentru delegatul comisiei de anchetă.

— Domnule...

— Vă rog!

— Cărţile sunt pe etajeră.

Cum de multă vreme nimeni nu le mai deschisese, erau împrăfoşate, lăsate de izbelişte. Citi titlurile, frunzări trei-patru volume, descifra adnotările făcute cu creionul. Anumite paragrafe erau însemnate pe margine, altele subliniate. Uimit, îşi reluă cercetările sub privirile bănuitoare ale văduvei care-şi imagina că aceste terfeloage, lipsite de valoare comercială, ar ajunge dintr-odată să reprezinte o comoară.

— Nu cumva să luaţi vreuna!

— Nicio grijă!

Sylvain se apucă din nou să cerceteze atent mai multe volume pe care apoi le închidea, din ce în ce mai mirat.

Ce odaie tristă! Patul, acoperit cu o cuvertură decolorată de creton, soba din fontă cu coşul ruginit, masa cu scaunul din răchită. Pe perete niciun tablou, nicio fotografie. Câţi ani trăise oare învăţătorul aici, având ca unică privelişte un cimitir?

— Domnul Wollendorf era neurastenic?

— Ce înseamnă neurastenic?

— Bolnav de nervi.

— Asta da. Lua bromură ca să doarmă şi se plângea de migrene.

— Nu mai aveţi hârtiile lui personale? Scrisori?

— Nu!

În schimb, doamna Grünenbach păstra o amintire cumplită. În momentul mobilizării, chiriaşul le arsese pe toate chiar în această sobă, care scosese un fum îngrozitor.

— Am crezut că mor asfixiată! Şi ştiţi ce mi-a spus, de-acolo de unde staţi dumneavoastră acum? „N-am să mă întorc din război.“

— N-am... să mă întorc din război? Sunteţi sigură?

— Ba chiar a adăugat: „Cu-atât mai bine. Nu las nimic în urma mea, în afară de Herta.“

Hotărât lucru, era o zi plină de surprize.

Ce să mai spere de la gospodina asta, care cobora acum scările şi-i propunea să se întoarcă în salon să bea un ceai de plante?

O beţie cu muşeţel... vedeţi dumneavoastră, nu-l atrăgea.

— Iertaţi-mă. Sunt aşteptat.

— Credeţi că-l veţi găsi pe domnul Ludwig?

— Informaţiile dumneavoastră îmi vor fi de mare folos. Vă mulţumesc din suflet. Adio, Calino.

La intrare, căţeluşa gemea. După câţiva paşi, Sylvain se opri. Să părăsească o fiinţă atât de credincioasă?

„Adio, Calino, n-ai să-l mai urmezi în plimbările sale pe străinul pe care ţi se părea că-l cunoşti.“

O bucurie amestecată cu teamă îl cuprinse deodată.

— Doamnă Grünenbach... aş dori s-o iau pe Herta cu mine.

— Glumiţi? E dificilă, capricioasă!

— Cu mine nu.

— O să vă pară rău.

— Totuşi aş dori.

Iulius II se lăsa greu.

— Să vedem! Îmi rămân pisicile, găinile... O vreţi cu adevărat? Ei bine, fie. Dar căţeaua asta fuge mereu. Trebuie ţinută în lesă.

— Am să cumpăr o lesă.

— Cheltuială inutilă. Vă dau lesa şi zgarda[18] ei, chiar dacă sunt uzate.

Doamna Grünenbach se întoarse în casă, apoi reveni.

Zgarda era galbenă.

Sylvain intră în cimitir. Naturalizată franceză, Calina se ţinea scai după el, iar ploaia continua să cadă domol.

Ce-i adusese acest demers? O căţeluşă... şi noi incertitudini. La Paris, ca şi aseară la han, îşi închipuia jurnalul lui X ca pe un mozaic în care orice fragment scăpat de la foc i se potrivea când lui Vogt, când lui Schmidt, când lui Breitinger. Or chiar dacă informaţiile furnizate de doamna Grünenbach îl făceau să încline spre Wollendorf: neurastenia, dorinţa de moarte, zgarda galbenă, Herta

— Acum H-ul putea s-o indice pe Herta – două elemente nu pledau pentru identificarea lui X cu Wollendorf.

În primul rând, cum e posibil ca un om să-şi ardă hârtiile personale, să nu vrea să lase nimic în urma lui, şi totuşi în timp de război să scrie un jurnal intim în care să-şi manifeste dorinţa de-a se întoarce de sărbători într-un sat, altul decât cel în care şi-a petrecut adolescenţa şi de unde prietenul său Wilhelm lipseşte?

În al doilea rând, şi foarte important, învăţătorul nu se interesa decât de disciplinele abstracte. Ce titluri citise Sylvain? *Logica* de Hegel, *Principiul cunoaşterii* de Wundt, *John Dewey şi filosofia sa, Introducere în fenomenologie* de Edmund Husserl. Niciuna din aceste lucrări nu lăsa să se ghicească alte preocupări, şi dacă Sylvain răsfoise o traducere a *Metafizicii*, în schimb nu găsise niciun romancier, niciun poet, nicio antologie.

Cum să admită că Wollendorf, specializat în cu totul alt domeniu, notase versuri a căror muzică, a căror cadenţă probabil îi scăpaseră, refuzând în acelaşi timp să transcrie măcar o singură maximă, o singură cugetare a autorilor la

[18] *Collier* în original (n. tr.).

care ţinea atât de mult?

— Calino – pentru mine vei rămâne mereu Calina – am avut impresia că am ajuns la liman şi, când colo, înotăm de zor.

Toate cimitirele seamănă, chiar dacă în unele cresc chiparoşi, iar în altele umilul şi modestul brad. Cărări-cărări duc spre *La Melancolia,* cărări fără de întoarcere.

„Signori, spusese hotelierul, vizitaţi cimitirul străinilor. Treceţi chiar prin faţa lui în drum spre ruinele de la Ostia. O legendă spune că scheletele se foiesc sub pământ...”

Prinşi de zidurile nopţii, aceste marionete oarbe caută oare ieşirea inaccesibilă? O crăpătură de lumină, rădăcinile unor ierburi?

Una din ele, înnebunită de beznă, vrea să-şi părăsească tovarăşii întru nenorocire.

Cu teamă, râcâie, străpunge lutul umed pentru a-şi făuri un culoar de umbră; înaintează. Membrele-i descărnate sunt gheare care scormonesc, cleşti care sfărâmă, furci care se-nfig în moale şi dau peste o piatră. Obstacolul e ocolit. Şi se caţără, săpându-şi galeria. Aceasta se lungeşte, o ţine drept, coboară, urcă din nou, iar marioneta continuă, renunţă şi porneşte iar, călăuzită de speranţa de a renaşte.

Să ajungă la ţărm. Să fie liberă, să plutească pe creasta valurilor care-i vor spăla osemintele de pulbere. Să se confunde cu legănarea lor calmă. Să se odihnească pe unda mării care-o leagănă şi-i dă viaţă şi al cărei vuiet ajunge până-n străfunduri.

Orb, scheletul presimte aerul proaspăt. Continuă, să sape.

Dar Ostia, oraş mort, îl primeşte sleit de puteri şi-l împinge din nou în neant.

Ploaia continua să cadă, cenuşie, văl cernit de apă.

„Hai, Calino, zise Sylvain. S-o ştergem. Am comis o greşeală.“

PLECAREA

GREŞEALA ERA DE A-I FI VORBIT doamnei Grünenbach despre o comisie de anchetă. Ea putea să răspândească ştirea şi-atunci s-ar fi produs ceea ce Sylvain dorea să evite: satul şi-ar fi pus întrebări în legătură cu prezenţa lui la pensiunea Schiller. Trebuia să plece cât mai curând.

Zézette avea să gândească: „Iubitul meu mă părăseşte. Toţi sunt la fel. Ipocriţi şi mincinoşi. Sunt indignată.”

Să-i scrie câteva rânduri pentru a-i îndruga ce? „E sfâşietor, crud! O, dacă sunt silit să plec de urgenţă, n-am să te uit niciodată!“

Uşor de spus, dar plicul tău conţine un sărut deja lipsit de căldură.

— Domnule Schmidt, pregătiţi-mi nota. Mamă Schmidt, n-aveţi cumva o coală subţire de hârtie? Fii cuminte, Calino. Nu mă enerva. Plecăm împreună.

Hârtia roz folosi la ambalarea fularului care „miroase a colonie, colonia ta“, apoi Sylvain se grăbi să ducă pachetul pe Unter den Linden, unde domnişoara Knappen păzea „Comorile”.

— Nu e niciun mesaj. Patroana dumneavoastră va înţelege.

Nu era frumos să dispară aşa, peste noapte, dar paza bună trece primejdia rea. Deşi adversar al proverbelor, trebuia să admită că prudenţa este mama înţelepciunii.

Calina fugea după o vrabie.

— Să ne grăbim. Hai la pensiune!

Urcă în grabă scările şi-şi închise valizele.

Încerca un sentiment de tristeţe acum când îşi părăsea odaia. După zile de meditaţie, căutând să-l descopere pe X în ciuda atâtor obstacole care se iviseră, Sylvain se dădea bătut.

Ca şi la sosire, zarea se pierdea în ceaţă, munţii nu se mai desluşeau, Ahrul domina priveliştea. Clopotele bisericii sfânta Hedwige îşi depănau regretele.

Un buştean continua să fumege...

În pragul casei, apăru domnul Schmidt. Părea trist.

— Mă obişnuisem cu dumneavoastră.

— Şi eu. O să-mi amintesc de păstrăvii cu verdeţuri.

— Luaţi câinele?

— Îl iau.

— E urât.

— Nu mi se pare.

— Cum doriţi. Drum bun şi fiţi prudent!

— Vă salut.

Scundă, îmbrăcată în obişnuita-i rochie neagră, mama Schmidt îl aştepta lângă maşină, palidă, nefericită. Sylvain se nelinişti:

— Vă simţiţi rău?

— La drept vorbind nu. Dar îmi pare rău că ne părăsiţi. Veţi mai veni pe la noi?

— Aşa sper.

Ea se prefăcu a-l crede şi se sili să zâmbească.

— La prânz o să vi se facă foame. Am pus în portbagaj pui fript, o sticlă cu vin şi mâncarea pentru tine, Calino.

— Mulţumeşte frumos. Să mergem. Vă sărut, mamă Schmidt. Îngrijiţi-vă. La revedere.

Maşina era gata să pornească. Ea se aplecă şi-i spuse cu o voce obosită:

— Nu-l uitaţi pe Wilhelm.

CAPITOLUL ÎNTÂI

MI-AM RELUAT VIAŢA LA PARIS. Sunt un alt om, căci o am pe Calina lângă mine. Când mă întorc de la Wartmann, ea mă simte după zgomotul ascensorului şi mă aşteaptă în spatele uşii de la intrare. Dimineaţa şi seara ne plimbăm pe cheiul Conti. Pescarii sunt furioşi. „Lătratul îi deranjează pe gujoni“, spun ei.

Să fim drepţi. În Sena nu mai e nici urmă de peşte.

O dată pe săptămână îi fac baie. Nu mai are purici. La întoarcere, hotărâsem să doarmă în bucătărie, apoi în birou, apoi în camera mea; acum doarme în pat.

De inteligenţă medie, Mătăsoasa avea un arbore genealogic regesc. Calina e veselă, încăpăţânată, plebee. O iubesc. Să fumez o pipă, să recitesc Stendhal, cu această făptură la picioare, este pentru mine o molcomă fericire. Uneori o strig Herta. Atunci ciuleşte urechile şi vine să-mi lingă mâna. De fapt, n-a avut decât un stăpân, eu sau Ludwig... sau amândoi.

Dar fire albe i-au apărut în jurul botului, privirea i-a slăbit. Câţi ani poate să trăiască un câine? Îmi va veni greu s-o pierd. Încerc să nu mă gândesc.

Altă schimbare: durerea pe care mi-a provocat-o Laure dispare, căci nu mai sufăr. Lucrurile au reintrat în normal.

Doamna Dumont, noua noastră portăreasă, spune o vorbă înţeleaptă: „Când se lasă seara, ziua dă semne de oboseală.“

Dragostea pe care o purtam soţiei mele a obosit şi ea. Această eliberare o presimţeam încă de la Augenwald şi i-o datorez Hildei. Devotamentul ei constant, seriozitatea ei

m-au învăţat că dacă Laure mă înşela, şi eu m-am înşelat asupra ei. Suntem chit.

De curând am primit o scrisoare.

3 octombrie 1950.

Domnule,

Vă amintiţi de parohul de la biserica sfânta Hedwige? Vă dau o veste tristă. Doamna Schmidt a decedat săptămâna trecută, după o scurtă boală. Suferindă încă din vară, se odihneşte acum în micul nostru cimitir, departe de iubitul ei fiu, dar nu mă îndoiesc că se vor întâlni în rai.

Înainte de-a muri, enoriaşa mea m-a rugat să vă trimit fotografia alăturată.

Întrebând-o de ce-mi cere lucrul acesta, mi-a răspuns că dumneavoastră veţi înţelege.

După ce i-am îndeplinit dorinţa, să ne unim rugăciunile, domnule, pentru mântuirea sufletului ei. Al dumneavoastră sincer,

Hieronymus.

E fotografia Sophiei pe care doamna Schmidt mi-o arătase în ajunul plecării. O privisem neatent şi într-un loc întunecos. Acum, examinând-o cu lupa, îmi dau seama că tânără femeie zâmbeşte. Şi totuşi nu trăsăturile ei destul de obişnuite îmi reţin atenţia, ci umbra alungită a fotografului. În spatele obiectivului se află Wilhelm.

Wilhelm, Georg, Gustav şi Ludwig vor fi mereu în spatele obiectivului, tonuri şterse, cenuşii, ecouri în memoria timpului.

„Veţi înţelege.” Biata bătrână şi-a amintit de mine, călător atent, şi mă doare ştiind că a murit singură.

Câteva zile mai târziu, factorul îmi aduse o scrisoare din Augenwald mai puţin tristă.

12. 10. 50.

Sylvain, îţi mulţumesc cu întârziere pentru fular. Am aşteptat un prilej să i-l dăruiesc mătuşii mele. Ai crezut că o să-mi pun la gât zdreanţa asta demodată, după ce m-ai părăsit în chip atât de ruşinos?

Şi mai află că gravura ta a fost vândută cu 325 de mărci unei doamne din Düsseldorf.

În ciuda afrontului pe care mi l-ai făcut, dacă mai vii vreodată la „Comorile Eifelului“, să ştii că te aştept. Nu prea am speranţe, dar mă consolez, căci eşti singurul iubit francez pe care l-am avut.

Te sărut dulce,

Zézette

P.S. Cu gravura, e-adevărat. Cu fularul, am glumit, ştii doar.

Convins că se resemnase după brusca noastră ruptură, îi mulţumii pentru că a fost cea mai puţin complicată dintre iubitele mele şi-i decernai un premiu pentru nurii ei...

N-avea niciun rost să mă întorc la Augenwald. Şi totuşi nu-l înlăturasem prea uşor pe Ludwig Wollendorf, descurajat de impresia pe care mi-o lăsase biblioteca lui? Poate că focul distrusese în mod întâmplător pasajele de jurnal care se refereau la lecturile metafizice. Poate mai avea şi alte cărţi. Nu ştiam nimic despre tinereţea lui. De ce venise să se stabilească în provincia Eifel? Ce hârtii secrete arsese în momentul mobilizării? O frază a lui X i se potrivea de minune: „Muzica, forma cea mai sensibilă a artei, este în acelaşi timp şi cea mai abstractă: semne, o adevărată matematică.”

N-ar fi trebuit să plec la Dresda, să stau de vorbă cu Frau Anna?

Cu alte cuvinte, melancolicul învăţător, care-o adoptase

pe Calina, redevenise important în ochii mei şi mă gândeam la el în serile de iarnă. Sfârşi apoi prin a se confunda cu ceilalţi camarazi ai săi, chipuri nedesluşite aidoma lui, pentru ca, toţi patru să ajungă să se topească într-un singur dispărut, căruia îi atribuiam caracteristicile tuturor, în amalgamul meu, fiecare se regăsea. Îl recream astfel pe X, îl modelam.

Şi astfel concepeam acest nou om care, intrat în *propria mea viaţă,* profita de noi. Se confunda cu noi. Se confunda cu mine.

Un arbore tăiat păstrează speranţa de-a înverzi din nou...

Tot la fel sinteza caracterelor, a decepţiilor, a virtualităţilor noastre mă conduse spre un personaj imaginar al cărui fruct şi miez aş fi eu.

Iată primele pagini ale romanului pe care doresc să-i duc la bun sfârşit:

„La Klarbach, în inima Eifelului, magazinul de antichităţi cu firma «Floare de colţ» al domnului Vögel, se afla pe Strada Mare. Om scrupulos, el nu specula marfa şi, competent, ştia să deosebească originalul de fals. Vecinii, clienţii îl stimau, cu toate că Benedictus, parohul, deplângea faptul că numără în parohia sa un protestant.

Cât despre mama Vögel, era o soţie credincioasă, o mamă grijulie şi o excelentă muziciană.

Fiul lor, născut în 1918, iubea magazinul acesta plin de unghere întunecoase, mobilele patinate de vreme, mirosul de ceară, sunetul orologiilor care nu reuşeau să se pună de acord.

Având o sănătate şubredă, copilul nu putuse în primii ani să frecventeze şcoala comunală. O văduvă neconsolată se ocupă de el, dându-i lecţii la primărie, unde îndeplinea funcţia de bibliotecară. Aici începu copilul să respecte cărţile tăcute încă; unele însă erau ilustrate şi Frau Breitner, institutoare slabă, ştia să povestească

frumos. Legenda lui Till Buhoglindă[19], cea a cavalerului cu lebăda[20], balada regelui din Thule şi pocalul său de aur[21] îi provocau nesfârşite reverii.

— Dacă va ajunge să înveţe să scrie, fiul nostru va deveni artist.

— Ar fi trebuit să fie acasă la ora asta. Sunt îngrijorată.

— Lasă-l să se simtă bine.

Ernst hoinărea, singuratic, trecea podul, urca până în pădurea de brazi de unde poţi cuprinde cu privirea acoperişurile de ardezie ale Klarbachului şi biserica sfânta Ursula. Îi plăcea să viseze şi să asculte clopotele care anunţau trecerea orelor.

La picioarele lui, Ilul ce cobora din munţi curgea leneş, aidoma unei ape acum adormite.

Pe Strada Mare, un tablou reprezenta piramida lui Sextus. Adus din Italia de părinţii lui, e o vedere de sus a cimitirului străinilor. Pictorul încadrase acest sever monument între doi chiparoşi romantici. În realitate, nu există niciun chiparos. Au fost imaginaţi.

Seriozitatea tatălui era însoţită la Ernst de o sensibilitate neobişnuită de care mama lui se simţea răspunzătoare.

Pregătit de culcare, o auzea cântând liedurile lui Wagner, dedicate Mathildei Wesendonck, cu o voce duioasă şi tristă; casa părea atunci impregnată, scăldată într-o nostalgie, de care el însă nu se lăsa cuprins ci prefera somnul binefăcător.

Duminică de duminică, familia prânzea pe malul Ilului, la Hanul Mătăniilor, ţinut de-o altă văduvă, veselă de astă

---

[19] Legendă germanică foarte populară, relatată pentru prima dată pe la 1483. Există şi alte versiuni, dintre care cea mai cunoscută este a scriitorului belgian de limbă franceză, Charles de Coster (1827 - 1879), întitulată *Legenda lui Ulenspiegel şi a lui Lamme Goedzack în ţara Flandrei şi aiurea* (n.tr.)

[20] Poem medieval francez care formează partea cea mai caracteristică a unui ciclu inspirat de Cruciada I (n. tr.).

[21] Balada lui Goethe (1749 - 1832), scrisa în 1774, era alcătuită din şase strofe a patru versuri (n. tr.).

dată. Client statornic, Benedictus îi ierta păcatele de moarte, căci varza călită pregătită de ea era delicioasă. Parohul comanda păstrăvi, dar îi ignora pe membrii familiei Vogler care-i contestau biserica.

Clienţii zgomotoşi se interpelau, beau zdravăn. Tatăl găsea că localul e pitoresc, mama devenea indulgentă; Ernst, nesociabil, se plictisea. Presimţind inevitabilul *Bruderschaft,* legănată mişcare braţ la braţ, el se făcea nevăzut după ce înghiţea o felie de Kugloff.

Era atras de apa curgătoare, de verdele plantelor filiforme care-o colorau şi în care cerul îşi oglindea limpezimile, depărtat şi în acelaşi timp foarte aproape, apă nepăsătoare faţă de soarele care scaldă la rându-i în lumina sa şi norii. Să fii singur. Să citeşti *Diotima,* să-ţi reciţi *Diotima,* să descoperi cum îngerii îşi vorbesc cu aripile, şi-apoi să te întorci la han pentru a mai devora o porţie de Kugloff.

Mai târziu va scrie: «Îmi voi aduce mereu aminte de vechiul tei din grădina noastră, căruia-i ziceam corabia mea de frunze. Lungit între două crengi, plângeam fără alt motiv decât acela al unei pubertăţi dificile. Pomul şi copilul caută către ceea ce-i mai înalt decât ei. La fel ca şi arborele, doream să fiu stejar pentru pasăre, dar să rămân tei pentru albină.»

Într-o zi de aprilie casa nelocuită a vecinilor se redeschise, gardul viu fu curăţat, iarba tunsă. Mama reînnodă vechi relaţii, iar tata declară: «S-a dus liniştea noastră.»

Din punctul său de observaţie, Ernst zărea o fetiţă care nu se juca cu păpuşile ei, aşezată pe o bancă, citea.

Încăpăţânatul[22]? Şi o dispreţuia cu-atât mai mult cu cât ea nu-l băga în seamă.

A doua zi, Cosima, într-o rochie albă şi cu picioarele goale, avu îndrăzneala să înceapă conversaţia.

— Bagă de seamă! Ai să cazi.

— Vezi-ţi de biberoanele dumitale.

[22] Poveste pentru tineret de Emmy von Rohden (n.a.).

— Nu vrei să împărţim tableta mea de ciocolată?
— Nu-mi place ciocolata,
— Mincinosule! Ce carte citeşti?
— Treaba mea!
Totuşi curiozitatea îl birui:
— Dar tu?
— *Elegiile* din Duino[23]. Le cunoşti?
— Sigur că da! Sunt formidabile.

Nu era un cuvânt prea potrivit pentru a caracteriza nişte poezii atât de frumoase. Ernst rectifică:

— Sunt geniale.
— De acord. Împărţim ciocolata?
— Dă-o încoace.

Printr-o ruptură a gardului de măceş, ajunge sub copac şi se opreşte, fricoasă.

— Ajută-mă.

Ernst îi întinde mâna. Cosima se prinde de ea, se caţără încet, obţine de-acum încolo dreptul să împartă cu el acest refugiu situat la înălţime, interzis părinţilor mediocri. Pentru cei aflaţi la o vârstă fragedă totul este şansă, viitor, şi speranţă care te poartă spre tărâmuri primitoare.“

Primele rânduri ale capitolului întâi îl prezintă pe Ernst la ieşirea din copilărie. Nu e decât o schiţă, prea scurtă. Nu e un portret. Va trebui să-l descriu mai amănunţit şi să-i prezint mai bine pe cei din jurul lui: văduva veselă, replica Zézettei, Frau Breitner, vag inspirată de Hilde, Benedictus, copie a lui Hieronymus. Lipseşte mama Schmidt. Un câine. O procesiune.

Dar esenţialul se află în altă parte. Ştiu de pe acum în ce direcţie îmi voi conduce personajul, fie că se va căsători cu Cosima, fie că la universitate va întâlni o femeie în genul Sophiei. Care-i va deveni iubită.

Va izbucni războiul, văzut din *tabăra opusă.* Ernst va omorî un soldat francez. Fără remuşcări la început,

[23] Ciclu de poeme de Rainer Maria Rilke (n. tr.)

întreaga lui existenţă va fi transformată încet-încet de acest tragic eveniment: sensibilitatea, morala, comportamentul faţă de oameni. Dar după cercetări minuţioase în sânul mai multor familii, devenit solidar cu victima sa, el va elucida un mister pe care eu nu l-am putut lămuri.

Stăm în faţa focului, Calina şi cu mine. X, invizibil, se apleacă şi şopteşte: Nu-mi salva numele din ghearele uitării, o, suflet milostiv! Buşteanul trebuie să se prefacă în cenuşă.

Dar de ce? Prezenţa ta cvadruplă mă va urmări mereu. Ea este oglindirea unei stele ce rămâne răsfrântă pe luciul mării, în ciuda valurilor înalte şi a rostogolirii lor neîncetate.

Fără îndoială că procesiunea din Augenwald, descrisă în capitolul *Vicii şi virtuţi,* va surprinde, dar ea se desfăşoară întocmai şi astăzi într-un sat din provincia Eifel şi se încheie printr-o confesiune a abatelui.

Confesiune cu atât mai neobişnuită cu cât între timp credincioşii îşi insultă abatele înainte de a-i acorda iertarea.

SFÂRŞIT